

RAPORT ROCZNY 2019
GRUPY KAPITAŁOWEJ
BANKU HANDLOWEGO W WARSZAWIE S.A.

MARZEC 2020

WYBRANE DANE FINANSOWE	w tys. zł		w tys. euro**	
	2019	2018	2019	2018
Przychody z tytułu odsetek i o podobnym charakterze	1 406 479	1 304 514	326 954	305 728
Przychody z tytułu opłat i prowizji	653 409	638 961	151 893	149 748
Zysk brutto	658 192	828 668	153 005	194 208
Zysk netto	480 124	638 852	111 611	149 723
Całkowite dochody	506 572	730 458	117 759	171 192
Zmiana stanu środków pieniężnych	(3 678 117)	6 960 393	(855 026)	1 631 253
Aktywa razem	51 978 543	49 304 714	12 205 834	11 466 213
Zobowiązania wobec banków	2 125 495	1 402 233	499 118	326 101
Zobowiązania wobec klientów	39 787 802	38 334 345	9 343 149	8 914 964
Kapitał własny	7 074 655	7 056 750	1 661 302	1 641 105
Kapitał zakładowy	522 638	522 638	122 728	121 544
Liczba akcji (w szt.)	130 659 600	130 659 600	130 659 600	130 659 600
Wartość księgowa na jedną akcję (w zł/euro)	54,15	54,01	12,71	12,56
Łączny współczynnik kapitałowy (w %)	17,2	16,8	17,2	16,8
Zysk na jedną akcję zwykłą (w zł/euro)	3,67	4,89	0,85	1,15
Rozwodniony zysk na jedną akcję (w zł /euro)	3,67	4,89	0,85	1,15
Wyplacona dywidenda na jedną akcję (w zł/euro)*	-	3,74	-	0,87

*Na dzień publikacji niniejszego sprawozdania Zarząd Banku nie zakończył analizy pozwalającej na przedłożenie rekomendacji w sprawie wypłaty dywidendy za 2019 rok. Przedstawione wskaźniki za 2018 dotyczą wypłaconej w 2019 roku dywidendy z podziału zysku za 2018 rok.

**Kursy użyte do przeliczenia złotych na euro: pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej wg średniego kursu NBP na dzień 31 grudnia 2019 roku – 4,2585 zł (na dzień 31 grudnia 2018 roku: 4,3000 zł); pozycje rachunku zysków i strat, sprawozdania z całkowitych dochodów oraz sprawozdania z przepływów pieniężnych wg kursu stanowiącego średnią arytmetyczną kursów NBP na koniec każdego miesiąca 2019 roku – 4,3018 zł (2018 roku: 4,2669 zł).

ROCZNE SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE FINANSOWE
GRUPY KAPITAŁOWEJ
BANKU HANDLOWEGO W WARSZAWIE S.A.
ZA ROK OBROTOWY KOŃCZĄCY SIĘ 31 GRUDNIA 2019 ROKU

MARZEC 2019

SPIS TREŚCI

Skonsolidowany rachunek zysków i strat	6
Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów	7
Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej.....	8
Skonsolidowane sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym	9
Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych.....	10
Informacja dodatkowa zawierająca opis przyjętych zasad rachunkowości i inne informacje objaśniające	11
1. Informacje ogólne o Banku i Grupie Kapitałowej Banku („Grupa”).....	11
2. Znaczące zasady rachunkowości.....	12
3. Sprawozdawczość dotycząca segmentów działalności	22
4. Wynik z tytułu odsetek.....	24
5. Wynik z tytułu opłat i prowizji	25
6. Przychody z tytułu dywidend	27
7. Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji	27
8. Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	27
9. Wynik na pozostałych przychodach i kosztach operacyjnych	28
10. Koszty działania i koszty ogólnego zarządu	28
11. Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych	29
12. Wynik z tytułu oczekiwanych strat kredytowych aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania warunkowe	29
13. Podatek dochodowy	30
14. Zysk przypadający na jedną akcję	31
15. Zestawienie zmian w pozostałych całkowitych dochodach	31
16. Kasa, operacje z Bankiem Centralnym	31
17. Należności od banków	32
18. Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	33
19. Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	35
20. Inwestycje kapitałowe wyceniane metodą praw własności	35
21. Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	36
22. Należności od klientów	36
23. Rzeczowe aktywa trwałe	39
24. Wartości niematerialne	41
25. Test utraty wartości dla wartości firmy	43
26. Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	43
27. Inne aktywa	46
28. Zobowiązania wobec banków	46

29. Zobowiązania wobec klientów _____	47
30. Rezerwy _____	47
31. Inne zobowiązania _____	48
32. Aktywa i zobowiązania finansowe według umownych terminów wymagalności/zapadalności _	49
33. Kapitały _____	50
34. Transakcje repo oraz reverse repo _____	52
35. Kompensowanie należności i zobowiązań finansowych _____	53
36. Rachunkowość zabezpieczeń _____	53
37. Wartość godziwa _____	54
38. Wynik z tytułu wyłączenia składnika aktywów finansowych z bilansu _____	58
39. Zobowiązania warunkowe i sprawy sporne _____	58
40. Aktywa stanowiące zabezpieczenie _____	61
41. Działalność powiernicza _____	62
42. Leasing _____	62
43. Informacje uzupełniające do sprawozdania z przepływów pieniężnych _____	63
44. Transakcje z kluczowym personelem kierowniczym _____	63
45. Jednostki powiązane _____	64
46. Świadczenia na rzecz pracowników _____	65
47. Zarządzanie ryzykiem _____	70
48. Zdarzenia po dacie bilansowej _____	97

Skonsolidowany rachunek zysków i strat

<i>w tys. zł</i>	Za okres	2019	2018
	Nota		
Przychody z tytułu odsetek	4	1 300 146	1 249 769
Przychody o podobnym charakterze	4	106 333	54 745
Koszty odsetek i koszty o podobnym charakterze	4	(252 752)	(196 940)
Wynik z tytułu odsetek	4	1 153 727	1 107 574
Przychody z tytułu opłat i prowizji	5	653 409	638 961
Koszty z tytułu opłat i prowizji	5	(88 533)	(89 013)
Wynik z tytułu opłat i prowizji	5	564 876	549 948
Przychody z tytułu dywidend	6	11 080	9 533
Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji	7	379 525	364 204
Wynik na inwestycyjnych dłużnych aktywach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	38	97 969	112 631
Wynik na inwestycjach kapitałowych i pozostałych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		17 392	6 522
Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	8	(3 493)	3 682
Pozostałe przychody operacyjne	9	24 460	35 243
Pozostałe koszty operacyjne	9	(28 782)	(29 342)
Wynik na pozostałych przychodach i kosztach operacyjnych	9	(4 322)	5 901
Koszty działania i koszty ogólnego zarządu	10	(1 128 269)	(1 108 247)
Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych	11	(86 499)	(71 384)
Wynik z tytułu zbycia pozostałych aktywów		(354)	(813)
Wynik z tytułu oczekiwanych strat kredytowych aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania warunkowe	12	(245 718)	(63 511)
Zysk operacyjny		755 914	916 040
Udział w zyskach (stratach) netto podmiotów wycenianych metodą praw własności*		-	(22)
Podatek od niektórych instytucji finansowych		(97 722)	(87 350)
Zysk brutto		658 192	828 668
Podatek dochodowy	13	(178 068)	(189 816)
Zysk netto		480 124	638 852
W tym:			
Zysk netto należny udziałowcom jednostki dominującej (w tys.)		480 124	638 852
Średnia ważona liczba akcji zwykłych (w szt.)	14	130 659 600	130 659 600
Zysk na jedną akcję (w zł)	14	3,67	4,89
Rozwodniony zysk na jedną akcję (w zł)	14	3,67	4,89

* Od 1 stycznia 2019 r. Handlowy-Inwestycje Sp. z o.o. jest konsolidowany metodą pełną.

Informacja dodatkowa zamieszczona na stronach 11-98 stanowi integralną część rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów

<i>w tys. zł</i>	Za okres	2019	2018
	Nota		
Zysk netto		480 124	638 852
Pozostałe całkowite dochody, które mogą być przekwalifikowane do rachunku zysków i strat:			
Wycena aktywów finansowych wycenianych według wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody (netto)	15	30 521	94 286
Różnice kursowe		(47)	162
Pozostałe całkowite dochody, które nie mogą być przekwalifikowane do rachunku zysków i strat:			
Zyski/(Straty) aktuarialne z wyceny programu określonych świadczeń (netto)	15	(4 026)	(2 842)
Pozostałe całkowite dochody po opodatkowaniu		26 448	91 606
Całkowite dochody ogółem		506 572	730 458

W tym:

Całkowite dochody należne udziałowcom jednostki dominującej		506 572	730 458
---	--	---------	---------

Informacja dodatkowa zamieszczona na stronach 11-98 stanowi integralną część rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej

<i>w tys. zł</i>	Stan na dzień	31.12.2019	31.12.2018
	Nota		
AKTYWA			
Kasa, operacje z Bankiem Centralnym	16	3 736 706	7 272 193
Należności od banków	17	1 165 684	1 333 977
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	18	5 446 511	2 237 076
Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	19	15 484 578	14 241 363
Inwestycje kapitałowe wyceniane metodą praw własności*	20	-	10 399
Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	21	62 638	48 768
Należności od klientów	22	23 731 874	21 949 014
Rzeczowe aktywa trwałe	23	499 753	364 261
Wartości niematerialne	24	1 443 139	1 418 794
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego		3 016	1 744
Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	26	238 065	204 207
Inne aktywa	27	166 579	222 918
Aktywa razem		51 978 543	49 304 714
ZOBOWIĄZANIA			
Zobowiązania wobec banków	28	2 125 495	1 402 233
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	18	1 877 898	1 609 382
Pochodne instrumenty zabezpieczające		19 226	-
Zobowiązania wobec klientów	29	39 787 802	38 334 345
Rezerwy	30	65 199	29 984
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego		41 725	66 297
Inne zobowiązania	31	986 543	805 723
Zobowiązania razem		44 903 888	42 247 964
KAPITAŁ WŁASNY			
Kapitał zakładowy	33	522 638	522 638
Kapitał zapasowy	33	3 003 290	3 003 290
Kapitał z aktualizacji wyceny	33	114 893	84 372
Pozostałe kapitały rezerwowe	33	2 867 358	2 883 838
Zyski zatrzymane		566 476	562 612
Kapitał własny razem		7 074 655	7 056 750
Zobowiązania i kapitał własny razem		51 978 543	49 304 714

* Od 1 stycznia 2019 r. Handlowy-Inwestycje Sp. z o.o. jest konsolidowany metodą pełną.

Informacja dodatkowa zamieszczona na stronach 11-98 stanowi integralną część rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Skonsolidowane sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym

<i>w tys. zł</i>	Kapitał zakładowy	Kapitał zapasowy	Kapitał z aktualizacji wyceny	Pozostałe kapitały rezerwowe	Zyski zatrzymane	Udziały nie- sprawujące kontroli	Kapitał własny razem
Stan na 1 stycznia 2019 roku	522 638	3 003 290	84 372	2 883 838	562 612	-	7 056 750
Całkowite dochody ogółem, z tego:	-	-	30 521	(4 073)	480 124	-	506 572
zysk netto	-	-	-	-	480 124	-	480 124
różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	-	-	(47)	-	-	(47)
wycena aktywów finansowych wycenianych według wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody (netto)	-	-	30 521	-	-	-	30 521
zyski/(straty) aktuarialne z wyceny programu określonych świadczeń (netto)	-	-	-	(4 026)	-	-	(4 026)
Dywidendy	-	-	-	-	(488 667)	-	(488 667)
Transfer na kapitały	-	-	-	(12 407)	12 407	-	-
Stan na 31 grudnia 2019 roku	522 638	3 003 290	114 893	2 867 358	566 476	-	7 074 655

<i>w tys. zł</i>	Kapitał zakładowy	Kapitał zapasowy	Kapitał z aktualizacji wyceny	Pozostałe kapitały rezerwowe	Zyski zatrzymane	Udziały nie- sprawujące kontroli	Kapitał własny razem
Stan na 1 stycznia 2018 roku	522 638	3 003 969	(9 118)	2 895 598	525 796	-	6 938 883
Zmiany wynikające z zastosowania MSSF 9	-	-	(796)	-	(74 784)	-	(75 580)
Stan na 1 stycznia 2018 roku z uwzględnieniem zmian wynikających z zastosowania MSSF 9	522 638	3 003 969	(9 914)	2 895 598	451 012	-	6 863 303
Całkowite dochody ogółem, z tego:	-	-	94 286	(2 680)	638 852	-	730 458
zysk netto	-	-	-	-	638 852	-	638 852
różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	-	-	162	-	-	162
wycena aktywów finansowych wycenianych według wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody (netto)	-	-	94 286	-	-	-	94 286
zyski/(straty) aktuarialne z wyceny programu określonych świadczeń (netto)	-	-	-	(2 842)	-	-	(2 842)
Dywidendy	-	-	-	-	(537 011)	-	(537 011)
Transfer na kapitały	-	(679)	-	(9 080)	9 759	-	-
Stan na 31 grudnia 2018 roku	522 638	3 003 290	84 372	2 883 838	562 612	-	7 056 750

Informacja dodatkowa zamieszczona na stronach 11-98 stanowi integralną część rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych

w tys. zł	Za okres	2019	2018
A. DZIAŁALNOŚĆ OPERACYJNA			
I. Zysk netto		480 124	638 852
II. Korekty		(4 598 184)	5 963 842
Bieżący i odroczone podatek dochodowy ujęty w wyniku finansowym		178 068	189 816
Udział w zyskach (stratach) netto podmiotów wycenianych metodą praw własności*		-	22
Amortyzacja		86 499	71 384
Wynik odpisów na oczekiwane straty kredytowe		210 563	72 966
Wynik z tytułu rezerw		36 795	(10 904)
Wynik z tytułu odsetek		(1 153 727)	(1 107 574)
Przychody z tytułu dywidend		(11 080)	(9 533)
Wynik ze sprzedaży aktywów trwałych		354	823
Wynik z tytułu niezrealizowanych różnic kursowych		(643)	(8 800)
Wynik na inwestycjach kapitałowych i pozostałych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		(17 366)	(6 522)
Inne korekty		7 243	3 004
Zmiana stanu należności od banków		25 397	(348 629)
Zmiana stanu należności od klientów		(1 940 056)	(2 278 685)
Zmiana stanu dłużnych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody		(1 338 302)	3 199 537
Zmiana stanu aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu		(3 203 023)	(58 011)
Zmiana stanu innych aktywów		55 984	101 633
Zmiana stanu zobowiązań wobec banków		725 029	(130 863)
Zmiana stanu zobowiązań wobec klientów		1 436 822	6 194 610
Zmiana stanu zobowiązań przeznaczonych do obrotu		254 906	256 167
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu pochodnych instrumentów zabezpieczających		19 226	(50 191)
Zmiana stanu innych zobowiązań		29 127	(116 408)
Odsetki otrzymane		1 501 305	1 439 811
Odsetki zapłacone		(244 613)	(193 814)
Podatek dochodowy zapłacony		(243 505)	(208 116)
III. Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej		(3 104 873)	7 640 575
B. DZIAŁALNOŚĆ INWESTYCYJNA			
Wpływy			
Zbycie rzeczowych aktywów trwałych		627	38
Zbycie udziałów kapitałowych		20 640	-
Zbycie aktywów/zobowiązań trwałych przeznaczonych do zbycia		-	1 068
Dywidendy otrzymane		10 783	9 260
Inne wpływy związane z działalnością inwestycyjną		-	-
Wydatki			
Nabycie rzeczowych aktywów trwałych		(31 031)	(17 813)
Nabycie wartości niematerialnych		(70 005)	(109 313)
Nabycie udziałów kapitałowych		(41)	-
Przepływy netto związane z działalnością inwestycyjną		(69 027)	(116 760)
C. DZIAŁALNOŚĆ FINANSOWA			
Wpływy			
Wpływy z tytułu zaciągnięcia długoterminowych kredytów od podmiotów sektora finansowego		-	-
Wydatki			
Dywidendy wypłacone		(488 667)	(537 011)
Wydatki z tytułu spłaty długoterminowych kredytów od podmiotów sektora finansowego		(1 673)	(35 936)
Wydatki z tytułu opłat leasingowych		(13 930)	-
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej		(504 270)	(572 947)
D. Różnice kursowe z przeliczenia środków pieniężnych		53	9 525
E. Zwiększenie/(zmniejszenie) środków pieniężnych netto		(3 678 117)	6 960 393
F. Środki pieniężne na początek okresu		7 474 978	514 585
G. Środki pieniężne na koniec okresu (patrz nota 45)		3 796 861	7 474 978

* Od 1 stycznia 2019 r. Handlowy-Inwestycje Sp. z o.o. jest konsolidowany metodą pełną.

Informacja dodatkowa zamieszczona na stronach 11-98 stanowią integralną część rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Informacja dodatkowa zawierająca opis przyjętych zasad rachunkowości i inne informacje objaśniające

1. Informacje ogólne o Banku i Grupie Kapitałowej Banku („Grupa”)

Bank Handlowy w Warszawie S.A. („Jednostka dominująca”, „Bank”) ma siedzibę w Warszawie przy ul. Senatorskiej 16, 00-923 Warszawa. Bank został powołany aktem notarialnym z dnia 13 kwietnia 1870 roku i jest zarejestrowany w Rejestrze Przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym prowadzonym przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy, XII Wydział Gospodarczy w Warszawie, pod numerem KRS: 0000001538.

Jednostce dominującej nadano numer statystyczny REGON 000013037 oraz numer identyfikacji podatkowej NIP 526-030-02-91.

Czas trwania Jednostki dominującej oraz jednostek wchodzących w skład Grupy jest nieoznaczony.

Kapitał zakładowy Banku wynosi 522 638 400 zł i podzielony jest na 130 659 600 akcji zwykłych na okaziciela, o wartości nominalnej 4,00 zł każda. Akcje Banku są notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie S.A.

Bank jest członkiem Citigroup Inc. Jednostką dominującą dla Banku jest Citibank Overseas Investment Corporation z siedzibą w New Castle, USA. Citibank Overseas Investment Corporation jest podmiotem zależnym od Citibank N.A. z siedzibą w Nowym Jorku, USA, podczas gdy jednostką dominującą najwyższego szczebla jest Citigroup Inc.

Bank jest uniwersalnym bankiem komercyjnym, oferującym szeroki zakres usług bankowych dla osób fizycznych i prawnych. Bank jest również 100% akcjonariuszem Domu Maklerskiego Banku Handlowego S.A., prowadzącego działalność maklerską w zakresie szerokiego katalogu instrumentów finansowych oraz usług, skierowanych zarówno do osób fizycznych oraz prawnych.

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A. obejmuje dane Banku - Jednostki dominującej oraz jednostek od niego zależnych (razem zwanych dalej Grupą).

Od 1 stycznia 2019 r. Handlowy-Inwestycje Sp. z o.o. jest konsolidowany metodą pełną.

W skład Grupy wchodzi Bank oraz następujące jednostki zależne:

Nazwa jednostki	Siedziba	Udział w kapitale/w głosach na WZ w %	
		31.12.2019	31.12.2018
Jednostki konsolidowane metodą pełną			
Dom Maklerski Banku Handlowego S.A.	Warszawa	100,00	100,00
Handlowy-Leasing Sp. z o.o.	Warszawa	97,47	97,47
Handlowy Investments S.A.	Luksemburg	100,00	100,00
PPH Spomasz Sp. z o.o. w likwidacji	Warszawa	100,00	100,00
Handlowy-Inwestycje Sp. z o.o.	Warszawa	100,00	-
Jednostki wyceniane metodą praw własności			
Handlowy-Inwestycje Sp. z o.o.	Warszawa	-	100,00

Informacje finansowe dotyczące jednostek zależnych 31.12.2019 r.

Jednostki podporządkowane konsolidowane metodą pełną

w tys. zł

Nazwa jednostki	Siedziba	Przedmiot przedsiębiorstwa	Charakter powiązania kapitałowego	Udział w kapitale (w %*)	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał	Przychody	Zysk/Strata
HANDLOWY – LEASING Sp. z o.o.	Warszawa	Działalność leasingowa	Jednostka zależna	97,47	21 929	525	21 404	266	(502)
DOM MAKLERSKI BANKU HANDLOWEGO S.A.	Warszawa	Działalność maklerska	Jednostka zależna	100,00	421 716	322 910	98 805	44 659	1 256
PPH SPOMASZ Sp. z o.o. w likwidacji	Warszawa	Nie prowadzi działalności	Jednostka zależna	100,00	Jednostka postawiona w stan likwidacji				
HANDLOWY INVESTMENTS S.A.	Luksemburg	Działalność inwestycyjna	Jednostka zależna	100,00	4 903	54	4 824	376	(212)
HANDLOWY – INWESTYCJE Sp. z o.o. 1/	Warszawa	Działalność inwestycyjna	Jednostka zależna	100,00	10 820	40	10 780	117	(33)

* Udział bezpośredni.

Objaśnienie zależności pośrednich:

1/ Pośrednie powiązania poprzez Handlowy-Inwestycje Sp. z o.o.

w tys. zł

Nazwa jednostki	Siedziba	Przedmiot przedsiębiorstwa	Charakter powiązania kapitałowego	Udział w kapitale (w %)	Wartość bilansowa udziałów/akcji	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał	Przychody	Zysk
HANDLOWY-LEASING Sp. z o.o.	Warszawa	Działalność leasingowa	Jednostka zależna	2,53	414	21 929	525	21 404	266	(502)

Przedstawione dane finansowe jednostek dostępne na dzień sporządzenia sprawozdania, pochodzą z niezbadanych sprawozdań finansowych jednostek. Dane finansowe Handlowy Investments S.A. pochodzą ze sprawozdania finansowego sporządzonego na dzień 29 lutego 2020 roku będącego dniem bilansowym jednostki.

Informacje finansowe dotyczące jednostek zależnych 31.12.2018 r.

Jednostki podporządkowane konsolidowane metodą pełną

w

tys. zł

Nazwa jednostki	Siedziba	Przedmiot przedsiębiorstwa	Charakter powiązania kapitałowego	Udział w kapitale (w %*)	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał	Przychody	Zysk/Strata	
HANDLOWY-LEASING Sp. z o.o.	Warszawa	Działalność leasingowa	Jednostka zależna	97,47	22 154	248	21 906	294	(524)	
HANDLOWY INVESTMENTS S.A.	Luksemburg	Działalność inwestycyjna	Jednostka zależna	100	5 178	52	5 100	258	(12 517)	
DOM MAKLERSKI BANKU HANDLOWEGO S.A.	Warszawa	Działalność maklerska	Jednostka zależna	100	364 086	265 309	98 777	49 021	1 250	
PPH SPOMASZ Sp. z o.o. w likwidacji	Warszawa	Nie prowadzi działalności	Jednostka zależna	100			Jednostka postawiona w stan likwidacji			

* Udział bezpośredni.

Pozostałe jednostki

w tys. zł

Nazwa jednostki	Siedziba	Przedmiot przedsiębiorstwa	Charakter powiązania kapitałowego	Udział w kapitale (w %*)	Wartość bilansowa udziałów/akcji	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał	Przychody	Zysk
HANDLOWY – INWESTYCJE Sp. z o.o. 1/	Warszawa	Działalność inwestycyjna	Jednostka zależna	100	672	10 856	43	10 813	129	(22)

* Udział bezpośredni.

Objaśnienie zależności pośrednich:

1/ Pośrednie powiązania poprzez Handlowy-Inwestycje Sp. z o.o.

w tys. zł

Nazwa jednostki	Siedziba	Przedmiot przedsiębiorstwa	Charakter powiązania kapitałowego	Udział w kapitale (w %)	Wartość bilansowa udziałów/akcji	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał	Przychody	Zysk
HANDLOWY-LEASING Sp. z o.o.	Warszawa	Działalność leasingowa	Jednostka zależna	2,53	414	22 154	248	21 906	294	(524)

Przedstawione dane finansowe jednostek dostępne na dzień sporządzenia sprawozdania, pochodzą z niezbadanych sprawozdań finansowych jednostek. Dane finansowe Handlowy Investments S.A. pochodzą ze sprawozdania finansowego sporządzonego na dzień 28 lutego 2019 roku będącego dniem bilansowym jednostki.

2. Znaczące zasady rachunkowości

Oświadczenie o zgodności

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy zostało sporządzone zgodnie z wymogami Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej („MSSF”), które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską („MSSF EU”), a w zakresie nieregulowanym powyższymi standardami zgodnie z wymogami ustawy z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości (Dz. U. z 2018 r., poz. 395, z późn. zm.) i wydanymi na jej podstawie przepisami wykonawczymi jak również wymogami odnoszącymi się do emitentów papierów wartościowych dopuszczonych lub będących przedmiotem ubiegania się o dopuszczenie do obrotu na rynku oficjalnych notowań giełdowych.

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało zatwierdzone przez Zarząd Banku do publikacji 25 marca 2020 roku. Ostateczne zatwierdzenie sprawozdania finansowego nastąpi przez Walne Zgromadzenie Banku.

Roczne jednostkowe sprawozdanie finansowe zostało zatwierdzone przez Zarząd Banku do publikacji 25 marca 2020 roku. Ostateczne zatwierdzenie sprawozdania finansowego nastąpi przez Walne Zgromadzenie Banku.

Podstawy sporządzenia sprawozdania finansowego

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe obejmuje rok zakończony 31 grudnia 2019 oraz zawiera dane porównawcze za rok zakończony 31 grudnia 2018.

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone w złotych polskich (waluta prezentacji) w zaokrągleniu do tysiąca złotych.

W sprawozdaniu zastosowano koncepcję wartości godziwej dla aktywów finansowych i zobowiązań finansowych wycenianych według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, w tym instrumentów pochodnych, a także inwestycji kapitałowych (akcje i udziały mniejszościowe) oraz aktywów finansowych klasyfikowanych jako wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody. Pozostałe składniki aktywów finansowych wykazywane są w wartości zamortyzowanego kosztu pomniejszonej o odpisy na oczekiwane straty kredytowe. Pozostałe zobowiązania finansowe wykazywane są w wartości zamortyzowanego kosztu.

Sporządzenie rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy zgodnie z MSSF wymaga od kierownictwa dokonania pewnych szacunków oraz przyjęcia związanych z nimi założeń, które mają wpływ na kwoty prezentowane w sprawozdaniu finansowym. Najważniejsze zasady rachunkowości oraz szacunki i oceny zastosowane przy sporządzaniu niniejszego rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego stosowane były przez Grupę we wszystkich prezentowanych latach w sposób ciągły z wyłączeniem zmian, które wynikają z wdrożenia od 1 stycznia 2019 roku MSSF 16 „Leasing”, których wpływ został przedstawiony w dalszej części sprawozdania.

Szacunki i związane z nimi założenia dokonywane są w oparciu o dostępne dane historyczne oraz szereg innych czynników, które w danych warunkach uznane zostaną za właściwe i które stanowią podstawę do dokonania szacunków odnośnie wartości bilansowych aktywów i zobowiązań, których wartości nie można określić w sposób jednoznaczny na podstawie innych źródeł. Rzeczywiste wartości mogą się jednak różnić od wartości szacunkowych.

Szacunki i związane z nimi założenia podlegają bieżącym przeglądom. Korekty szacunków ujmowane są w okresie, w którym dokonano zmiany szacunku, jeżeli korekta dotyczy tylko tego okresu lub w okresie, w którym dokonano zmiany i okresach przyszłych, jeżeli korekta wpływa zarówno na bieżący, jak i przyszłe okresy.

Najistotniejsze szacunki dokonane za okres dwunastu miesięcy, zakończony 31 grudnia 2019 roku dotyczą:

- oczekiwanych strat kredytowych aktywów finansowych,
- wyceny według wartości godziwej instrumentów pochodnych,
- utrata wartości firmy,
- rezerw,
- świadczeń pracowniczych.

Znaczące zasady rachunkowości zastosowane przy sporządzeniu niniejszego sprawozdania finansowego zaprezentowano w poszczególnych notach do niniejszego sprawozdania finansowego oraz poniżej.

Rachunek zysków i strat	Numer noty zawierającej opis zasad rachunkowości
Wynik z tytułu odsetek	4
Wynik z tytułu opłat i prowizji	5
Przychody z tytułu dywidend	6
Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji	2.1
Wynik na inwestycyjnych dłużnych aktywach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	2.1
Wynik na inwestycjach kapitałowych i pozostałych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	2.1
Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	36
Wynik z tytułu oczekiwanych strat kredytowych aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania warunkowe	47

Sprawozdanie z sytuacji finansowej	Numer noty zawierającej opis zasad rachunkowości
Należności od banków	2.1
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	2.1
Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	2.1
Inwestycje kapitałowe wyceniane metodą praw własności	20
Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	2.1
Należności od klientów	2.1
Rzeczowe aktywa trwałe	23
Wartości niematerialne	24

Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	26
Zobowiązania wobec banków	2.1
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	2.1
Pochodne instrumenty zabezpieczające	36
Zobowiązania wobec klientów	2.1
Rezerwy	30
Inne zobowiązania	31

Standardy i interpretacje zatwierdzone lecz jeszcze nieobowiązujące na dzień 31 grudnia 2019 roku, które mogą mieć wpływ na sprawozdanie finansowe Grupy

Standardy i interpretacje zatwierdzone lecz jeszcze nieobowiązujące na dzień 31 grudnia 2019 roku, które mogą mieć wpływ na sprawozdanie finansowe Grupy to:

- Zmiany w założeniach koncepcyjnych wprowadzające kompleksowe wskazania w zakresie raportowania finansowego, m.in. regulujące obszar wyceny i jej podstawy, prezentacji i ujawnień, wyłączenia składników aktywów i zobowiązań z bilansu, a także aktualizację i wyjaśnienia określonych pojęć,
- Zmiany do MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych” i MSR 8 „Zasady (polityka) rachunkowości, zmiany wartości szacunkowych i korygowanie błędów” w zakresie uszczegółowienia definicji terminu „istotny” i dostosowania do definicji używanej w założeniach koncepcyjnych,
- Zmiany do MSSF 9, MSR 39 oraz MSSF 7 mające zastosowanie do wszystkich powiązań zabezpieczających, na które ma wpływ niepewność wynikająca z reformy wskaźników stóp procentowych. Zmiany wprowadzają czasowe zwolnienie ze stosowania określonych wymogów rachunkowości zabezpieczeń, w taki sposób, aby reforma wskaźników stóp procentowych nie powodowała rozwiązania rachunkowości zabezpieczeń. Zmiany wymagają również, aby jednostki ujawniły inwestorom dodatkowe informacje o powiązaniach zabezpieczających, na które mają wpływ powyższe niepewności.

Wyżej wymienione zmiany obowiązują od 1 stycznia 2020 roku i nie będą miały istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe.

Pozostałe zmiany standardów oczekujące na zatwierdzenie przez Unię Europejską

- MSSF 17 „Umowy ubezpieczeniowe” zastępujący dotychczas obowiązujący MSSF 4 „Umowy ubezpieczeniowe” i wprowadzający kompleksowe uregulowania w obszarze rachunkowego podejścia do umów ubezpieczeniowych, a w szczególności wyceny wynikających z nich zobowiązań. Standard eliminuje dotychczas dopuszczaną przez MSSF 4 różnorodność w ujęciu rachunkowym umów ubezpieczeniowych ze względu na krajowe jurysdykcje,
- Zmiany do MSSF 3 „Połączenia jednostek” – wprowadzające doprecyzowanie do definicji przedsięwzięcia pomagające w rozróżnieniu czy nabycie stanowi grupę aktywów, czy przedsięwzięcie,

nie będą miały istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe.

Standardy obowiązujące od 1 stycznia 2019

- MSSF 16 „Leasing”, zatwierdzony przez Unię Europejską do stosowania od 1 stycznia 2019 r., zastąpił dotychczasowy MSR 17. Nowy standard przedstawia zmienione, kompleksowe podejście do identyfikacji umów leasingu i ich ujmowania w sprawozdaniach finansowych leasingodawców i leasingobiorców. MSSF 16 wprowadza model kontroli, który jest metodą identyfikacji umów leasingu w odróżnieniu od umów o świadczenie usług. Rozróżnienie to skupia się na ocenie, czy w ramach kontraktu identyfikowany jest składnik aktywów kontrolowany przez klienta. Standard wprowadza istotne zmiany w obszarze ujęcia po stronie leasingobiorcy – przestaje istnieć podział na umowy leasingu operacyjnego oraz leasingu finansowego, natomiast powstaje konieczność ujmowania w aktywach prawa do użytkowania przedmiotu leasingu, a w pasywach zobowiązania leasingowego. Dodatkowe informacje na temat efektu wdrożenia zostały przedstawione w dalszej części noty.
- Zmiany do MSSF 9 „Instrumenty finansowe”. Zmiana dotyczy uregulowania sytuacji, w której przedpłata należności kredytowej skutkuje spłatą kwot istotnie niższą niż kwoty należne; w przypadku, gdy ta różnica jest uzasadniona, nie zaburza ona testu SPPI – zmiana nie ma istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe,
- Zmiany do MSR 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych oraz wspólnych przedsięwzięciach” - w zakresie ujmowania wyceny długoterminowych udziałów w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach, dla których nie jest stosowana metoda praw własności, zgodnie z wymogami MSSF 9 „Instrumenty finansowe” - zmiana nie ma istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe.
- Zmiany MSR 19 „Świadczenia pracownicze” w zakresie ograniczeń, rozliczeń i zmian w programach określonych świadczeń wskazujące konieczność ustalania kosztów bieżących świadczeń oraz odsetek netto z zastosowaniem założeń przyjętych do wyceny zobowiązania lub aktywa z tytułu określonych świadczeń dla okresu po zmianie - zmiana nie ma istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe.

- Interpretacja KIMSF 23 „Niepewność związana z ujęciem podatku dochodowego” precyzująca sposób wyceny niepewności wynikających z rozwiązań zastosowanych w ramach stosowania MSR 12 „Podatek dochodowy”, co do których nie ma pewności, że są właściwe z punktu widzenia władz podatkowych. Grupa nie oczekuje, aby Interpretacja miała znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe.
- Szereg cyklicznych zmian standardów 2015-2017 w tym: MSSF 3 i MSSF 11 w zakresie wyceny udziału w przypadku objęcia kontroli nad wspólnym przedsięwzięciem, MSR 12 w zakresie ujęcia efektu podatkowego dywidendy w wyniku, MSR 23 w zakresie traktowania kosztów finansowania. Nie wpływają istotnie na sprawozdanie finansowe.

Podstawy konsolidacji

Jednostki zależne to wszelkie jednostki kontrolowane przez Grupę. Grupa sprawuje kontrolę nad jednostką wówczas, gdy posiada władzę nad tą jednostką, jest narażona lub ma prawo do zmiennych zwrotów ze swojego zaangażowania w tę jednostkę oraz ma możliwość wywierania wpływu na te zwroty poprzez sprawowanie władzy nad tą jednostką.

Przejęcie jednostek zależnych przez Grupę rozlicza się metodą nabycia. Koszt przejęcia ustala się jako wartość godziwą przekazanych aktywów, wyemitowanych instrumentów kapitałowych oraz zobowiązań zaciągniętych lub przejętych na dzień wymiany, powiększoną o koszty bezpośrednio związane z przejęciem. Możliwe do zidentyfikowania aktywa nabyte oraz zobowiązania, w tym warunkowe przejęte w ramach połączenia jednostek gospodarczych, wycenia się początkowo według ich wartości godziwej na dzień przejęcia, niezależnie od wielkości ewentualnych udziałów niekontrolujących. Nadwyżkę kosztu przejęcia nad wartością godziwą udziału Grupy w możliwych do zidentyfikowania przejętych aktywach netto ujmuje się jako wartość firmy. Jeżeli koszt przejęcia jest niższy od wartości godziwej aktywów netto przejętej jednostki zależnej, różnicę ujmuje się bezpośrednio w rachunku zysków i strat.

Transakcje i rozrachunki na transakcjach pomiędzy spółkami Grupy są eliminowane. Eliminacji podlegają również istotne niezrealizowane zyski i straty na transakcjach pomiędzy spółkami z Grupy.

Zasady rachunkowości stosowane przez jednostki zależne zostały zmienione tam, gdzie było to konieczne, dla zapewnienia zgodności we wszystkich istotnych obszarach z zasadami rachunkowości stosowanymi przez Grupę.

Jednostki zależne, które nie są konsolidowane metodą pełną ze względu na nieistotność ich sprawozdań finansowych w sprawozdaniu skonsolidowanym Grupy, wykazywane są z zastosowaniem metody praw własności.

Waluty obce

Wartości prezentowane w Rocznym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym prezentowane są w złotych polskich, które są walutą funkcjonalną i walutą prezentacji Grupy.

Pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej i zobowiązania warunkowe udzielone i otrzymane wyrażone w walutach obcych przelicza się na złote polskie według kursu średniego ustalonego dla danej waluty przez Prezesa Narodowego Banku Polskiego („NBP”) na dzień sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej.

Transakcje wyrażone w walutach obcych przy początkowym ujęciu przelicza się na walutę funkcjonalną (złoty polski) według kursu obowiązującego w dniu transakcji.

Różnice kursowe wynikające z rewaluacji walutowych pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej oraz rozliczenia transakcji walutowych zaliczane są do wyniku z pozycji wymiany, w ramach wyniku na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji.

Kursy podstawowych walut zastosowane przy sporządzaniu niniejszego sprawozdania finansowego są następujące:

w zł	31 grudnia 2019 r.	31 grudnia 2018 r.
1 USD	3,7977	3,7597
1 CHF	3,9213	3,8166
1 EUR	4,2585	4,3000

2.1 Aktywa i zobowiązania finansowe – klasyfikacja i wycena

Klasyfikacja

Bank klasyfikuje instrumenty finansowe do następujących kategorii:

- składniki aktywów finansowych wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat,
- aktywa finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu,
- aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody,
- zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat,
- zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu.

Składniki aktywów finansowych wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat (Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu oraz Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat)

Kategoria obejmuje:

1) aktywa, które nie zostały zaklasyfikowane jako wyceniane według zamortyzowanego kosztu, ani jako wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody oraz

2) aktywa finansowe przeznaczone w momencie ich początkowego ujęcia do wyceny według wartości godziwej z zyskami lub stratami ujmowanymi w rachunku zysków i strat, jeśli w ten sposób Bank eliminuje lub znacząco zmniejsza niespójność wyceny lub ujęcia (określaną czasami jako „niedopasowanie księgowo”), jaka w przeciwnym razie powstałaby na skutek wyceny aktywów lub zobowiązań bądź ujęcia związanych z nimi zysków lub strat według różnych zasad oraz

3) akcje i udziały mniejszościowe

Składnik aktywów zalicza się do tej kategorii w szczególności, gdy jest przeznaczony do obrotu (model aktywów przeznaczonych do obrotu), tzn. jeżeli: został nabyty głównie w celu sprzedaży w bliskim terminie; w momencie początkowego ujęcia stanowi część portfela określonych instrumentów finansowych, którymi zarządza się łącznie i dla których istnieją dowody bieżącego faktycznego trybu generowania krótkoterminowych zysków; lub jest instrumentem pochodnym.

Akcje i udziały mniejszościowe z tytułu wybranych zaangażowań strategicznych w tzw. spółkach infrastrukturalnych prowadzących działalność na rzecz sektora finansowego przedstawione są w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako „Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat”.

Aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu (należności od banków i należności od klientów)

Składnik aktywów finansowych wycenia się w zamortyzowanym koszcie, jeśli spełnione są łącznie obydwa warunki:

- a) składnik aktywów finansowych jest utrzymywany zgodnie z modelem biznesowym, którego celem jest utrzymywanie aktywów finansowych dla uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy;
- b) warunki umowy dotyczącej składnika aktywów finansowych powodują powstawanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, które są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty.

Do kategorii tej zaliczane są w szczególności należności kredytowe, skupione wierzytelności oraz dłużne papiery wartościowe nienotowane na aktywnym rynku, a także lokaty zdeponowane na rynku międzybankowym i transakcje reverse repo.

Bank, zgodnie z wytycznymi Transition Resource Group for Impairment of Financial Instruments, wykazał wartość bilansową brutto dla należności w Etapie 3 w kwocie powiększonej o naliczone odsetki kontraktowe w nocy 22. O tę samą kwotę powiększana jest wartość odpisów z tytułu utraty wartości.

Aktywa udzielone lub nabyte ze zidentyfikowaną utratą wartości (tzw. POCI – purchased or originated credit impaired)

Aktywa udzielone lub nabyte ze zidentyfikowaną utratą wartości w momencie początkowego ujęcia mogą powstać w sytuacji, gdyby Grupa udzieliła lub nabyła ekspozycje ze zidentyfikowaną utratą wartości w momencie początkowego ujęcia lub dla ekspozycji ze zidentyfikowaną utratą wartości, dla której wystąpiło kryterium wyłączenia z bilansu (istotna modyfikacja). Aktywa POCI, gdyby wystąpiły, Grupa ujęłaby w wartości godziwej w momencie początkowego ujęcia, a następnie wg zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem stopy efektywnej skorygowanej o oczekiwane straty kredytowe, natomiast oczekiwane straty kredytowe ujmowane byłyby w odniesieniu do całego okresu życia tych instrumentów (lifetime).

Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody (Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody)

Składnik aktywów finansowych jest wyceniany w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, jeżeli spełnione są oba poniższe warunki:

- a) składnik aktywów finansowych jest utrzymywany zgodnie z modelem biznesowym, którego celem jest zarówno otrzymywanie przepływów pieniężnych wynikających z umowy, jak i sprzedaż składników aktywów finansowych; oraz
- b) warunki umowy dotyczącej składnika aktywów finansowych powodują powstawanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, które są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty.

Do kategorii tej Grupa klasyfikuje wybrane dłużne papiery wartościowe.

Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat (Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu)

Kategoria ta obejmuje instrumenty pochodne będące zobowiązaniami, które nie są ujmowane jako instrumenty zabezpieczające oraz zobowiązania z tytułu tzw. „krótkiej sprzedaży”..

Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu (Zobowiązania wobec banków i zobowiązania wobec klientów)

Do kategorii tej zaklasyfikowane są przede wszystkim depozyty klientowskie, a także zobowiązania do odkupu określonych papierów wartościowych w ramach transakcji repo, wyceniane według zamortyzowanego kosztu.

Ujmowanie i wyłączenie z bilansu oraz nieistotne modyfikacje

Transakcje zakupu i sprzedaży aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat (z wyłączeniem instrumentów pochodnych) oraz transakcje zakupu i sprzedaży aktywów finansowych klasyfikowanych jako aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody ujmuje się w jednostkowym sprawozdaniu z sytuacji finansowej i wyłącza z ksiąg na dzień rozliczenia transakcji, tj. dzień, w którym Grupa odpowiednio otrzymuje lub przekazuje prawo własności do składnika aktywów. Prawa i obowiązki z tytułu zawartej transakcji w okresie pomiędzy datą zawarcia i datą rozliczenia transakcji wyceniane są do wartości godziwej.

Pożyczki i inne należności wykazywane są w momencie uruchomienia środków na rzecz kredytobiorcy.

Aktywa finansowe wyłącza się z sprawozdania z sytuacji finansowej, gdy prawa do uzyskania przepływów pieniężnych z ich tytułu wygasły lub zostały przeniesione i Grupa dokonała przeniesienia zasadniczo całego ryzyka i wszystkich pożytków z tytułu ich własności.

Zobowiązania finansowe są wyłączone z sprawozdania z sytuacji finansowej wtedy i tylko wtedy, gdy zobowiązanie wygasło, tj. kiedy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł.

Grupa stosuje następujące kryteria, które traktowane są jako istotne modyfikacje i których wystąpienie skutkuje wyłączeniem składnika aktywów z bilansu i koniecznością jego ponownego ujęcia zgodnie z właściwą klasyfikacją:

- zmiana kontraktowa, która powoduje zmianę oceny testu SPPI,
- zmiana dłużnika,
- przewalutowanie,
- podwyższenie zaangażowania o co najmniej 10% niespłaconego kapitału.

Na moment wyłączenia składnika aktywów z bilansu, niezamortyzowana część prowizji ujmowana jest w całości w przychodzie odsetkowym. Nowo pobrana prowizja rozliczana jest w czasie metodą efektywnej stopy procentowej.

Jeśli następuje zmiana przepływów pieniężnych dla aktywów finansowych wycenianych w zamortyzowanym koszcie i posiadających harmonogram spłaty (nieistotna modyfikacja), wynikająca z aneksu do umowy, Grupa dokonuje ponownego obliczenia wartości bilansowej brutto składnika aktywów finansowych i ujmuje zysk lub stratę z tytułu modyfikacji w rachunku zysków i strat. Wartość bilansową brutto takiego składnika aktywów finansowych oblicza się jako obecną wartość renegocjowanych lub zmodyfikowanych przepływów pieniężnych wynikających z umowy, dyskontowanych według pierwotnej efektywnej stopy procentowej składnika aktywów finansowych (lub efektywnej stopy procentowej skorygowanej o ryzyko kredytowe w przypadku zakupionych lub utworzonych składników aktywów finansowych dotkniętych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe). Wszelkie poniesione koszty i opłaty korygują wartość bilansową zmodyfikowanego składnika aktywów finansowych i są amortyzowane w okresie pozostającym do daty wymagalności zmodyfikowanego składnika aktywów finansowych.

Pochodne instrumenty finansowe wykazywane są w wartości godziwej począwszy od dnia zawarcia transakcji, natomiast wyłączone są z ksiąg w dacie rozliczenia.

Wycena

W momencie początkowego ujęcia składnik aktywów finansowych lub zobowiązanie finansowe wycenia się w wartości godziwej, powiększonej w przypadku składnika aktywów lub zobowiązania finansowego nieklasyfikowanych jako wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat o istotne koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia lub emisji składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego.

Po początkowym ujęciu Grupa wycenia aktywa finansowe:

- w wartości godziwej, nie dokonując pomniejszania o koszty transakcji, jakie mogą być poniesione przy sprzedaży lub innym sposobie wyzbycia się aktywów. Dotyczy to aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu, inwestycyjnych dłużnych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody i inwestycji kapitałowych i pozostałych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat
- według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej – dotyczy to należności of banków i klientów. Wartość należności wycenianych według zamortyzowanego kosztu uwzględnia odpisy z tytułu oczekiwanych strat kredytowych.

Zobowiązania finansowe:

- Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu, wycenia się w wartości godziwej
- Zobowiązania wobec banków i wobec klientów po początkowym ujęciu są wyceniane według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej.

Zyski lub straty wynikające ze zmiany wartości godziwej składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego niestanowiących części powiązania zabezpieczającego, ujmuje się w następujący sposób:

- w przypadku składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego kwalifikowanego jako wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, ujmuje się odpowiednio w przychodach lub kosztach;
- zyski lub straty wynikające z wyceny składnika aktywów finansowych zaliczonego do wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, ujmuje się w pozostałych całkowitych dochodach. Odpisy aktualizujące z tytułu oczekiwanych strat kredytowych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody oraz różnice kursowe dotyczące pieniężnych aktywów i zobowiązań, ujmuje

się w rachunku zysków i strat. W momencie usunięcia składnika aktywów finansowych z bilansu, skumulowane zyski i straty uprzednio ujęte w kapitale własnym, ujmuje się w rachunku zysków i strat.

Wartość godziwą instrumentów pochodnych ustala się w oparciu o notowania instrumentów na aktywnych rynkach, w oparciu o ceny niedawno zawartych transakcji oraz w oparciu o techniki wyceny, w tym modele bazujące na zdyskontowanych przepływach pieniężnych oraz modele wyceny opcji, w zależności od tego, który ze sposobów jest w danym przypadku właściwy. Instrumenty pochodne, które nie zostały desygnowane jako instrumenty zabezpieczające zgodnie z zasadami rachunkowości zabezpieczeń, klasyfikowane są jako aktywa lub zobowiązania przeznaczone do obrotu i wyceniane w wartości godziwej.

Wbudowane instrumenty pochodne w umowach zasadniczych stanowiących zobowiązania finansowe traktuje się jako oddzielne instrumenty pochodne, jeśli ryzyka z nimi związane oraz ich charakterystyka nie są ściśle powiązane z ryzykami i charakterystyką zasadniczego kontraktu oraz kontrakt zasadniczy nie jest wyceniany w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Utrata wartości aktywów finansowych

Grupa dokonuje podziału składników aktywów wycenianych według zamortyzowanego kosztu ze względu na podejście do zarządzania ryzykiem kredytowym danego zaangażowania na portfel aktywów indywidualnie istotnych oraz portfel aktywów indywidualnie nieistotnych (portfel grupowy).

Dla każdej z wyżej wymienionych kategorii aktywów Grupa dokonuje odpisów na oczekiwane straty kredytowe, według opracowanych, wewnętrznych zasad i metod kalkulacji odpisów. Dokonywane są one w ujęciu zagregowanym dla każdego z 3 etapów

- Etap 1: ekspozycje kredytowe, dla których ryzyko kredytowe nie zwiększyło się istotnie od momentu początkowego ujęcia
- Etap 2: ekspozycje kredytowe, dla których nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego
- Etap 3: ekspozycje kredytowe, dla których nastąpił obiektywny dowód utraty wartości

Na każdy dzień bilansowy Grupa ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych.

Składnik aktywa finansowego lub grupa aktywów finansowych utraciły wartość, a strata z tytułu utraty wartości została poniesiona, wyłącznie, gdy istnieją obiektywne dowody utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń mających miejsce po początkowym ujęciu składnika aktywów (zdarzenie powodujące stratę), a zdarzenie (lub zdarzenia) powodujące stratę ma wpływ na oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne wynikające ze składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych, których wiarygodne oszacowanie jest możliwe.

Do obiektywnych dowodów utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów zalicza się uzyskane przez Grupę informacje dotyczące zdarzeń, które wymienione są w dalszej części raportu w nocy 47 Zarządzanie ryzykiem.

Kredyty uznane za nieściągalne (tj. takie, dla których Grupa nie spodziewa się przyszłych przepływów pieniężnych oraz które na podstawie oddzielnych przepisów podatkowych spełniły warunki niezbędne do zaliczenia straty do kosztów uzyskania przychodu lub które zostały bezwarunkowo umorzone na mocy umowy z klientem) są na podstawie decyzji Banku spisywane w ciężar odpisów z tytułu utraty wartości. W przypadku odzyskania uprzednio spisanej kwoty przychody z tego tytułu prezentowane są w pozycji „Wynik z tytułu oczekiwanych strat kredytowych aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania warunkowe”.

Forbearance

Ekspozycje restrukturyzowane to ekspozycje, wobec których zostały zastosowane udogodnienia (ang. concession) ze względów ekonomicznych lub umownych (w zakresie warunków finansowych) wynikające z trudności finansowych kredytobiorcy, których w innym przypadku Grupa by nie udzieliła.

Proces nadawania ekspozycjom statusu „forborne” jest ściśle związany z procesem zarządzania ryzykiem kredytowym, w tym również z procesem rozpoznawania utraty wartości dla ekspozycji.

Restrukturyzacja klienta i jego ekspozycji nie zawsze oznacza utratę wartości (np. w przypadku uzyskania odpowiednich rekompensat). Za ekspozycje z utratą wartości uznaje się ekspozycje restrukturyzowane z restrukturyzacją wymuszoną.

W przypadku przyznania przez Grupę kredytobiorcy udogodnienia, jeśli nie zmienia ono w znaczący sposób istotnych warunków oraz oczekiwanych przepływów pieniężnych z aktywa finansowego, wówczas oczekiwane przyszłe przepływy z aktywa finansowego, którego dotyczy udogodnienie, Grupa ujmuje w wycenie tego aktywa, stosując pierwotną efektywną stopę procentową dla danego instrumentu.

Jeśli udzielone udogodnienie w znaczący sposób zmienia istotne warunki lub oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne, wówczas takie aktywo finansowe jest wyłączone z bilansu, a nowe aktywo finansowe jest ujmowane w bilansie w wartości godziwej na dzień początkowego ujęcia.

Odpisy na oczekiwane straty kredytowe

W celu określenia Etapu raportowania oczekiwanych strat kredytowych, należy ocenić czy dla danej ekspozycji kredytowej nastąpiła utrata wartości (Etap 3) czy też nie (Etap 1 i 2). Wybór pomiędzy Etapem 1 i 2 jest uzależniony od wystąpienia istotnego wzrostu ryzyka kredytowego od momentu początkowego ujęcia.

Przypisanie ekspozycji do Etapu odbywa się, w zależności od sposobu zarządzania klientem (indywidualne vs. grupowe), przy uwzględnieniu szerokiego zakresu informacji pozyskiwanych w ramach standardowych procesów zarządzania ryzykiem (w tym procesu Wczesnego Ostrzegania), dotyczących zarówno bieżących, jak i przyszłych zdarzeń, w tym czynników makroekonomicznych (uwzględnianych w scenariuszach makroekonomicznych przygotowywanych cyklicznie przez Głównego Ekonomistę) oraz liczby dni zaległości.

Odpisy na oczekiwane straty kredytowe liczone są w oparciu o modele statystyczne dla grup aktywów łączonych w portfele o wspólnych cechach ryzyka kredytowego. W sprawozdaniu finansowym Grupa koryguje wartość ekspozycji kredytowych o wartość odpisów z tytułu utraty wartości na oczekiwane straty kredytowe.

Odpisy z tytułu utraty wartości aktywów indywidualnie istotnych

Poziom odpisów z tytułu utraty wartości na należności uznane za indywidualnie istotne, dla których stwierdzono wystąpienie przesłanek utraty wartości, obliczany jest jako różnica między wartością bilansową składnika aktywów a wartością bieżącą przewidywaną do otrzymania przyszłych przepływów pieniężnych wynikających ze spodziewanych spłat przez kredytobiorcę z tytułu realizacji zabezpieczeń lub sprzedaży wierzytelności. Przyszłe przepływy dyskontowane są do wartości bieżącej efektywną stopą procentową instrumentu.

Jeżeli wartość bieżąca szacowanych przepływów pieniężnych wzrośnie na skutek zdarzenia, które nastąpiło po wykazaniu utraty wartości, wówczas uprzednio dokonany odpis z tytułu utraty wartości jest odpowiednio odwracany przez rachunek zysków i strat.

Odpisy z tytułu utraty wartości aktywów indywidualnie nieistotnych

Poziom odpisów z tytułu utraty wartości na należności uznane za indywidualnie nieistotne, dla których stwierdzono wystąpienie przesłanek utraty wartości, obliczany jest na bazie oceny portfelowej opartej o historyczne doświadczenia dotyczące strat ponoszonych z tytułu aktywów o podobnych cechach ryzyka.

Odpisy z tytułu utraty wartości na należności od banków i klientów, odpisy z tytułu utraty wartości papierów wartościowych i innych aktywów korygują wartość odpowiednich pozycji aktywów. Natomiast rezerwy na zobowiązania warunkowe wykazywane są w zobowiązaniach w pozycji „Rezerwy”.

Ryzyko kredytowe w wartości aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody

W celu wyliczenia kosztu oczekiwanych strat kredytowych dla aktywów wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, Grupa wykorzystuje wewnętrzną metodykę, definiującą parametry prawdopodobieństwa wystąpienia niewykonania zobowiązania (parametr PD), wartość straty w momencie niewykonania zobowiązania (parametr LGD) oraz wartość ekspozycji kredytowej w momencie niewykonania zobowiązania (parametr EAD).

Dla aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, wzrost lub spadek oczekiwanych strat kredytowych ujmowany jest w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik z tytułu oczekiwanych strat kredytowych aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania warunkowe”.

2.2 MSSF 16 Leasing

W dniu 1 stycznia 2019 roku Grupa przyjęła do stosowania MSSF 16 „Leasing” („MSSF 16”) zastępujący MSR 17 „Leasing”.

Nowy standard dotyczy wszystkich umów leasingu składników rzeczowych aktywów stanowiących przedmiot leasingu, z wyjątkiem określonych pozycji, wchodzących w zakres innych standardów. MSSF 16 zawiera całościowy model identyfikacji umów leasingu i ich ujęcia w sprawozdaniach finansowych leasingodawców i leasingobiorców. Wprowadzono znaczące zmiany w zakresie ujęcia umów leasingowych przez leasingobiorcę, w szczególności przyjmując jednolity sposób ujęcia i rezygnując z rozróżniania leasingu operacyjnego od finansowego.

W celu identyfikacji umowy leasingu, MSSF 16 posługuje się pojęciem kontroli nad składnikiem aktywów. Standard rozróżnia umowy leasingu od umów o świadczenie usług w zależności od tego, czy występuje składnik aktywów kontrolowany przez leasingobiorcę. Zgodnie z MSSF 16 umowa stanowi leasing lub zawiera element leasingu, jeżeli na jej mocy przekazuje się prawo do kontroli użytkowania zidentyfikowanego składnika aktywów na dany okres w zamian za wynagrodzenie.

Podstawowym wymogiem MSSF 16 jest rozpoznanie przez leasingobiorcę na dzień rozpoczęcia leasingu zobowiązania z tytułu leasingu (zobowiązanie do dokonywania płatności leasingowych) oraz składnika aktywów w postaci prawa do użytkowania przedmiotu leasingu przez okres trwania umowy leasingowej (prawo do użytkowania składnika aktywów) w odniesieniu do wszystkich umów leasingu. Leasingobiorca może zdecydować o niestosowaniu wymogu w stosunku do:

- krótkoterminowych umów leasingowych czyli takich, których okres leasingu nie przekracza 12 miesięcy,
- umów leasingowych, w których przedmiotem leasingu są aktywa nisko-cenne.

Wdrożenie MSSF 16 nie zmieniło klasyfikacji i wyceny umów leasingowych, w których Grupa jest leasingodawcą.

W dacie rozpoczęcia leasingu Grupa jako leasingobiorca wycenia zobowiązanie z tytułu leasingu w wartości bieżącej (zdyskontowanej) opłat leasingowych pozostających do zapłaty w tej dacie. Zobowiązanie z tytułu leasingu zawiera bieżącą wartość m.in. następujących opłat leasingowych:

- stałe opłaty leasingowe pomniejszone o wszelkie należne zachęty leasingowe,
- zmienne opłaty leasingowe, które zależą od indeksu lub stawki.

Składniki aktywów z tytułu prawa do użytkowania są wyceniane na dzień rozpoczęcia leasingu według kosztu obejmującego:

- kwotę początkowej wyceny zobowiązania z tytułu leasingu,
- wszelkie opłaty leasingowe zapłacone w dacie rozpoczęcia lub przed tą datą, pomniejszone o wszelkie otrzymane zachęty leasingowe,
- wszelkie początkowe koszty bezpośrednie poniesione przez leasingobiorcę (tj. koszty krańcowe uzyskania leasingu), oraz
- szacunek kosztów, które mają zostać poniesione przez leasingobiorcę w związku z demontażem i usunięciem składnika aktywów, przeprowadzeniem renowacji miejsca, w którym się znajdował, jeżeli leasingobiorca zaciąga zobowiązanie w odniesieniu do tych kosztów.

Grupa ujmuje umowę leasingu jako składnik aktywów z tytułu prawa do użytkowania i odpowiadające mu zobowiązanie z tytułu leasingu w dacie rozpoczęcia leasingu.

Większość umów najmu nieruchomości denominowana jest w walucie obcej, a wynikające z nich zobowiązania z tytułu leasingu stanowią pozycję monetarną wycenianą na każdy dzień bilansowy, czego odzwierciedleniem jest rozpoznanie zysku lub straty z tytułu rewaluacji w rachunku zysków i strat.

W sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupa prezentuje prawa z tytułu użytkowania w linii rzeczowych aktywów trwałych, a zobowiązania z tytułu leasingu w Innych zobowiązaniach.

Koszty odsetkowe od zobowiązania z tytułu leasingu ujmowane są w rachunku zysków i strat w kosztach odsetkowych przez okres leasingu metodą efektywnej stopy procentowej, aby uzyskać stałą okresową stopę procentową od pozostałego salda zobowiązania z tytułu leasingu.

Składnik aktywów z tytułu prawa do użytkowania jest amortyzowany metodą liniową przez krótszy z dwóch okresów: okres użytkowania tego składnika aktywów lub okres leasingu. W zakresie utraty wartości aktywów z tytułu prawa do użytkowania Grupa stosuje MSR 36 *Utrata wartości aktywów*.

Grupa zdecydowała o stosowaniu następujących praktycznych rozwiązań:

- Grupa stosuje pojedynczą stopę dyskontową do portfela leasingów o w miarę podobnych cechach (takich jak leasingi o podobnym pozostałym okresie leasingu dla podobnej klasy bazowego składnika aktywów w podobnym środowisku gospodarczym),
- Grupa stosuje zwolnienie dla umów, których okres leasingu kończy się w ciągu 12 miesięcy od dnia pierwszego zastosowania - płatności są rozpoznawane w kosztach działania i ogólnego zarządu,
- Grupa zdecydowała nie wydzielać komponentów nie-leasingowych od leasingowych i ujmuje wszystkie komponenty umowy jako pojedynczy komponent leasingowy,
- Grupa wykorzystaa wiedzę zdobytą po fakcie, taką jak w przypadku określenia okresu leasingu, jeżeli umowa przewiduje opcję przedłużenia leasingu lub opcję wypowiedzenia leasingu,
- Dla umów leasingowych dla których przedmiot leasingu jest aktywem nisko-cennym, Grupa nie rozpoznała zobowiązania z tytułu leasingu ani prawa z tytułu użytkowania aktywów. Płatności leasingowe są rozpoznawane w kosztach działania i ogólnego zarządu w trakcie trwania okresu leasingu.

Grupa stosuje zwolnienie ze względu na krótki okres umowy w stosunku do kontraktów o nieokreślonym czasie obowiązywania, które posiadają krótkie okresy wypowiedzenia, w związku z którymi nie dokonano ulepszeń w najmowanym środku trwałym oraz z którymi nie wiążą się istotne kary za wypowiedzenie. Zwolnienie ze względu na nisko-cenność jest stosowane m.in. w stosunku wyposażenia biurowego.

Zastosowanie MSSF 16 po raz pierwszy

Zgodnie z przepisami przejściowymi zawartymi w MSSF 16, Grupa podjęła decyzję, aby zastosować podejście uproszczone nie dokonując przekształceń danych porównawczych. Nie wystąpiła korekta bilansu otwarcia zysków zatrzymanych w dniu pierwszego zastosowania (stan aktywów rozpoznany w bilansie jest równy stanowi zobowiązań).

Na dzień zastosowania MSSF 16 po raz pierwszy tj. 1 stycznia 2019, Grupa rozpoznała nowe składniki aktywów przede wszystkim z tytułu prawa do użytkowania oddziałów Banku oraz praw wieczystego użytkowania. Zastosowanie MSSF 16 po raz pierwszy spowodowało wzrost aktywów i zobowiązań Banku o 146,0 milionów złotych (tj. 0,3% sumy aktywów Banku na dzień 31 grudnia 2018).

Wpływ pierwszego zastosowania MSSF 16 na dzień 1 stycznia 2019 został zaprezentowany poniżej.

w tys. zł	31.12.2018	Wpływ MSSF 16	1.01.2019
Rzeczowe aktywa trwałe	364 261	145 964	510 225
Aktywa razem	364 261	145 964	510 225
Inne zobowiązania	805 723	145 964	951 687
Zobowiązania razem	805 723	145 964	951 687

Poniższa tabela przedstawia uzgodnienie pomiędzy wartością płatności leasingowych z tytułu nieodwołalnego leasingu ujawnioną zgodnie z MSR 17 na 31 grudnia 2018 a wartością zobowiązania z tyt. leasingu rozpoznanego w sprawozdaniu finansowym na dzień pierwszego zastosowania MSSF 16.

Uzgodnienie zobowiązań z tytułu leasingu

w tys. zł	Prawa wieczystego użytkowania	Najem nieruchomości i inne	Razem
Średnia ważona stopa leasingu	4,3%	1,4%	3,8%
Całkowite zobowiązanie z tytułu nieodwołalnego leasingu operacyjnego ujawnione wg stanu na 31 grudnia 2018 r. zgodnie z MSR 17	-	58 719	58 719
Uwzględnienie praw wieczystego użytkowania i opcji zmiany okresu umowy	268 695	9 116	277 811
Niezdykontowana wartość przyszłych płatności	268 695	67 835	336 530
Efekt dyskonta	186 507	4 059	190 566
Zdykontowana wartość przyszłych płatności na 1 stycznia 2019	82 188	63 776	145 964

Grupa stosuje krańcowe stopy procentowe, ponieważ stopy procentowe leasingu nie są możliwe do ustalenia. Krańcowe stopy procentowe zostały określone przez Grupę uwzględniając stopy wolne od ryzyka oraz marżę z tytułu ryzyka kredytowego Banku uwzględniając okres leasingu oraz walutę umowy.

Poniższej zaprezentowano stopy procentowe zastosowane na dzień 1 stycznia 2019:

- PLN: 1,6% - 4,3% w zależności od pozostałego okresu leasingu;
- EUR: 0,02% - 2,2% w zależności od pozostałego okresu leasingu.

Grupa kwartalnie aktualizuje krzywe stóp i stosuje nowe stawki w stosunku do nowych umów (lub w stosunku do leasingów podlegających określonym modyfikacjom).

MSSF 16 powoduje zmiany w klasyfikacji kosztów (poprzez zastąpienie płatności leasingowych ujętych w kosztach działania i ogólnego zarządu amortyzacją oraz kosztami odsetkowymi) oraz w momencie ich rozpoznania (ujęcie kosztów związanych z leasingiem będzie szybsze ze względu na rozpoznanie kosztów odsetkowych metodą efektywnej stopy procentowej, która nie była stosowana dla umów leasingu operacyjnego według zasad obowiązujących do 31 grudnia 2018). Grupa szacuje, że wpływ ten nie jest znaczący i będzie się odwracał w kolejnych latach okresu leasingu.

2.3 Wartości szacunkowe

Ustalenie bilansowych wartości niektórych aktywów i zobowiązań oraz przychodów i kosztów wymaga oszacowania na datę bilansową wpływu niepewnych przyszłych zdarzeń na te pozycje. Szacunki i założenia podlegają ciągłej ocenie, oparte są o doświadczenia historyczne oraz inne czynniki, w tym oczekiwania co do przyszłych zdarzeń, które w danej sytuacji wydają się uzasadnione. Poniżej zaprezentowano najistotniejsze z nich, zastosowane przy sporządzaniu sprawozdania finansowego.

Wartość godziwa instrumentów pochodnych

Wartość godziwą instrumentów finansowych nienotowanych na aktywnych rynkach ustala się, stosując techniki wyceny. Jeżeli do ustalenia wartości godziwej stosuje się techniki wyceny, metody te są okresowo oceniane i weryfikowane. Wszystkie modele są testowane i zatwierdzane przed użyciem. W miarę możliwości w modelach wykorzystywane są wyłącznie dane możliwe do zaobserwowania, chociaż w pewnych obszarach kierownictwo jednostki musi korzystać z oszacowań. Zmiany założeń dotyczących szacowanych czynników mogą mieć wpływ na wykazywane wartości godziwe instrumentów finansowych.

Grupa stosuje następujące metody wyceny w stosunku do poszczególnych typów instrumentów pochodnych:

- do wyceny terminowych transakcji walutowych stosuje się model zdyskontowanych przepływów pieniężnych,
- do wyceny transakcji opcyjnych wykorzystywane są rynkowe modele wyceny opcji,
- do wyceny transakcji na stopy procentowe stosuje się model zdyskontowanych przepływów pieniężnych,
- do wyceny transakcji futures stosuje się bieżące notowania rynkowe.

Grupa do wyceny ryzyka kredytowego wykorzystuje kwotowania instrumentu wymiany ryzyka upadłości dłużnika (Credit Default Swap).

Grupa różnicuje wycenę ryzyka kontrahenta ze względu na dostępność kwotowań kredytowych instrumentów pochodnych (CDS):

- ryzyko kredytowe kontrahentów, dla których istnieje aktywny rynek CDS: uznaje się, że kwotowania CDS odzwierciedlają rynkową wycenę ryzyka kredytowego,
- ryzyko kredytowe kontrahentów, dla których nie istnieje aktywny rynek CDS: na podstawie ratingu kredytowego (zewnętrznego lub wewnętrznego, jeżeli zewnętrzny nie jest dostępny) oraz sektora gospodarki, w którym klient działa, kontrahentowi przypisywana jest wartość indeksu CDS, która odzwierciedla rynkową wycenę ryzyka.

W przypadku wyceny własnego ryzyka kredytowego, Grupa stosuje metodę zdefiniowaną dla klientów, dla których nie ma aktywnego rynku CDS.

Głównymi czynnikami wpływającymi na zmiany szacunków w zakresie ryzyka kontrahenta są: (i) zmiany wartości godziwej instrumentów pochodnych skorelowane między innymi z poziomem kursów walut oraz stóp procentowych, (ii) zmiany w zakresie kwotowań kredytowych instrumentów pochodnych (CDS) (iii) zmiany w zakresie ryzyka kredytowego kontrahentów (zmiana ratingów).

Odpisy na oczekiwane straty kredytowe

Grupa szacuje wartość odpisów na oczekiwane straty kredytowe dla wszystkich aktywów finansowych w powiązaniu z klasyfikacją tych aktywów do jednego z trzech Etapów determinujących wartość szacunków, w zależności od przyjętych do kalkulacji parametrów.

Na bazie wykonanych kalkulacji Grupa dokonuje regularnych odpisów z tytułu oczekiwanych strat kredytowych, których to poziom jest regularnie monitorowany.

Na każdy dzień bilansowy dokonywana jest ponadto ocena, czy zaistniały obiektywne przesłanki świadczące o utracie wartości ekspozycji kredytowych. Ekspozycja kredytowa jest dotknięta utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe, jeżeli wystąpiło zdarzenie, jedno lub więcej, mające ujemny wpływ na szacowane przyszłe przepływy pieniężne w ramach tej ekspozycji kredytowej.

Jeśli zaszyły przesłanki określone powyżej, dokonuje się odpisu aktualizującego w wysokości różnicy pomiędzy wartością bilansową, a oszacowaną wartością bieżącą oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych z danej ekspozycji kredytowej

Niezaklasyfikowanie ekspozycji kredytowej klienta jako ekspozycji o utraconej wartości kredytowej, pomimo wystąpienia określonych przesłanek wymaga uzasadnienia i udokumentowania, dlatego nie zidentyfikowano utraty wartości.

Metodologia i założenia wykorzystywane przy ustalaniu poziomu odpisów z tytułu oczekiwanych strat kredytowych na należności są regularnie przeglądane i uaktualniane w razie potrzeby. Dodatkowo Grupa dokonuje testowania wstecznego (w oparciu o dane historyczne) w celu porównania wartości rzeczywiście poniesionych strat z szacunkami w zakresie oczekiwanych strat kredytowych, co również może mieć wpływ na zmianę metodologii.

Utrata wartości firmy

Grupa corocznie przeprowadza obligatoryjne testy na utratę wartości firmy zgodnie z modelem opracowanym na podstawie wytycznych zawartych w MSR 36. Podstawą wyceny wartości odzyskiwalnej ośrodków wypracowujących środki pieniężne, do których przyporządkowano wartość firmy, jest ich wartość użytkowa, którą kierownictwo Banku szacuje w oparciu o plan finansowy, odzwierciedlający przyjęte założenia odnośnie przyszłych warunków gospodarczych oraz oczekiwanych wyników działalności Banku, stopę dyskontową wykorzystaną w prognozach przepływów pieniężnych oraz stopę wzrostu zastosowaną do ekstrapolacji prognoz przepływów pieniężnych wykraczających poza okres objęty planem finansowym.

Świadczenia pracownicze

Rezerwy na przyszłe wypłaty z tytułu świadczeń pracowniczych, takie jak nagrody jubileuszowe czy odprawy emerytalne i rentowe, podlegają okresowemu oszacowaniu aktuarialnemu przez niezależnego aktuarusza. Wysokość rezerw odpowiada wartości obecnej przyszłych długoterminowych zobowiązań Banku wobec pracowników według stanu zatrudnienia i płac na dzień sprawozdawczy i bazuje na szeregu założeń w obszarze statystyki kadrowej, w tym prawdopodobieństwa dotrwania danej osoby do wieku emerytalnego jako pracownika Banku, obejmującego rotację pracowników, ryzyko śmierci oraz ryzyko całkowitej niezdolności do pracy.

3. Sprawozdawczość dotycząca segmentów działalności

Segment działalności jest dającą się wyodrębnić częścią działalności Grupy, generującą przychody i koszty (w tym z transakcji wewnątrz Grupy), której wyniki operacyjne są regularnie analizowane przez Zarząd jednostki dominującej jako główny organ decyzyjny Grupy, w celu alokacji zasobów oraz oceny jej działalności.

Grupa jest zarządzana na poziomie dwóch głównych segmentów – bankowości instytucjonalnej i bankowości detalicznej. Wycena aktywów i pasywów oraz ustalanie wyniku finansowego segmentu dokonywane jest zgodnie z zasadami

rachunkowości stosowanymi przez Grupę dla potrzeb sporządzenia sprawozdań finansowych, z uwzględnieniem transakcji pomiędzy segmentami w ramach Grupy.

Przyporządkowania aktywów i zobowiązań oraz przychodów i kosztów Grupy do segmentów dokonano na podstawie wewnętrznych informacji przygotowywanych dla potrzeb zarządczych. Transfer finansowania pomiędzy segmentami Grupy oparty jest na stawkach bazujących na stopach rynkowych. Stawki transferowe są ustalane według tych samych zasad dla obu segmentów, a ich zróżnicowanie wynika jedynie ze struktury terminowej i walutowej aktywów i zobowiązań. Podstawą oceny wyników działalności segmentu jest zysk lub strata brutto.

Działalność Grupy prowadzona jest wyłącznie na terenie Polski.

Bankowość Instytucjonalna

W ramach segmentu Bankowości Instytucjonalnej Grupa oferuje produkty i świadczy usługi podmiotom gospodarczym, jednostkom samorządowym oraz dla sektora budżetowego. Obok tradycyjnych usług bankowych polegających na działalności kredytowej i depozytowej segment świadczy usługi zarządzania gotówką, finansowania handlu, leasingu, usług maklerskich i powiernictwa papierów wartościowych, oferuje produkty skarbu na rynkach finansowych i towarowych. Ponadto segment oferuje usługi bankowości inwestycyjnej na lokalnym i międzynarodowym rynku kapitałowym, w tym usługi doradztwa, pozyskiwania i gwarantowania finansowania poprzez publiczne i niepubliczne emisje instrumentów finansowych. Działalność segmentu obejmuje także transakcje na własny rachunek na rynkach instrumentów kapitałowych, dłużnych oraz pochodnych.

Bankowość Detaliczna

Segment Bankowości Detalicznej dostarcza produktów i usług finansowych klientom indywidualnym, a także - w ramach CitiBusiness - mikroprzedsiębiorstwom oraz osobom fizycznym prowadzącym działalność gospodarczą. Oprócz prowadzenia rachunków, oferty w obszarze działalności kredytowej i depozytowej Grupa oferuje klientom pożyczki gotówkowe, kredyty hipoteczne, karty kredytowe, prowadzi usługi zarządzania majątkiem, pośredniczy w sprzedaży produktów inwestycyjnych i ubezpieczeniowych.

Wyniki finansowe Grupy według segmentów działalności

Za okres	2019			2018		
	Bankowość Instytucjonalna	Bankowość Detaliczna	Razem	Bankowość Instytucjonalna	Bankowość Detaliczna	Razem
<i>w tys. zł</i>						
Wynik z tytułu odsetek	514 992	638 735	1 153 727	499 331	608 243	1 107 574
Wynik wewnętrzny z tytułu odsetek, w tym:	(71 563)	71 563	-	(43 366)	43 366	-
przychody wewnętrzne	-	71 563	71 563	-	43 366	43 366
koszty wewnętrzne	(71 563)	-	(71 563)	(43 366)	-	(43 366)
Wynik z tytułu opłat i prowizji	303 405	261 471	564 876	283 490	266 458	549 948
Przychody z tytułu dywidend	2 360	8 720	11 080	1 474	8 059	9 533
Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji	351 856	27 669	379 525	335 714	28 490	364 204
Wynik na inwestycyjnych dłużnych aktywach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	97 969	-	97 969	112 631	-	112 631
Wynik na inwestycjach kapitałowych i pozostałych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	16 467	925	17 392	6 522	-	6 522
Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	(3 493)	-	(3 493)	3 682	-	3 682
Wynik na pozostałych przychodach i kosztach operacyjnych	9 915	(14 237)	(4 322)	9 199	(3 298)	5 901
Koszty działania i koszty ogólnego zarządu	(533 086)	(595 183)	(1 128 269)	(490 817)	(617 430)	(1 108 247)
Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych	(19 846)	(66 653)	(86 499)	(18 326)	(53 058)	(71 384)
Wynik z tytułu zbycia pozostałych aktywów	(113)	(241)	(354)	(829)	16	(813)
Wynik z tytułu oczekiwanych strat kredytowych aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania warunkowe	(168 266)	(77 452)	(245 718)	8 628	(72 139)	(63 511)
Zysk operacyjny	572 160	183 754	755 914	750 699	165 341	916 040
Udział w zyskach (stratach) netto podmiotów wycenianych metodą praw własności*	-	-	-	(22)	-	(22)

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A.
za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2019 roku

w tys. zł	2019			2018		
	Bankowość Instytucjonalna	Bankowość Detaliczna	Razem	Bankowość Instytucjonalna	Bankowość Detaliczna	Razem
Podatek od niektórych instytucji finansowych	(73 155)	(24 567)	(97 722)	(64 339)	(23 011)	(87 350)
Zysk brutto	499 005	159 187	658 192	686 338	142 330	828 668
Podatek dochodowy			(178 068)			(189 816)
Zysk netto			480 124			638 852

* Od 1 stycznia 2019 r. Handlowy-Inwestycje Sp. z o.o. jest konsolidowany metodą pełną.

w tys. zł	31.12.2019			31.12.2018		
	Bankowość Instytucjonalna	Bankowość Detaliczna	Razem	Bankowość Instytucjonalna	Bankowość Detaliczna	Razem
Aktywa	44 299 208	7 679 335	51 978 543	41 778 812	7 525 902	49 304 714
Zobowiązania i kapitał własny, w tym:	35 665 583	16 312 960	51 978 543	34 822 272	14 482 442	49 304 714
zobowiązania	30 254 827	14 649 061	44 903 888	29 342 859	12 905 105	42 247 964

4. Wynik z tytułu odsetek

Zasady rachunkowości:

Przychody i koszty z tytułu odsetek od instrumentów finansowych są ujmowane w rachunku zysków i strat przy użyciu metody efektywnej stopy procentowej.

Metoda efektywnej stopy procentowej jest metodą naliczania zamortyzowanego kosztu składnika aktywów lub zobowiązania finansowego oraz przypisania przychodów lub kosztów odsetkowych do odpowiednich okresów. Efektywna stopa procentowa jest stopą, która dyskontuje oszacowane przyszłe pieniężne wpływy lub płatności dokonywane w oczekiwanym okresie do wygaśnięcia instrumentu finansowego do bilansowej wartości netto składnika aktywów lub zobowiązania finansowego. Przy wyliczaniu efektywnej stopy procentowej Grupa uwzględnia wszelkie postanowienia umowy instrumentu finansowego (na przykład: przedpłaty, opcje kupna i podobne), jednakże nie uwzględnia potencjalnych przyszłych strat związanych z nieściągalnością kredytów. Wyliczenie obejmuje wszelkie płacone i otrzymywane przez strony umowy prowizje i punkty stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej, koszty transakcji oraz wszelkie inne premie i dyskonta. W rezultacie prowizje stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej po pomniejszeniu o bezpośrednie koszty pozyskania instrumentu finansowego prezentowane są jako składnik przychodów odsetkowych.

Efektywną stopę procentową stosuje się do wartości bilansowej brutto składnika aktywów finansowych, z wyjątkiem: zakupionych lub utworzonych składników aktywów finansowych dotkniętych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe oraz istniejących składników aktywów finansowych dotkniętych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe.

W przypadku aktywów finansowych, dla których dokonano odpisu z tytułu oczekiwanych strat kredytowych, przychody odsetkowe są ujmowane przy zastosowaniu stopy procentowej użytej do zdyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych dla celów oszacowania oczekiwanych strat kredytowych.

Przychód odsetkowy w odniesieniu do zakupionych lub utworzonych składników aktywów finansowych dotkniętych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe ustalany jest efektywną stopą procentową skorygowaną o ryzyko kredytowe.

Informacje finansowe:

w tys. zł	Za okres	2019	2018
Przychody z tytułu odsetek		1 300 146	1 249 769
z tytułu aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu		997 084	978 996
operacji z Bankiem Centralnym		7 334	6 559
należności od banków		17 831	22 941
należności od klientów, z tego:		971 919	949 496
podmiotów sektora finansowego		55 411	55 653
podmiotów sektora niefinansowego, w tym:		916 508	893 843
od kart kredytowych		281 531	286 435
z tytułu aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody		303 062	270 773
inwestycyjnych dłużnych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody		303 062	270 773
Przychody o podobnym charakterze		106 333	54 745
dłużnych papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu		77 607	44 802
zobowiązań z ujemną stopą procentową		13 644	9 943

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A.
za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2019 roku

w tys. zł	Za okres	2019	2018
instrumentów pochodnych w rachunkowości zabezpieczeń		15 082	-
		1 406 479	1 304 514
Koszty odsetek i koszty o podobnym charakterze z tytułu zobowiązań finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu		(236 208)	(191 070)
zobowiązań wobec banków		(64 131)	(43 021)
zobowiązania wobec klientów		(167 396)	(147 803)
zobowiązań wobec podmiotów sektora finansowego		(49 503)	(59 482)
zobowiązań wobec podmiotów sektora niefinansowego		(117 893)	(88 321)
kredytów i pożyczek otrzymanych		(345)	(246)
zobowiązań z tytułu leasingu		(4 336)	-
aktywów z ujemną stopą procentową		(756)	(2 161)
instrumentów pochodnych w rachunkowości zabezpieczeń		(15 788)	(3 709)
		(252 752)	(196 940)
Wynik z tytułu odsetek		1 153 727	1 107 574

5. Wynik z tytułu opłat i prowizji

Zasady rachunkowości:

Przychody z tytułu opłat i prowizji powstają w wyniku świadczenia usług finansowych oferowanych przez Bank. Prowizje klasyfikowane są do następujących kategorii:

- prowizji stanowiących integralną część efektywnej stopy procentowej,
- prowizji za wykonanie usługi,
- prowizji za wykonanie znaczącej czynności.

Prowizje stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej zaliczane są do rachunku zysków i strat jako korekta kalkulacji efektywnej stopy procentowej i wykazywane w przychodach odsetkowych.

W przypadku kredytów i pożyczek o nieustalonych terminach płatności rat, np. kredytów w rachunku bieżącym lub kart kredytowych, prowizje rozliczane są w czasie metodą liniową przez okres ważności limitu kredytowego. Tego typu prowizje zaliczane są do przychodów z tytułu prowizji.

Dla pozostałych prowizji Grupa dokonuje:

- identyfikacji umowy z klientem,
- określenia zobowiązania w zakresie świadczeń wynikających z umowy,
- ustalenia ceny transakcyjnej,
- przyporządkowania ceny do poszczególnych zobowiązań wynikających z umowy, celem ustalenia kwot, które ujmowane będą jako przychód,
- rozpoznania przychodu w chwili, kiedy Grupa zrealizuje zobowiązanie w zakresie świadczenia (lub w toku realizacji świadczenia), czyli w momencie lub okresie, kiedy klient uzyskuje zasadniczo wszystkie korzyści ze świadczenia.

Jeśli Bank przenosi kontrolę nad usługą w miarę upływu czasu i tym samym spełnia zobowiązanie do wykonania świadczenia i klient jednocześnie czerpie korzyści płynące ze świadczenia Banku, w miarę wykonywania przez Bank tego świadczenia, wówczas prowizje są ujmowane w miarę upływu czasu proporcjonalnie do stopnia wykonania usługi w przychodach z tytułu prowizji. W pozostałych sytuacjach prowizje ujmowane są jednorazowo w momencie wykonania czynności i wykazywane w przychodach z tytułu prowizji. Powyższe podejście odpowiada trybowi spełnienia zobowiązań do wykonania świadczenia przez Grupę zgodnie z MSSF 15. Nie występują sytuacje wstrzymywania realizacji usług, które wpływałyby na opisany powyżej tryb ujęcia przychodu w związku ze spełnianiem zobowiązania do wykonania świadczenia. Charakter usług świadczonych przez Bank opisany jest w statucie, w tym także sytuacje, w których Bank występuje jako pośrednik. W obszarze przychodów prowizyjnych otrzymane wynagrodzenie jest co do zasady bezzwrotne.

W celu ustalenia ceny transakcyjnej Grupa uwzględnia warunki umowy. Cena transakcyjna to kwota wynagrodzenia (stała, zmienna lub obie), które będzie przysługiwać w zamian za przekazanie przyrzeczonych usług na rzecz klienta, z wyłączeniem kwot pobranych w imieniu osób trzecich.

Grupa ujmuje dodatkowe koszty doprowadzenia do zawarcia umowy z klientem jako składnik aktywów, jeżeli:

- a) koszty te są bezpośrednio powiązane z umową lub z przewidywaną umową, którą można wyraźnie zidentyfikować,
- b) koszty te prowadzą do wytworzenia lub ulepszenia zasobów Banku, które będą wykorzystywane do spełnienia (lub do dalszego spełnienia) zobowiązań do wykonania świadczenia w przyszłości; oraz
- c) Grupa spodziewa się, że koszty te odzyska.

Bank pośredniczy w sprzedaży produktów ubezpieczeniowych. Przychody z tytułu wynagrodzenia za dystrybucję

produktów ubezpieczeniowych niepowiązanych z instrumentami finansowymi ujmowane są w przychodach prowizyjnych w momencie sprzedaży lub odnowienia polisy, z wyjątkiem części wynagrodzenia dotyczącego usług świadczonych po dokonaniu sprzedaży, które jest ujmowane w przychodach prowizyjnych liniowo, przez okres życia produktu.

W przypadku produktów ubezpieczeniowych powiązanych z instrumentem finansowym, gdzie wynagrodzenie otrzymywane jest z góry za okres dłuższy niż miesięczny, w celu ustalenia sposobu ujmowania wynagrodzenia z tytułu dystrybucji tego ubezpieczenia stosowany jest model względnej wartości godziwej. Na podstawie proporcji wartości godziwej usługi dystrybucji produktu ubezpieczeniowego oraz wartości godziwej pożyczki w stosunku do sumy tych wartości ustalana jest alokacja łącznego wynagrodzenia. Wynagrodzenie z tytułu sprzedaży produktu ubezpieczeniowego dzielone jest na następujące komponenty:

- część stanowiąca wynagrodzenie za usługę pośrednictwa, ujmowana w wyniku z tytułu prowizji, oraz
- część stanowiąca element zamortyzowanego kosztu instrumentu finansowego rozliczanego z użyciem efektywnej stopy procentowej będąca elementem wyniku odsetkowego.

Wynagrodzenie opisane powyżej ujmowane jest z uwzględnieniem szacowanych przyszłych zwrotów z tytułu odstąpienia klientów od ubezpieczenia w określonych przypadkach.

Z części odpowiadających wynagrodzeniu za usługę pośrednictwa wydzielana jest część wynagrodzenia dotyczącego świadczenia dodatkowych czynności po dokonaniu sprzedaży produktu ubezpieczeniowego i ta część ujmowana jest w przychodach prowizyjnych liniowo przez okres życia produktu. Pozostała część ujmowana jest w przychodach prowizyjnych w momencie sprzedaży lub odnowienia polisy. Powyższe podejście odpowiada trybowi spełnienia zobowiązań do wykonania świadczenia przez Grupę zgodnie z MSSF 15.

Koszty bezpośrednio powiązane z akwizycją pożyczki gotówkowej Bank rozlicza w czasie jako element zamortyzowanego kosztu instrumentu finansowego stanowiącego część wyniku odsetkowego.

Jeśli Bank ponosi koszty bezpośrednio związane ze sprzedażą produktu ubezpieczeniowego, koszty takie rozliczane są zgodnie z zasadą współmierności przychodów i kosztów. Koszty niepowiązane bezpośrednio ze sprzedażą produktów ubezpieczeniowych ujmowane są w rachunku wyników jednorazowo, w momencie ich poniesienia.

Informacje finansowe:

w tys. zł	Za okres	2019	2018
Przychody z tytułu opłat i prowizji			
z tytułu pośrednictwa w sprzedaży produktów ubezpieczeniowych i inwestycyjnych		67 456	82 085
z tytułu kart płatniczych i kredytowych		161 019	159 205
z tytułu realizacji zleceń płatniczych		111 213	106 995
z tytułu usług powierniczych		94 805	85 086
z tytułu działalności maklerskiej		36 206	42 665
z tytułu świadczenia usług zarządzania środkami na rachunkach klientów		27 078	25 610
z tytułu udzielonych gwarancji		18 895	19 194
z tytułu udzielonych zobowiązań o charakterze finansowym		7 866	7 933
inne, w tym:		128 871	110 188
z tytułu produktów ratalnych w karcie kredytowej		28 740	27 483
		653 409	638 961
Koszty z tytułu opłat i prowizji			
z tytułu kart płatniczych i kredytowych		(32 896)	(36 685)
z tytułu działalności maklerskiej		(12 553)	(12 865)
z tytułu opłat KDPW		(20 820)	(18 928)
z tytułu opłat brokerskich		(4 184)	(4 516)
inne		(18 080)	(16 019)
		(88 533)	(89 013)
Wynik z tytułu opłat i prowizji		564 876	549 948

Wynik z tytułu opłat i prowizji za 2019 rok zawiera przychody prowizyjne (inne niż objęte kalkulacją efektywnej stopy procentowej), które odnoszą się do aktywów i zobowiązań finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy w kwocie 202 964 tys. zł (za 2018 rok: 194 200 tys. zł) oraz koszty prowizyjne w kwocie 37 331 tys. zł (za 2018 rok: 40 911 tys. zł).

Pozycja „inne” w przychodach z tytułu opłat i prowizji zawiera wartość, która jest wynikiem transakcji przeprowadzonej w pierwszym półroczu 2019 roku. Zakupione 8 marca 2019 roku 100% udziałów w spółce Bimmer Sp. z o.o. zostało zbyte na rzecz zewnętrznego inwestora w dniu 30 maja 2019 roku za cenę 17,1 mln zł. Przedmiotem działalności spółki Bimmer Sp. z o.o. jest pośrednictwo ubezpieczeniowe, w szczególności wykonywanie wyodrębnionej z Banku obsługi produktów ubezpieczeniowych, które Bank historycznie wyłączył ze swojej oferty. Transakcja skutkowałą zwiększeniem przychodów prowizyjnych w 2019 r. o kwotę 13,1 mln zł, podczas gdy pozostała część zostanie ujęta w rachunku zysków i strat w przyszłych okresach.

6. Przychody z tytułu dywidend

Zasady rachunkowości:

Dywidendy wynikające z instrumentów kapitałowych ujmują się w rachunku zysków i strat w momencie, kiedy powstaje prawo jednostki do ich otrzymania, istnieje prawdopodobieństwo, że jednostka uzyska korzyści ekonomiczne związane z dywidendą oraz wysokość dywidendy można ustalić w wiarygodny sposób.

Informacje finansowe:

w tys. zł	Za okres	2019	2018
Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		9 807	9 106
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu		1 273	427
Przychody z tytułu dywidend razem		11 080	9 533

7. Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji

Zasady rachunkowości:

W tej pozycji prezentowany jest wynik na instrumentach finansowych wycenianych wg wartości godziwej przez wynik finansowy, zgodnie z zasadami opisanymi w nocie 2.1 w sekcji Aktywa i zobowiązania finansowe – klasyfikacja i wycena, jak również wynik z pozycji wymiany.

Informacje finansowe:

w tys. zł	Za okres	2019	2018
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych według wartości godziwej przez wynik finansowy			
z instrumentów dłużnych		35 456	28 236
z instrumentów kapitałowych		(13 500)	(5 924)
z instrumentów pochodnych, w tym:		(65 045)	8 425
na stopę procentową		(83 003)	(313)
kapitałowe		17 605	8 777
towarowe		353	(39)
		(43 089)	30 737
Wynik z pozycji wymiany			
z tytułu operacji wymiany na walutowych instrumentach pochodnych		470 297	498 691
z tytułu różnic kursowych (rewaluacja)		(47 683)	(165 224)
		422 614	333 467
Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji		379 525	364 204

Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji za 2019 rok zawiera zmianę netto wartości korekty wyceny instrumentów pochodnych odzwierciedlającej ryzyko kredytowe kontrahenta oraz korekty wyceny instrumentów pochodnych odzwierciedlającej własne ryzyko kredytowe w wysokości 2 580 tys. zł (za 2018 rok: (11 051) tys. zł).

Wynik z instrumentów dłużnych zawiera wynik netto na obrocie rządowymi papierami wartościowymi, dłużnymi instrumentami komercyjnymi i instrumentami rynku pieniężnego przeznaczonymi do obrotu.

Wynik z instrumentów pochodnych zawiera wynik netto z tytułu transakcji swap na stopy procentowe, opcji, transakcji futures i innych instrumentów pochodnych.

Wynik z pozycji wymiany walutowej zawiera zyski i straty z wyceny aktywów i zobowiązań denominowanych w walucie obcej oraz na walutowych instrumentach pochodnych takich jak forward, CIRS i opcje. Wynik z pozycji wymiany zawiera również marżę zrealizowaną na bieżących i terminowych transakcjach walutowych.

8. Wynik na rachunkowości zabezpieczeń

Zasady rachunkowości:

Szczegółowe informacje na temat stosowanej w Banku rachunkowości zabezpieczeń, w tym w zakresie zasad rachunkowości, zamieszczone są w nocie nr 36.

Informacje finansowe:

<i>w tys. zł</i>	Za okres	2019	2018
Rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej papierów wartościowych			
Wynik z wyceny transakcji zabezpieczanej		334	14 526
Wynik z wyceny transakcji zabezpieczającej		(3 827)	(10 844)
Wynik na rachunkowości zabezpieczeń		(3 493)	3 682

9. Wynik na pozostałych przychodach i kosztach operacyjnych

Informacje finansowe:

Do pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych zaliczane są koszty i przychody niezwiązane bezpośrednio z działalnością bankową. Jest to w szczególności wynik z tytułu sprzedaży lub likwidacji środków trwałych oraz aktywów do zbycia, przychody związane z przetwarzaniem danych na rzecz podmiotów powiązanych, a także koszty z tytułu odszkodowań, kar i grzywien.

<i>w tys. zł</i>	Za okres	2019	2018
Pozostałe przychody operacyjne			
Przychody z tytułu świadczonych usług na rzecz jednostek powiązanych spoza Grupy Kapitałowej		6 626	7 092
Przychody z wynajmu powierzchni biurowych		7 585	7 650
Inne, w tym:		10 249	20 501
z tytułu zwrotu kosztów sądowych i egzekucyjnych		2 762	2 709
		24 460	35 243
Pozostałe koszty operacyjne			
Koszty postępowania ugodowego i windykacji		(8 564)	(9 043)
Koszty dotyczące utrzymania aktywów trwałych przeznaczonych do zbycia		-	(87)
Utworzenie rezerwy na sprawy sporne (netto)		(390)	(165)
Inne, w tym:		(19 828)	(20 047)
z tytułu darowizn		(3 856)	(4 075)
		(28 782)	(29 342)
Wynik na pozostałych przychodach i kosztach operacyjnych		(4 322)	5 901

10. Koszty działania i koszty ogólnego zarządu

Zasady rachunkowości:

Koszty działania i koszty ogólnego zarządu ujmowane są w okresie, którego dotyczą.

Informacje finansowe:

W ramach kosztu wynajmu i utrzymania nieruchomości ujmowane są opłaty leasingowe dotyczące umów, dla których Grupa skorzystała ze zwolnień (aktywa niskocenne i umowy krótkoterminowe), zmienne opłaty leasingowe, opłaty eksploatacyjne i inne niestanowiące opłat leasingowych, a także koszty utrzymania nieruchomości użytkowanych przez Grupę (własnych i leasingowanych).

<i>w tys. zł</i>	Za okres	2019	2018
Koszty pracownicze			
Koszty związane z wynagrodzeniami, w tym:		(382 631)	(385 245)
koszty związane ze świadczeniami emerytalnymi		(29 001)	(28 626)
Premie i nagrody, w tym:		(73 319)	(81 241)
pracownicze świadczenia kapitałowe		(4 751)	(8 700)
nagrody za wieloletnią pracę		(30)	(38)
Koszty ubezpieczeń społecznych		(64 598)	(63 014)
		(520 548)	(529 500)
Koszty ogólnoadministracyjne			
Koszty opłat telekomunikacyjnych i sprzętu komputerowego		(195 449)	(187 339)
Koszty usług obcych, w tym doradczych, audytorskich i konsultacyjnych		(50 159)	(55 169)
Koszty wynajmu i utrzymania nieruchomości		(53 366)	(64 208)

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A.
za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2019 roku

w tys. zł	Za okres	2019	2018
Reklama i marketing		(46 324)	(47 213)
Koszty usług zarządzania gotówką, koszty usług KIR i inne koszty transakcyjne		(38 053)	(37 634)
Koszty usług zewnętrznych dotyczące dystrybucji produktów bankowych		(44 779)	(40 402)
Koszty usług pocztowych, materiałów biurowych i poligrafii		(8 215)	(7 657)
Koszty szkoleń i edukacji		(1 451)	(1 409)
Koszty nadzoru bankowego i kapitałowego		(5 902)	(4 316)
Koszty na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego		(102 292)	(61 720)
Pozostałe koszty		(61 731)	(71 680)
		(607 721)	(578 747)
Koszty działania i koszty ogólnego zarządu razem		(1 128 269)	(1 108 247)

Koszty pracownicze zawierają koszty następujących świadczeń dla obecnych i byłych członków Zarządu Banku:

w tys. zł	Za okres	2019	2017
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze		13 348	13 158
Długoterminowe świadczenia pracownicze		2 796	2 784
Nagrody kapitałowe		2 760	4 550
		18 904	20 492

11. Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych

Zasady rachunkowości:

Amortyzacja naliczana jest liniowo wg stawek opisanych odpowiednio w nocie 23 dla rzeczowych aktywów trwałych oraz w nocie 24 dla wartości niematerialnych.

Informacje finansowe:

w tys. zł	Za okres	2019	2018
Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych		(41 461)	(28 759)
Amortyzacja wartości niematerialnych		(45 038)	(42 625)
Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych razem		(86 499)	(71 384)

12. Wynik z tytułu oczekiwanych strat kredytowych aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania warunkowe

Zasady rachunkowości:

W tej pozycji prezentowany jest wynik z tytułu oczekiwanych strat kredytowych aktywów finansowych oraz wynik z tytułu rezerw na zobowiązania warunkowe. Zasady tworzenia odpisów zostały szczegółowo opisane w nocie 47 w sekcji Ryzyko kredytowe.

Informacje finansowe:

w tys. zł	Za okres	2019	2018
Wynik z tytułu oczekiwanych strat kredytowych należności od banków			
utworzenie odpisów		(3 244)	(5 664)
odwrócenie odpisów		4 664	4 355
		1 420	(1 309)
Wynik z tytułu oczekiwanych strat kredytowych należności od klientów			
Wynik z tytułu utworzenia i odwrócenia odpisów		(216 110)	(75 099)
utworzenie odpisów		(365 127)	(214 719)
odwrócenie odpisów		151 861	140 690
inne		(2 844)	(1 070)
Odzyski od sprzedanych wierzytelności, uprzednio spisanych		4 293	2 373

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A.
za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2019 roku

<i>w tys. zł</i>	Za okres	2019	2018
		(211 817)	(72 726)
Wynik z tytułu oczekiwanych strat kredytowych inwestycyjnych dłużnych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody			
utworzenie odpisów		(166)	
odwrócenie odpisów		-	1 069
		(166)	1 069
Wynik z tytułu oczekiwanych strat kredytowych aktywów finansowych		(210 563)	(72 966)
utworzenie rezerwy na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne		(68 808)	(33 810)
rozwiązanie rezerwy na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne		33 653	43 265
Wynik z tytułu rezerw na zobowiązania warunkowe		(35 155)	9 455
Wynik z tytułu oczekiwanych strat kredytowych aktywów finansowych		(245 718)	(63 511)

13. Podatek dochodowy

Zasady rachunkowości:

Podatek dochodowy składa się z podatku bieżącego oraz odroczonego. Podatek dochodowy ujmuje się w rachunku zysków i strat z wyjątkiem sytuacji, gdy podatek dotyczy kwot ujmowanych w pozostałych całkowitych dochodach.

Informacje finansowe:

Ujęty w rachunku zysków i strat

<i>w tys. zł</i>	Za okres	2019	2018
Bieżący podatek			
Bieżący rok		(215 824)	(207 258)
Korekty z lat ubiegłych		(392)	(1 120)
		(216 216)	(208 378)
Podatek odroczonego			
Powstanie i odwrócenie się różnic przejściowych		38 148	18 562
		38 148	18 562
Razem podatek dochodowy w rachunku zysków i strat		(178 068)	(189 816)

Wyliczenie efektywnej stawki podatkowej

<i>w tys. zł</i>	Za okres	2019	2018
Zysk brutto		658 192	828 668
Podatek dochodowy według krajowej stawki podatku (19%)		(125 056)	(157 447)
Odpisy z tytułu oczekiwanych strat kredytowych niestanowiące kosztów uzyskania przychodu		(12 101)	(2 322)
Przychody podlegające opodatkowaniu nieujęte w wyniku finansowym		(3 536)	(1 294)
Koszty stanowiące koszty uzyskania przychodu nieujęte w wyniku finansowym		(6)	(120)
Przychody niepodlegające opodatkowaniu		2 311	1 828
Podatek od niektórych instytucji finansowych		(18 567)	(16 597)
BFG		(19 436)	(11 727)
Pozostałe różnice trwale, w tym pozostałe koszty niestanowiące kosztów uzyskania przychodu		(1 677)	(2 137)
Ogółem obciążenie wyniku		(178 068)	(189 816)
Efektywna stawka podatkowa		27,05%	22,91%

Wzrost efektywnej stawki podatkowej spowodowany jest zwiększeniem wartości kosztów regulacyjnych oraz poziomu odpisów na wierzytelności niestanowiące kosztu uzyskania przychodu.

Podatek odroczonego ujęty bezpośrednio w kapitałach

Podatek odroczony ujęty bezpośrednio w kapitałach na dzień 31 grudnia 2019 roku związany z aktywami finansowymi wycenianymi w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody oraz wyceną programu określonych świadczeń wynosił 24 150 tys. zł (31 grudnia 2018 roku: (18 227) tys. zł).

14. Zysk przypadający na jedną akcję

Na dzień 31 grudnia 2019 roku zysk przypadający na jedną akcję wynosił 3,67 zł (31 grudnia 2018 roku: 4,89 zł).

Wyliczenie zysku przypadającego na jedną akcję na dzień 31 grudnia 2019 roku oparte zostało na zysku przypadającym na akcjonariuszy w kwocie 480 124 tys. zł (31 grudnia 2018 roku: 638 852 tys. zł) oraz średniej ważonej liczbie akcji zwykłych występujących w roku zakończonym 31 grudnia 2019 roku w liczbie 130 659 600 (31 grudnia 2018 roku: 130 659 600).

Bank nie posiada rozwadniających, potencjalnych akcji zwykłych ani innych instrumentów rozwadniających.

15. Zestawienie zmian w pozostałych całkowitych dochodach

Odroczony podatek dochodowy i reklasyfikacje ujęte w pozostałych całkowitych dochodach dotyczą wyceny aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej odnoszonej na kapitał z aktualizacji wyceny oraz wyceny programu określonych świadczeń odnoszonej na pozostałe kapitały rezerwowe.

<i>w tys. zł</i>	Kwota brutto	Odroczony podatek dochodowy	Kwota netto
Stan na dzień 1 stycznia 2019 roku	94 399	(17 937)	76 462
Zmiana wyceny aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	135 650	(25 773)	109 877
Wycena sprzedanych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody przeniesiona do rachunku zysków i strat	(97 970)	18 614	(79 356)
Całkowite dochody ogółem związane z aktywami finansowymi wycenianymi w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	132 079	(25 096)	106 983
Zyski/(Straty) aktuarialne z wyceny programu określonych świadczeń	(4 971)	945	(4 026)
Stan na dzień 31 grudnia 2019 roku	127 108	(24 151)	102 957

<i>w tys. zł</i>	Kwota brutto	Odroczony podatek dochodowy	Kwota netto
Stan na dzień 1 stycznia 2018 roku	(17 513)	3 327	(14 185)
Zmiana wyceny aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	229 136	(43 619)	185 517
Wycena sprzedanych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody przeniesiona do rachunku zysków i strat	(112 631)	21 400	(91 231)
Całkowite dochody ogółem związane z aktywami finansowymi wycenianymi w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	98 992	(18 892)	80 100
Zyski/(Straty) aktuarialne z wyceny programu określonych świadczeń	(3 507)	665	(2 842)
Stan na dzień 31 grudnia 2018 roku	95 485	(18 227)	77 258

16. Kasa, operacje z Bankiem Centralnym

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Środki pieniężne w kasie	436 216	422 064
Środki na rachunku bieżącym w Banku Centralnym	3 300 490	3 850 088
Lokaty	-	3 000 041
Kasa, operacje z Bankiem Centralnym razem	3 736 706	7 272 193

Na rachunku bieżącym w Narodowym Banku Polskim (NBP) utrzymywana jest rezerwa obowiązkowa, która może być wykorzystywana przez Bank pod warunkiem, że suma średniego miesięcznego salda na rachunku bieżącym w NBP nie jest mniejsza od poziomu deklarowanego.

Deklarowana wysokość rezerwy obowiązkowej na dzień 31 grudnia 2019 roku wynosiła 1 422 651 tys. zł (31 grudnia 2018 roku wynosiła 1 271 148 tys. zł).

17. Należności od banków

Zasady rachunkowości:

Zasady ujmowania i wyceny należności od banków opisane są w nocie 2.1 Aktywa i zobowiązania finansowe – klasyfikacja i wycena.

Informacje finansowe:

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018
Rachunki bieżące	60 469	203 311
Lokaty	379 788	386 058
Kredyty i pożyczki	3 428	28
Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	625 592	630 126
Lokaty stanowiące zabezpieczenie operacji instrumentami pochodnymi i transakcji giełdowych	99 001	118 364
Łączna wartość brutto	1 168 278	1 337 887
Odpisy z tytułu oczekiwanych strat kredytowych	(2 594)	(3 910)
Należności od banków netto razem	1 165 684	1 333 977

Zmiana stanu odpisów z tytułu oczekiwanych strat kredytowych należności od banków przedstawia się następująco:

w tys. zł	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych należności od banków				
Odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych na dzień 1 stycznia 2019 roku	(3 910)	-	-	(3 910)
Transfer do Etapu 1	-	-	-	-
Transfer do Etapu 2	-	-	-	-
Transfer do Etapu 3	-	-	-	-
(Utworzenia) / Rozwiązania w okresie przez rachunek zysków i strat	1 420	-	-	1 420
Różnice kursowe i inne zmiany	(104)	-	-	(104)
Odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych na dzień 31 grudnia 2019 roku	(2 594)	-	-	(2 594)

w tys. zł	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych należności od banków				
Stan odpisów z oczekiwanych strat kredytowych wartości na 31 grudnia 2017 roku	-	-	-	(1 111)
Wpływ wdrożenia MSSF 9	-	-	-	(1 236)
Odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych na dzień 1 stycznia 2018 roku	(2 223)	(124)	-	(2 347)
Transfer do Etapu 1	(124)	124	-	-
Transfer do Etapu 2	-	-	-	-
Transfer do Etapu 3	-	-	-	-
(Utworzenia) / Rozwiązania w okresie przez rachunek zysków i strat	(1 309)	-	-	(1 309)
Różnice kursowe i inne zmiany	(254)	-	-	(254)
Odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych na dzień 31 grudnia 2018 roku	(3 910)	-	-	(3 910)

*Na dzień 31 grudnia 2018 roku Grupa nie zidentyfikowała aktywów POCI (aktywa nabyte bądź udzielone z początkową utratą wartości).

Zmiany wartości bilansowej brutto należności od banków, które przyczyniły się do zmian odpisów z tytułu oczekiwanych strat kredytowych przedstawia tabela poniżej:

w tys. zł	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Wartość brutto należności od banków wycenianych według zamortyzowanego kosztu				
Wartość brutto należności na dzień 1 stycznia 2019 roku	1 337 884	3	-	1 337 887
Transfer do Etapu 1	-	-	-	-
Transfer do Etapu 2	-	-	-	-
Transfer do Etapu 3	-	-	-	-
Należności pociągnięte/splacone	(228 894)	-	-	(228 894)
Inne zmiany	59 505	-	-	59 505
Wartość brutto należności od banków na dzień 31 grudnia 2019 roku	1 168 276	3	0	1 168 278

w tys. zł	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Wartość brutto należności od banków wycenianych według zamortyzowanego kosztu				
Wartość brutto należności na dzień 1 stycznia 2018 roku	832 176	5 709	-	837 885
Transfer do Etapu 1	-	-	-	-
Transfer do Etapu 2	-	-	-	-
Transfer do Etapu 3	-	-	-	-
Należności pociągnięte/splacone	494 306	(5 700)	-	488 606
Zaprzestanie ujmowania	(9 118)	-	-	(9 118)
Inne zmiany	20 520	(6)	-	20 514
Wartość brutto należności od banków na dzień 31 grudnia 2018 roku	1 337 884	3	-	1 337 887

18. Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu

Zasady rachunkowości:

Zasady ujmowania i wyceny aktywów i zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu opisane są w nocie 2.1.

Informacje finansowe:

Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu

Do kategorii przeznaczone do obrotu Grupa zalicza instrumenty pochodne niebędące instrumentami zabezpieczającymi, oraz wybrane dłużne papiery wartościowe.

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu		
Obligacje i bony wyemitowane przez:		
Banki centralne	999 917	-
Banki i inne podmioty finansowe	7 125	12 944
Skarb Państwa	2 874 773	918 228
	3 881 815	931 172
z tego:		
notowane na aktywnym rynku	2 881 898	931 172
Instrumenty kapitałowe przeznaczone do obrotu		
	39 916	23 227
z tego:		
notowane na aktywnym rynku	39 916	23 227
Instrumenty pochodne		
	1 524 780	1 282 677
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu razem	5 446 511	2 237 076

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
------------------	------------	------------

Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych	248 406	351 323
Instrumenty pochodne	1 629 492	1 258 059
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu razem	1 877 898	1 609 382

Na dzień 31 grudnia 2019 roku oraz 31 grudnia 2018 roku Grupa nie posiadała aktywów i zobowiązań finansowych przeznaczonych w momencie początkowego ujęcia do wyceny według wartości godziwej przez wynik finansowy.

Instrumenty pochodne na dzień 31 grudnia 2019 roku

<i>w tys. zł</i>	Wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji				Razem	Wartość godziwa	
	do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat		Aktywa	Pasywa
Instrumenty stopy procentowej	43 827 433	37 840 304	127 617 389	27 456 990	236 742 116	872 786	1 112 966
FRA	34 030 000	15 240 000	14 753 000	0	64 023 000	2 558	3 815
swapy odsetkowe (IRS)	9 797 433	22 600 304	110 965 539	27 415 264	170 778 540	870 228	1 109 106
opcje na stopę procentową	-	-	1 898 850	41 726	1 940 576	-	45
Instrumenty walutowe	30 557 396	15 455 840	24 432 442	8 175 751	78 621 429	614 831	478 994
FX forward/spot	3 428 837	2 745 957	1 889 596	-	8 064 390	97 075	37 062
FX swap	20 442 422	5 466 035	3 838 179	-	29 746 636	242 510	306 517
swapy walutowo – odsetkowe (CIRS)**	5 202 463	6 606 291	14 562 621	8 175 751	34 547 126	239 109	99 138
opcje walutowe	1 483 674	637 557	4 142 046	-	6 263 277	36 137	36 277
Transakcje na papierach wartościowych	164 724	14 097	-	-	178 821	293	618
kontrakty futures*	38 581	14 097	-	-	52 678	-	-
papiery wartościowe zakupione do otrzymania/sprzedane do wydania	126 143	-	-	-	126 143	293	618
Transakcje związane z towarami	55 783	237 429	141 962	-	435 174	36 870	36 914
swap	55 783	237 429	141 962	-	435 174	36 870	36 914
Instrumenty pochodne ogółem	74 605 336	53 547 670	152 191 793	35 632 741	315 977 540	1 524 780	1 629 492

* Instrumenty znajdujące się w obrocie giełdowym.

** swapy walutowo-odsetkowe z wymianą kapitału

Swapy walutowo-odsetkowe prezentowane dotąd wśród instrumentów stopy procentowej, przeniesione zostały do grupy instrumentów walutowych. Zmiana ma charakter wyłącznie prezentacyjny, nie wpływa na prezentowane wartości i dotyczy tylko tej noty. Dane porównywalne za rok 2018 zostały odpowiednio przekształcone.

Instrumenty pochodne na dzień 31 grudnia 2018 roku

<i>w tys. zł</i>	Wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji				Razem	Wartość godziwa	
	do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat		Aktywa	Pasywa
Instrumenty stopy procentowej	44 393 395	46 972 777	93 481 018	19 114 163	203 961 353	708 657	824 146
FRA	35 100 000	25 500 000	250 000	-	60 850 000	6 357	1 592
swapy odsetkowe (IRS)	9 265 197	21 472 777	91 351 168	19 067 799	141 156 941	695 772	816 827
opcje na stopę procentową	-	-	1 879 850	46 364	1 926 214	5 806	5 727
kontrakty futures*	28 198	-	-	-	28 198	722	-
Instrumenty walutowe	33 054 901	11 219 240	15 623 991	8 759 041	68 657 173	566 951	426 387
FX forward/spot	2 457 934	1 492 583	500 882	96 238	4 547 637	31 399	17 818

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A.
za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2019 roku

w tys. zł	Wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji				Razem	Wartość godziwa	
	do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat		Aktywa	Pasywa
FX swap	28 261 956	3 934 789	2 885 819	-	35 082 564	210 549	107 304
swapy walutowo – odsetkowe (CIRS)**	842 568	4 886 479	12 135 010	8 662 803	26 526 860	315 904	292 151
opcje walutowe	1 492 443	905 389	102 280	-	2 500 112	9 099	9 114
Transakcje na papierach wartościowych	334 840	9 768	-	-	344 608	1 101	1 475
kontrakty futures*	24 088	9 768	-	-	33 856	-	-
papiery wartościowe zakupione do otrzymania/sprzedane do wydania	310 752	-	-	-	310 752	1 101	1 475
Transakcje związane z towarami	29 173	107 533	72 095	-	208 801	5 968	6 051
swap	29 173	107 533	72 095	-	208 801	5 968	6 051
Instrumenty pochodne ogółem	77 812 309	58 309 318	109 177 104	27 873 204	273 171 935	1 282 677	1 258 059

* Instrumenty znajdujące się w obrocie giełdowym.

** swapy walutowo-odsetkowe z wymianą kapitału

19. Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody

Zasady rachunkowości:

Zasady ujmowania i wyceny inwestycyjnych dłużnych aktywów finansowych opisane są w nocie 2.1.

Informacje finansowe:

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018
Obligacje i bony wyemitowane przez:		
Inne podmioty finansowe	697 117	224 074
Rządy centralne, w tym:	14 787 461	14 017 289
obligacje zabezpieczone w rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	1 833 308	-
Dłużne papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody razem	15 484 578	14 241 363
z tego:		
notowane na aktywnym rynku	15 484 578	14 241 363

Dla inwestycyjnych dłużnych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody skumulowana wartość oczekiwanych strat kredytowych na dzień 31 grudnia 2019 roku wynosiła 4 689 tys. zł (na dzień 31 grudnia 2018 wynosiła 4 524 tys. zł.).

Zmiana stanu dłużnych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody przedstawia się następująco:

w tys. zł	2019	2018
Stan na dzień 1 stycznia	14 241 363	17 439 439
Zwiększenia (z tytułu):		
nabycia	50 264 752	44 485 571
aktualizacji wyceny	22 399	100 274
różnic kursowych	-	65 153
rozliczenia dyskonta, premii, odsetek	79 807	262 038
Zmniejszenia (z tytułu):		
sprzedaży	(48 902 634)	(47 960 505)
różnic kursowych	(21 221)	-
rozliczenia premii	(199 888)	(150 607)
Stan na dzień 31 grudnia	15 484 578	14 241 363

20. Inwestycje kapitałowe wyceniane metodą praw własności

Informacje finansowe:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Udziały w jednostkach zależnych	-	10 399
z tego:		
nienotowane na giełdzie	-	10 399

Od 1 stycznia 2019 r. Handlowy-Inwestycje Sp. z o.o. jest konsolidowany metodą pełną. Zmiana stanu inwestycji kapitałowych wycenianych metodą praw własności przedstawia się następująco:

<i>w tys. zł</i>	2019	2018
Stan na dzień 1 stycznia	10 399	10 664
Zwiększenia (z tytułu):		
aktualizacji wyceny	-	-
Zmniejszenia (z tytułu):		
zmiana metody konsolidacji	(10 399)	(265)
	0	10 399

21. Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

Zasady rachunkowości:

Akcje i udziały w innych jednostkach zaliczane są do kategorii aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat. Zasady ich ujmowania i wyceny opisane są w nocie 2.1.

Informacje finansowe:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Inwestycje kapitałowe	21 314	20 248
Pozostałe	41 324	28 520
Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat razem	62 638	48 768
z tego:		
notowane na aktywnym rynku	1 108	1 027
nienotowane na aktywnym rynku	61 530	47 741

Zmiana stanu inwestycji kapitałowych i pozostałych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat przedstawia się następująco:

<i>w tys. zł</i>	2019	2018
Stan na dzień 1 stycznia	48 768	26 500
Reklasyfikacja/ korekta z tytułu zastosowania MSSF 9	-	16 064
Stan na dzień 1 stycznia	48 768	42 564
Zwiększenia (z tytułu):		
aktualizacji wyceny	14 470	6 204
Zmniejszenia (z tytułu):		
sprzedaż	(600)	-
Stan na dzień 31 grudnia	62 638	48 768

22. Należności od klientów

Zasady rachunkowości:

Należności od klientów są ujmowane i wyceniane zgodnie z zasadami opisanymi w nocie 2.1 Aktywa i zobowiązania finansowe – klasyfikacja i wycena.

Informacje finansowe:

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A.
za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2019 roku

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018
Należności od podmiotów sektora finansowego		
Kredyty i pożyczki	641 317	401 223
Nienotowane dłużne aktywa finansowe	1 765 711	1 156 233
Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	30 217	182 613
Fundusze gwarancyjne i lokaty stanowiące zabezpieczenie	647 489	362 807
Inne należności	68 068	45 330
Łączna wartość brutto	3 152 802	2 148 206
Odpisy z tytułu oczekiwanych strat kredytowych	(2 216)	(1 391)
Łączna wartość netto	3 150 586	2 146 815
Należności od podmiotów sektora niefinansowego		
Kredyty i pożyczki	19 176 989	18 047 445
Nienotowane dłużne aktywa finansowe	305 928	568 024
Skupione wierzytelności	1 751 320	1 830 937
Zrealizowane gwarancje i poręczenia	24 941	481
Inne należności	10 442	20 481
Łączna wartość brutto	21 269 620	20 467 368
Odpisy z tytułu oczekiwanych strat kredytowych	(688 332)	(665 169)
Łączna wartość netto	20 581 288	19 802 199
Należności od klientów netto razem	23 731 874	21 949 014

Wartość brutto należności na dzień 31 grudnia 2019 roku nie uwzględnia odsetek kontraktowych w kwocie 311 351 tys. zł naliczonych od momentu zakwalifikowania ekspozycji do Etapu 3 (na koniec 2018 roku 411 529 tys. zł). Nie ma to wpływu na wartość netto należności zakwalifikowanych do Etapu 3, ponieważ ich uwzględnienie w wartości brutto, zgodnie z wytycznymi *Transition Resource Group for Impairment of Financial Instruments*, prowadziłoby również o wzrostu odpisów na oczekiwane straty kredytowe o taką samą wartość.

Wpływ uwzględniania tych odsetek na wartość bilansową brutto został przedstawiony poniżej oraz w nocie „Zarządzanie ryzykiem”.

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018
Łączna wartość brutto z uwzględnieniem odsetek kontraktowych w Etapie 3	24 733 773	23 027 103
Odpisy z tytułu oczekiwanych strat kredytowych z uwzględnieniem odsetek kontraktowych w Etapie 3	(1 001 899)	(1 078 089)
Łączna wartość netto	23 731 874	21 949 014

W należnościach od klientów w pozycji „Nienotowane dłużne aktywa finansowe” zaprezentowane zostały m.in. aktywa sekurytyzacyjne objęte przez Grupę. Dotychczas Grupa występowała jako Inwestor w trzech takich transakcjach obejmując transe senioralne. Aktywa sekurytyzacyjne objęte przez Grupę nie są przedmiotem obrotu na rynku. Zamiarem Grupy jest utrzymanie inwestycji do daty zapadalności. Głównym ryzykiem, na jakie narażone są transakcje sekurytyzacyjne będące w posiadaniu Grupy jest ryzyko kredytowe. Maksymalna ekspozycja Grupy na ryzyko kredytowe z tytułu udziału w tych jednostkach jest równa ich wartości bilansowej brutto, zatem na dzień 31 grudnia 2019 r. wynosi 1 765 711 tys. PLN (31 grudnia 2018 r.: 1 156 233 tys. zł). Wartość bilansowa netto aktywów dotyczących udziału Grupy w jednostkach strukturyzowanych, które nie podlegają konsolidacji na dzień 31 grudnia 2019 r. wynosi 1 765 016 PLN (31 grudnia 2018 r.: 1 155 554 tys. zł).

Zmiana stanu odpisów z tytułu oczekiwanych strat kredytowych należności od klientów przedstawia się następująco:

w tys. zł	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych należności od klientów				
Odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych na dzień 1 stycznia 2019 roku	(56 110)	(74 776)	(535 674)	(666 560)
Transfer do Etapu 1	(14 461)	14 050	411	-
Transfer do Etapu 2	7 241	(7 991)	750	-
Transfer do Etapu 3	1 735	26 164	(27 899)	-
Utworzenia/Rozwiązania w okresie przez rachunek zysków i strat	10 209	(37 459)	(186 780)	(214 030)

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A.
za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2019 roku

w tys. zł	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Zmiany z tytułu modyfikacji bez zaprzestania ujmowania (netto)	-	-	(2 080)	(2 080)
Zmniejszenie stanu odpisów w związku ze spisaniem	-	-	66 901	66 901
Zmniejszenie stanu odpisów w związku sprzedażą wierzytelności	-	-	124 839	124 839
Różnice kursowe i inne zmiany	(2)	60	324	382
Odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych na dzień 31 grudnia 2019 roku	(51 388)	(79 952)	(559 208)	(690 548)

*Na dzień 31 grudnia 2019 roku Grupa nie zidentyfikowała aktywów POCI (aktywa nabyte bądź udzielone z początkową utratą wartości).

w tys. zł	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Odpis z tytułu utraty wartości należności od klientów				
Stan odpisów z tytułu oczekiwanych strat kredytowych na 31 grudnia 2017 roku	-	-	-	(587 783)
Wpływ wdrożenia MSSF 9	-	-	-	(86 124)
Reklasyfikacja	-	-	-	5 178
Odpis z tytułu utraty wartości na dzień 1 stycznia 2018 roku	(54 767)	(76 847)	(537 115)	(668 729)
Transfer do Etapu 1	(1 460)	1 460	-	-
Transfer do Etapu 2	1 040	(1 040)	-	-
Transfer do Etapu 3	-	270	(270)	-
(Utworzenia) / Rozwiązania w okresie przez rachunek zysków i strat	(697)	1 569	(75 971)	(75 099)
Zmniejszenie stanu odpisów w związku ze spisaniem	-	-	57 158	57 158
Zmniejszenie stanu odpisów w związku ze sprzedażą wierzytelności	-	-	21 292	21 292
Różnice kursowe i inne zmiany	(226)	(188)	(768)	(1 182)
Odpis z tytułu utraty wartości na dzień 31 grudnia 2018 roku	(56 110)	(74 776)	(535 674)	(666 560)

*Na dzień 31 grudnia 2018 roku Grupa nie zidentyfikowała aktywów POCI (aktywa nabyte bądź udzielone z początkową utratą wartości).

Zmiany wartości bilansowej brutto należności od klientów, które przyczyniły się do zmian odpisów z tytułu oczekiwanych strat kredytowych przedstawia tabela poniżej:

w tys. zł	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Wartość brutto należności od klientów wycenianych według zamortyzowanego kosztu				
Wartość brutto należności na dzień 1 stycznia 2019 roku	20 246 975	1 642 110	726 489	22 615 574
Transfer do Etapu 1	391 316	(390 363)	(953)	(0)
Transfer do Etapu 2	(1 370 217)	1 371 454	(1 237)	-
Transfer do Etapu 3	(124 927)	(251 136)	376 063	-
Należności pociągnięte/splacone	2 340 988	(60 927)	(45 606)	22 344 55
Należności spisane	-	-	(66 813)	(66 813)
Należności zbyte	-	-	(153 886)	(153 886)
Inne zmiany	(259 015)	44 405	7 703	(206 907)
Wartość brutto należności od klientów na dzień 31 grudnia 2019 roku	21 225 120	2 355 543	841 760	24 422 422

w tys. zł	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Wartość brutto należności od klientów wycenianych według zamortyzowanego kosztu				
Wartość brutto należności na dzień 1 stycznia 2018 roku	17 978 350	1 715 751	742 715	20 436 816
Transfer do Etapu 1	361 300	(358 736)	(2 564)	-
Transfer do Etapu 2	(495 485)	497 527	(2 042)	-
Transfer do Etapu 3	(76 263)	(69 223)	145 486	-
Należności pociągnięte/splacone	2 378 466	(149 595)	(51 815)	2 177 056

w tys. zł	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Należności spisane	-	-	(57 158)	(57 158)
Należności zbyte	-	-	(42 375)	(42 375)
Inne zmiany	100 607	6 386	(5 758)	101 235
Wartość brutto należności od klientów na dzień 31 grudnia 2018 roku	20 246 975	1 642 110	726 489	22 615 574

Wartość brutto należności nie uwzględnia odsetek kontraktowych naliczonych od momentu zaklasyfikowania ekspozycji do Etapu 3.

Dla należności od klientów, które zmieniały Etapy w trakcie roku, przesunięcia zostały zaprezentowane jako transfery pomiędzy Etapem na początek okresu sprawozdawczego lub na moment ujęcia a Etapem na koniec okresu sprawozdawczego.

23. Rzeczowe aktywa trwałe

Zasady rachunkowości:

Rzeczowe aktywa trwałe wykazywane są według kosztu historycznego pomniejszonego o naliczone umorzenie, a także o odpisy z tytułu utraty wartości. Koszt historyczny uwzględnia wydatki bezpośrednio związane z nabyciem danych aktywów oraz ich przygotowaniem do użytkowania.

Późniejsze nakłady uwzględnia się w wartości bilansowej danego środka trwałego lub ujmuje jako odrębny środek trwały (tam, gdzie jest to właściwe) tylko wówczas, gdy jest prawdopodobne, że z tytułu tej pozycji nastąpi wpływ korzyści ekonomicznych do Grupy, zaś koszt danej pozycji można wiarygodnie zmierzyć. Wszelkie pozostałe wydatki, na przykład na naprawę i konserwację, odnoszone są do rachunku zysków i strat w okresie, w którym je poniesiono.

Umorzenie naliczane jest metodą liniową przez przewidywany okres użytkowania przy zastosowaniu stawek określonych w zatwierdzonym planie amortyzacji na 2019 rok.

Przykładowe stosowane roczne stawki amortyzacji są następujące:

Budynki i budowle	1,5%-4,5%
Środki transportu	14,0%-34,0%
Komputery	25,0%
Wyposażenie biurowe	20,0%
Inne środki trwałe	7,0%-34,0%
Inwestycje w obcych środkach trwałych – zgodnie z okresem trwania umowy najmu	

Na każdy dzień bilansowy dokonuje się weryfikacji wartości końcowej rzeczowych aktywów trwałych oraz okresów ich użytkowania i w razie potrzeby dokonuje stosownych korekt planu amortyzacji.

Składniki majątku o jednostkowej wartości początkowej nie przekraczającej 3 500 zł podlegają jednorazowemu odpisaniu w koszty z datą wydania ich do używania. Suma wartości środków trwałych jednorazowo odpisanych w koszty nie jest istotna z punktu widzenia sprawozdania finansowego.

Środki trwałe w budowie wykazywane są w wysokości ogółu poniesionych kosztów pozostających w bezpośrednim związku z niezakończoną jeszcze budową, montażem lub ulepszeniem istniejącego środka trwałego z uwzględnieniem odpisów z tytułu oczekiwanych strat kredytowych.

Wartości bilansowe rzeczowych aktywów trwałych przeglądane są na dzień bilansowy w celu określenia, czy zaistniały przesłanki wskazujące na utratę wartości. Jeżeli istnieje taka przesłanka, należy określić wartość odzyskiwalną aktywów.

Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości jest ujmowany, jeżeli wartość księgową aktywa lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne przekracza wartość odzyskiwalną. Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości jest ujmowany w rachunku zysków i strat.

Odpisy aktualizacyjne z tytułu utraty wartości w przypadku ośrodków wypracowujących środki pieniężne w pierwszej kolejności redukują wartość firmy przypadającą na te ośrodki wypracowujące środki pieniężne (grupę ośrodków), a następnie redukują proporcjonalnie wartość księgową innych aktywów w ośrodku (grupie ośrodków).

Wartość odzyskiwalna jest wartością większą z: wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży i wartości użytkowej. W celu wyznaczenia wartości użytkowej, oszacowane przyszłe przepływy pieniężne są dyskontowane do ich wartości bieżącej przy użyciu stopy dyskontowej przed opodatkowaniem, która odzwierciedla bieżące oczekiwania rynku co do wartości pieniądza oraz specyficznego ryzyka w odniesieniu do danego aktywa. Dla aktywów niegenerujących niezależnych przepływów środków pieniężnych, wartość odzyskiwalna jest wyznaczana dla danego ośrodka wypracowującego środki pieniężne, do którego te aktywa należą.

Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości podlega odwróceniu, jeżeli nastąpiła zmiana w szacunkach służących do określenia wartości możliwej do odzyskania.

Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości może być odwrócony tylko do poziomu, przy którym wartość księgową aktywa

nie przekracza wartości księgowej, która pomniejszona o kwotę amortyzacji, została by wyznaczona, jeżeli nie zostałyby ujęte odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości.

Rzeczowe aktywa trwałe od dnia pierwszego zastosowania MSSF 16 uwzględniają aktywa z tytułu prawa od użytkowania aktywów. Szczegóły zostały przedstawione w notce 42.

Informacje finansowe:

Zmiana stanu rzeczowych aktywów trwałych w 2019 roku

w tys. zł	Grunty i budynki	Maszyny i urządzenia	Środki transportu	Inne środki trwałe	W budowie	Razem
Wartość brutto						
Na dzień 31 grudnia 2018	586 735	96	24 652	236 743	50 327	898 553
Wpływ wdrożenia MSSF 16	93 380	-	-	-	-	93 380
Stan na dzień 1 stycznia 2019	680 115	96	24 652	236 743	50 327	991 933
Zwiększenia:						
Zakupy	(4)	-	3 162	6 439	21 434	31 031
Inne zwiększenia	9 198	-	-	79	-	9 277
Zmniejszenia:						
Zbycia	-	-	(1 295)	-	-	(1 295)
Likwidacje	(6 911)	-	-	(36 185)	-	(43 096)
Inne zmniejszenia	-	(94)	(110)	(278)	(7 658)	(8 140)
Transfery	32 723	-	-	15 745	(48 471)	(3)
Stan na dzień 31 grudnia 2019	715 121	2	26 409	222 543	15 632	979 707
Umorzenie						
Na dzień 31 grudnia 2018	312 009	96	2 876	219 311	-	534 292
Wpływ wdrożenia MSSF 16	(52 584)	-	-	-	-	(52 584)
Stan na dzień 1 stycznia 2019	259 425	96	2 876	219 311	-	481 708
Zwiększenia:						
Koszty amortyzacji za okres	28 329	-	3 195	9 937	-	41 461
Inne zwiększenia	-	-	-	72	-	72
Zmniejszenia:						
Zbycia	-	-	(314)	-	-	(314)
Likwidacje	(6 430)	-	-	(36 257)	-	(42 687)
Inne zmniejszenia	-	(94)	(69)	(123)	-	(286)
Stan na dzień 31 grudnia 2019	281 324	2	5 688	192 940	-	479 954
Wartość bilansowa						
Na dzień 31 grudnia 2018	274 726	-	21 776	17 432	50 327	364 261
Wpływ wdrożenia MSSF 16	145 964	-	-	-	-	145 964
Na dzień 1 stycznia 2019	420 690	-	21 776	17 432	50 327	510 225
Na dzień 31 grudnia 2019	433 797	-	20 721	29 603	15 632	499 753

Zmiana stanu rzeczowych aktywów trwałych w 2018 roku

w tys. zł	Grunty i budynki	Maszyny i urządzenia	Środki transportu	Inne środki trwałe	W budowie	Razem
Wartość brutto						
Stan na dzień 1 stycznia 2018	572 186	96	11 401	257 439	70 640	911 762
Zwiększenia:						
Zakupy	-	-	13 334	1 367	3 112	17 813
Inne zwiększenia	-	-	-	254	-	254
Zmniejszenia:						
Zbycia	-	-	(83)	(1 805)	-	(1 888)
Likwidacje	(7 037)	-	-	(21 572)	-	(28 609)
Inne zmniejszenia	(3)	-	-	(80)	(696)	(779)
Transfery	21 589	-	-	1 140	(22 729)	-
Stan na dzień 31 grudnia 2018	586 735	96	24 652	236 743	50 327	898 553

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A.
za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2019 roku

w tys. zł	Grundy i budynki	Maszyny i urządzenia	Środki transportu	Inne środki trwałe	W budowie	Razem
Umorzenie						
Stan na dzień 1 stycznia 2018	302 140	96	827	231 924	-	534 987
Zwiększenia:						
Koszty amortyzacji za okres	16 212	-	2 079	10 468	-	28 759
Inne zwiększenia	-	-	-	253	-	253
Zmniejszenia:						
Zbycia	-	-	(30)	(1 805)	-	(1 835)
Likwidacje	(6 343)	-	-	(21 445)	-	(27 788)
Inne zmniejszenia	-	-	-	(84)	-	(84)
Stan na dzień 31 grudnia 2018	312 009	96	2 876	219 311	-	534 292
Wartość bilansowa						
Na dzień 1 stycznia 2018	270 046	-	10 574	25 515	70 640	376 775
Na dzień 31 grudnia 2018	274 726	-	21 776	17 432	50 327	364 261

24. Wartości niematerialne

Zasady rachunkowości:

Wartości niematerialne wykazywane są według kosztu historycznego pomniejszonego o naliczone umorzenie, a także o odpisy z tytułu utraty wartości. Koszt historyczny uwzględnia wydatki bezpośrednio związane z nabyciem danych aktywów oraz ich przygotowaniem do użytkowania.

Późniejsze nakłady uwzględnia się w wartości bilansowej danego środka trwałego lub ujmuje jako odrębny składnik aktywów (tam, gdzie jest to właściwe) tylko wówczas, gdy jest prawdopodobne, że z tytułu tej pozycji nastąpi wpływ korzyści ekonomicznych do Grupy, zaś koszt danej pozycji można wiarygodnie zmierzyć. Wszelkie pozostałe wydatki odnoszone są do rachunku zysków i strat w okresie, w którym je poniesiono.

Umorzenie naliczane jest metodą liniową przez przewidywany okres użytkowania przy zastosowaniu stawek określonych w zatwierdzonym planie amortyzacji na 2019 rok.

Przykładowe stosowane roczne stawki amortyzacji są następujące:

Oprogramowanie komputerowe i prawa autorskie (z wyjątkiem podstawowych systemów operacyjnych, do których stosuje się stawki 10% i 20%)	34,0%
Pozostałe wartości niematerialne	20,0%

Na każdy dzień bilansowy dokonuje się weryfikacji wartości końcowej wartości niematerialnych oraz okresów ich użytkowania i w razie potrzeby dokonuje stosownych korekt planu amortyzacji.

Wartości bilansowe wartości niematerialnych przeglądane są na dzień bilansowy w celu określenia, czy zaistniały przesłanki wskazujące na utratę wartości. Jeżeli istnieje taka przesłanka, należy określić wartość odzyskiwalną aktywów.

Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości jest ujmowany, jeżeli wartość księgową aktywa lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne przekracza wartość odzyskiwalną. Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości jest ujmowany w rachunku zysków i strat.

Odpisy aktualizacyjne z tytułu utraty wartości w przypadku ośrodków wypracowujących środki pieniężne w pierwszej kolejności redukują wartość firmy przypadającą na te ośrodki wypracowujące środki pieniężne (grupę ośrodków), a następnie redukują proporcjonalnie wartość księgową innych aktywów w ośrodku (grupie ośrodków).

Wartość odzyskiwalna jest wartością większą z: wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży i wartości użytkowej. W celu wyznaczenia wartości użytkowej, oszacowane przyszłe przepływy pieniężne są dyskontowane do ich wartości bieżącej przy użyciu stopy dyskontowej przed opodatkowaniem, która odzwierciedla bieżące oczekiwania rynku co do wartości pieniądza oraz specyficznego ryzyka w odniesieniu do danego aktywa. Dla aktywów niegenerujących niezależnych przepływów środków pieniężnych, wartość odzyskiwalna jest wyznaczana dla danego ośrodka wypracowującego środki pieniężne, do którego te aktywa należą.

Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości, z wyłączeniem wartości firmy, podlega odwróceniu, jeżeli nastąpiła zmiana w szacunkach służących do określenia wartości możliwej do odzyskania.

Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości może być odwrócony tylko do poziomu, przy którym wartość księgową aktywa nie przekracza wartości księgowej, która pomniejszona o kwotę amortyzacji, została wyznaczona, jeżeli nie została ujęta odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości.

Informacje finansowe:

Zmiana stanu wartości niematerialnych w 2019 roku

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A.
za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2019 roku

<i>w tys. zł</i>	Wartość firmy	Koncesje, patenty, licencje i podobne wartości	Oprogramowanie komputerowe	Inne wartości niematerialne	Zaliczki na wartości niematerialne	Razem
Wartość brutto						
Stan na dzień 1 stycznia 2019	1 245 976	2 318	474 053	-	64 365	1 786 712
Zwiększenia:						
Zakupy	-	229	616	-	69 160	70 005
Zmniejszenia:						
Likwidacje	-	-	-	-	-	-
Inne zmniejszenia	-	-	-	-	(622)	(622)
Transfery	-	-	68 569	-	(68 569)	-
Stan na dzień 31 grudnia 2019	1 245 976	2 547	543 238	-	64 334	1 856 095
Umorzenie						
Stan na dzień 1 stycznia 2019	-	1 648	366 270	-	-	367 918
Zwiększenia:						
Koszty amortyzacji za okres	-	148	44 890	-	-	45 038
Zmniejszenia:						
Likwidacje	-	-	-	-	-	-
Stan na dzień 31 grudnia 2019	-	1 796	411 160	-	-	412 956
Wartość bilansowa						
Na dzień 1 stycznia 2019	1 245 976	670	107 783	-	64 365	1 418 794
Na dzień 31 grudnia 2019	1 245 976	751	132 078	-	64 334	1 443 139

Zmiana stanu wartości niematerialnych w 2018 roku

<i>w tys. zł</i>	Wartość firmy	Koncesje, patenty, licencje i podobne wartości	Oprogramowanie komputerowe	Inne wartości niematerialne	Zaliczki na wartości niematerialne	Razem
Wartość brutto						
Stan na dzień 1 stycznia 2018	1 245 976	2 576	445 867	18 519	19 826	1 732 764
Zwiększenia:						
Zakupy	-	477	1 580	-	107 256	109 313
Zmniejszenia:						
Likwidacje	-	-	(35 804)	-	-	(35 804)
Inne zmniejszenia	-	-	-	-	(307)	(307)
Spisania	-	(735)	-	(18 519)	-	(19 254)
Transfery	-	-	62 410	-	(62 410)	-
Stan na dzień 31 grudnia 2018	1 245 976	3 053	474 053	-	64 365	1 786 712
Umorzenie						
Stan na dzień 1 stycznia 2018	-	2 302	359 530	18 519	-	380 351
Zwiększenia:						
Koszty amortyzacji za okres	-	263	42 362	-	-	42 625
Zmniejszenia:						
Likwidacje	-	-	(35 804)	-	-	(35 804)
Spisania	-	(735)	-	(18 519)	-	(19 254)
Stan na dzień 31 grudnia 2018	-	2 565	366 088	-	-	367 918
Wartość bilansowa						
Na dzień 1 stycznia 2018	1 245 976	274	86 337	-	19 826	1 352 413
Na dzień 31 grudnia 2018	1 245 976	488	107 965	-	64 365	1 418 794

W 2018 roku Grupa przeanalizowała wartości niematerialne pod kątem ich wykorzystywania i w związku z faktem, że nie

spodziewa się wpływu pożytków ekonomicznych w przyszłości, dokonał spisania innych wartości niematerialnych oraz koncesji, patentów, licencji i podobnych wartości.

Na dzień 31 grudnia 2019 roku wartość firmy obejmuje kwotę 1 243 645 tys. zł powstałą w wyniku połączenia Banku Handlowego w Warszawie SA z Citibank (Poland) S.A., które nastąpiło z dniem 28 lutego 2001 roku, oraz kwotę 2 331 tys. zł powstałą w wyniku nabycia zorganizowanej części przedsiębiorstwa bankowego ABN Amro Bank (Polska) S.A., które nastąpiło z dniem 1 marca 2005 roku.

25. Test utraty wartości dla wartości firmy

W skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy wartość firmy stanowi nadwyżkę kosztu przejścia nad wartością godziwą udziału Grupy w możliwych do zidentyfikowania przejętych aktywach, zobowiązaniach oraz zobowiązaniach warunkowych na dzień połączenia. Wartość firmy ujmuje się w ramach wartości niematerialnych. Wartość firmy jest wykazywana w wysokości ceny nabycia pomniejszonej o łączne dotychczasowe odpisy aktualizacyjne wynikające z tytułu utraty wartości. Wartość firmy jest alokowana na ośrodki wypracowujące środki pieniężne i nie jest amortyzowana, a jedynie corocznie testowana pod kątem utraty wartości niezależnie od wystąpienia przesłanek utraty wartości. Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości w odniesieniu do wartości firmy nie podlega odwróceniu.

Wartość firmy powstała w wyniku przejęć sprzed 31 marca 2004 roku, to jest dnia wejścia w życie MSSF 3 „Połączenia jednostek gospodarczych”, została obliczona zgodnie z poprzednio stosowanymi standardami rachunkowości jako różnica między kosztem przejścia jednostki a wartością aktywów netto przejmowanej jednostki na dzień przejęcia.

Dla potrzeb przeprowadzenia testów na utratę wartości, wartość firmy została przyporządkowana do dwóch ośrodków wypracowujących środki pieniężne: sektora Bankowości Instytucjonalnej oraz sektora Bankowości Detalicznej. Przyporządkowanie zostało dokonane na podstawie modelu zdyskontowanych przepływów pieniężnych na bazie strategii sprzed połączenia. Po fuzji realokacja wartości firmy została przeprowadzona w oparciu o wartości względne aktywów przeniesionych do innego ośrodka w porównaniu z aktywami zatrzymanymi w danym ośrodku. Dla obu ośrodków wartość użytkowa przewyższa wartość bilansową, dlatego też nie rozpoznano utraty wartości firmy.

Poniższa tabela prezentuje przyporządkowanie wartości firmy do ośrodków wypracowujących środki pieniężne.

Wartość bilansowa wartości firmy przypisanej do ośrodka

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018
Sektor Bankowości Instytucjonalnej	851 206	851 206
Sektor Bankowości Detalicznej	394 770	394 770
	1 245 976	1 245 976

Podstawą wyceny wartości odzyskiwalnej ośrodków jest ich wartość użytkowa oszacowana w oparciu o plan finansowy. Plan opiera się na racjonalnych i mających poparcie faktograficzne założeniach, odzwierciedlających ocenę kierownictwa Grupy odnośnie przyszłych warunków gospodarczych oraz oczekiwanych wyników działalności Grupy. Plan podlega okresowej aktualizacji i zatwierdzeniu przez Radę Nadzorczą Banku. Zarząd przyjmuje okres 3 letni w procesie planowania finansowego.

W wycenie wykorzystano stopę dyskontową oszacowaną na bazie modelu wyceny aktywów kapitałowych (CAPM) przy zastosowaniu wartości wskaźnika beta dla sektora bankowego, premii za ryzyko oraz stopy wolnej od ryzyka. Tak wyliczona stopa dyskontowa na koniec 2019 roku wyniosła 8,80% (na koniec 2018 roku: 8,80%).

Ekstrapolacja przepływów pieniężnych wykraczających poza okres objęty planem finansowym została oparta o stopy wzrostu odzwierciedlające długoterminowy cel inflacyjny NBP, który na dzień 31 grudnia 2019 roku wynosi 2,5 p.p.

Zarząd Banku uważa, że uzasadnione i prawdopodobne zmiany kluczowych założeń przyjętych do wyceny wartości odzyskiwalnej wyodrębnionych ośrodków wypracowujących środki pieniężne nie spowodują, iż wartości bilansowe tych ośrodków przewyższą ich wartości odzyskiwalne.

26. Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego

Zasady rachunkowości:

Rezerwa i aktywa na podatek odroczony są kalkulowane przy użyciu metody bilansowej, poprzez wyliczenie przejściowych różnic pomiędzy wartością bilansową aktywów i zobowiązań oraz ich wartością podatkową. Rezerwa i aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego wykazywane są w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej po dokonaniu kompensaty, wtedy, gdy istnieje tytuł prawny do przeprowadzenia takiej kompensaty oraz rezerwa i aktywa dotyczą tego samego podatnika.

Aktywa z tytułu podatku odroczonego ujmuje się w zakresie, w którym jest prawdopodobne, że będzie dostępny przyszły dochód do opodatkowania.

Informacje finansowe:

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A.
za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2019 roku

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	710 452	546 233
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	472 387	342 026
Aktywo netto z tytułu odroczonego podatku dochodowego	238 065	204 207

Dodatnie i ujemne różnice przejściowe przyjęte do wyliczenia aktywów i rezerwy z tytułu podatku dochodowego

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego związane są z następującymi pozycjami:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Odsetki naliczone i inne koszty	8 045	10 755
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości	80 537	81 383
Niezrealizowana premia od papierów wartościowych	94 818	81 285
Ujemna wycena pochodnych instrumentów finansowych	407 396	286 037
Ujemna wycena papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu	3 753	280
Przychody pobrane z góry	31 617	30 700
Wycena udziałów	-	-
Prowizje	3 092	5 877
Dłużne i kapitałowe papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	-	-
Koszty świadczeń pracowniczych i inne koszty do zaplacenienia	46 966	45 883
Leasing MSSF16	29 736	-
Pozostałe	4 492	4 033
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	710 452	546 233

Rezerwa z tytułu podatku odroczonego związana jest z następującymi pozycjami:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Odsetki naliczone (przychód)	53 054	40 067
Dodatnia wycena pochodnych instrumentów finansowych	329 533	246 146
Niezrealizowane dyskonto od papierów wartościowych	1 052	2 312
Przychody do otrzymania	4 882	2 748
Dodatnia wycena papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu	180	722
Dłużne i kapitałowe papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	26 164	26 464
Ulga inwestycyjna	9 517	10 453
Wycena udziałów	7 941	6 661
Leasing MSSF16	29 481	-
Pozostałe	10 583	6 453
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	472 387	342 026
Aktywa netto z tytułu odroczonego podatku dochodowego	238 065	204 207

Zmiany różnic przejściowych w ciągu 2019 roku

Zmiany różnic przejściowych dotyczących aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego:

<i>w tys. zł</i>	Saldo na 1 stycznia 2019	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na kapitał	Saldo na 31 grudnia 2019
Odsetki naliczone i inne koszty	10 755	(2 709)	-	8 046
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości	81 383	(845)	-	80 538
Niezrealizowana premia od papierów wartościowych	81 285	13 533	-	94 818
Ujemna wycena pochodnych instrumentów finansowych	286 037	121 358	-	407 395
Ujemna wycena papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu	280	3 472	-	3 752
Przychody pobrane z góry	30 700	917	-	31 617
Wycena udziałów	-	-	-	-
Prowizje	5 877	(2 785)	-	3 092

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A.
za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2019 roku

<i>w tys. zł</i>	Saldo na 1 stycznia 2019	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na kapitał	Saldo na 31 grudnia 2019
Dłużne i kapitałowe papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	-	-	-	-
Koszty świadczeń pracowniczych i inne koszty do zaplacen	45 883	1 079	4	46 966
Leasing (MSSF 16)	-	29 736	-	29 736
Pozostałe	4 033	459	-	4 492
	546 233	164 215	4	710 452

Zmiany różnic przejściowych dotyczących rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego:

<i>w tys. zł</i>	Saldo na 1 stycznia 2019	Zmiana metody konsolidacji	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na kapitał	Saldo na 31 grudnia 2019
Odsetki naliczone (przychód)	40 067	-	12 987	-	53 054
Dodatnia wycena pochodnych instrumentów finansowych	246 146	-	83 387	-	329 533
Niezrealizowane dyskonto od papierów wartościowych	2 312	-	(1 260)	-	1 052
Przychody do otrzymania	2 748	-	2 134	-	4 882
Dodatnia wycena papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu	722	-	(542)	-	180
Dłużne i kapitałowe papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	26 464	-	(5 580)	5 280	26 164
Ulga inwestycyjna	10 453	-	(936)	-	9 517
Wycena udziałów	6 661	(1 926)	3 206	-	7 941
Leasing (MSSF 16)	-	-	29 481	-	29 481
Pozostałe	6 453	-	3 190	940	10 583
	342 026	(1 926)	126 067	6 220	472 387
Zmiana aktywa netto z tytułu odroczonego podatku dochodowego	204 207	1 926	38 148	(6 216)	238 065

Zmiany różnic przejściowych w ciągu 2018 roku

Zmiany różnic przejściowych dotyczących aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego:

<i>w tys. zł</i>	Saldo na 31 grudnia 2017	Zmiany wynikające z zastosowania MSSF 9	Saldo na 1 stycznia 2018	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na kapitał	Saldo na 31 grudnia 2018
Odsetki naliczone i inne koszty	10 059	-	10 059	696	-	10 755
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości	48 321	33 037	81 358	25	-	81 383
Niezrealizowana premia od papierów wartościowych	58 436	-	58 436	22 849	-	81 285
Ujemna wycena pochodnych instrumentów finansowych	164 999	-	164 999	121 038	-	286 037
Ujemna wycena papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu	688	-	688	(408)	-	280
Przychody pobrane z góry	29 480	-	29 480	1 220	-	30 700
Wycena udziałów	779	(3 052)	(2 273)	(2 462)	-	(4 735)
Prowizje	6 137	-	6 137	(260)	-	5 877
Dłużne i kapitałowe papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	2 138	-	2 138	812	(3 924)	(974)
Koszty świadczeń pracowniczych i inne koszty do zaplacen	45 663	-	45 663	(445)	665	45 883
Pozostałe	4 701	-	4 701	(668)	-	4 033
	371 401	29 985	401 386	142 397	(3 259)	540 524

Zmiany różnic przejściowych dotyczących rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego:

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A.
za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2019 roku

w tys. zł	Saldo na 31 grudnia 2017	Zmiany wynikające z zastosowania MSSF 9	Saldo na 1 stycznia 2018	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na kapitał	Saldo na 31 grudnia 2018
Odsetki naliczone (przychód)	37 828	(1 310)	36 518	3 549	-	40 067
Dodatnia wycena pochodnych instrumentów finansowych	115 419	-	115 419	130 727	-	246 146
Niezrealizowane dyskonto od papierów wartościowych	7 097	-	7 097	(4 785)	-	2 312
Przychody do otrzymania	3 243	-	3 243	(495)	-	2 748
Dodatnia wycena papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu	568	-	568	154	-	722
Dłużne i kapitałowe papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	8 695	-	8 695	(4 161)	21 930	26 464
Ulga inwestycyjna	11 401	-	11 401	(948)	-	10 453
Wycena udziałów	1 151	3 052	4 203	2 458	-	6 661
Pozostałe	7 178	-	7 178	(1 015)	290	6 453
	192 580	1 742	194 322	125 484	22 220	342 026
			-			-
Zmiana aktywów netto z tytułu odroczonego podatku dochodowego	175 904	31 295	207 199	18 561	(21 553)	204 207

27. Inne aktywa

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018
Rozrachunki międzybankowe	2 997	2 981
Rozliczenia z tytułu obrotu papierami wartościowymi	55	-
Rozliczenia z tytułu działalności maklerskiej	18 607	34 217
Przychody do otrzymania	53 850	53 170
Pożyczki dla pracowników z Funduszu Świadczeń Socjalnych	16 306	17 427
Dłużnicy różni	68 218	106 198
Rozliczenia międzyokresowe	6 546	8 925
Inne aktywa razem	166 579	222 918
w tym aktywa finansowe*	106 183	160 823

*Do aktywów finansowych zaliczono wszystkie pozycje „Innych aktywów” z wyjątkiem pozycji „Przychody do otrzymania” oraz „Rozliczenia międzyokresowe”.

28. Zobowiązania wobec banków

Zasady rachunkowości:

Zasady ujmowania i wyceny zobowiązań wobec banków opisane są w nocie 2.1.

Informacje finansowe:

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018
Rachunki bieżące	1 457 233	912 995
Depozyty terminowe	156 425	162 737
Kredyty i pożyczki otrzymane	-	1 326
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	214 135	115 208
Inne zobowiązania, w tym:	297 702	209 967
depozyty zabezpieczające	297 669	208 901
Zobowiązania wobec banków razem	2 125 495	1 402 233

Zmiany stanu zobowiązań z tytułu kredytów otrzymanych przedstawia tabela poniżej:

w tys. zł	2019	2018
Stan na dzień 1 stycznia	1 326	36 467

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A.
za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2019 roku

<i>w tys. zł</i>	2019	2018
Zwiększenia (z tytułu):		
kredyty i pożyczki otrzymane	-	-
odsetki od kredytów i pożyczek otrzymanych	345	246
różnice kursowe	1	549
Zmniejszenia (z tytułu):		
splata kredytów i pożyczek	(1 669)	(35 866)
splata odsetek	(3)	(70)
różnice kursowe	-	-
Stan na dzień 31 grudnia	-	1 326

29. Zobowiązania wobec klientów

Zasady rachunkowości:

Zasady ujmowania i wyceny zobowiązań wobec klientów opisane są w nocie 2.1.

Informacje finansowe:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Depozyty podmiotów sektora finansowego		
Rachunki bieżące	797 540	704 512
Depozyty terminowe	3 759 106	6 335 488
	4 556 646	7 040 000
Depozyty podmiotów sektora niefinansowego		
Rachunki bieżące, z tego:	27 714 669	24 987 518
klientów instytucjonalnych	13 990 381	11 930 693
klientów indywidualnych	10 335 509	9 380 065
jednostek budżetowych	3 388 779	3 676 760
Depozyty terminowe, z tego:	7 248 176	6 069 930
klientów instytucjonalnych	4 055 101	3 476 957
klientów indywidualnych	3 126 422	2 523 267
jednostek budżetowych	66 653	69 706
	34 962 845	31 057 448
Depozyty razem	39 519 491	38 097 448
Pozostałe zobowiązania		
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	-	-
Inne zobowiązania, w tym:	268 311	236 897
zobowiązania z tytułu kaucji	159 986	121 416
depozyty zabezpieczające	43 929	66 583
Pozostałe zobowiązania razem	268 311	236 897
Zobowiązania wobec klientów razem	39 787 802	38 334 345

30. Rezerwy

Zasady rachunkowości:

Rezerwy są ujmowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej, jeżeli na Grupie ciąży obowiązek prawny lub zwyczajowo oczekiwany wynikający ze zdarzeń przeszłych, a także jeżeli prawdopodobne jest, że wypełnienie tego obowiązku spowoduje konieczność wypływu środków zawierających w sobie korzyści ekonomiczne oraz kwota rezerwy może być w wiarygodny sposób oszacowana.

Rezerwa na restrukturyzację jest tworzona po spełnieniu następujących warunków: (i) Grupa posiada szczegółowy, formalny plan restrukturyzacji; (ii) restrukturyzacja już się rozpoczęła albo została publicznie ogłoszona; (iii) kwota rezerwy może być wiarygodnie oszacowana. Rezerwa na restrukturyzację nie obejmuje przyszłych kosztów operacyjnych.

Informacje finansowe:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Na sprawy sporne	3 214	3 221
Na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne*	61 703	26 481
Na restrukturyzację zatrudnienia	-	-
Na restrukturyzację sieci placówek	282	282
Rezerwy razem	65 199	29 984

Zmiana stanu rezerw przedstawia się następująco:

<i>w tys. zł</i>	2019	2018
Stan na dzień 1 stycznia	29 984	18 300
Z czego dotyczy:		
Rezerw na sprawy sporne	3 221	3 154
Rezerw na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	26 481	12 789
Rezerw na restrukturyzację zatrudnienia	-	429
Rezerw na restrukturyzację sieci placówek	282	1 928
Wpływ wdrożenia MSSF 9		22 886
Rezerw na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	-	22 886
Zwiększenia:		
Utworzenie odpisów na rezerwy w okresie, z tego	72 373	34 169
na sprawy sporne	2 314	359
na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	68 808	33 810
na restrukturyzację zatrudnienia	1 251	-
Inne zwiększenia rezerw, z tego:	67	261
na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	67	261
Zmniejszenia:		
Rozwiązanie rezerw w okresie, z tego:	(35 577)	(45 073)
na sprawy sporne	(1 924)	(194)
na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	(33 653)	(43 265)
na restrukturyzację zatrudnienia	-	(429)
na restrukturyzację sieci placówek	-	(1 185)
Wykorzystanie rezerw w okresie, z tego:	(1 648)	(559)
na sprawy sporne	(397)	(98)
na restrukturyzację sieci placówek	(1 251)	(461)
Stan na dzień 31 grudnia	65 199	29 984
w tym:		
na sprawy sporne	3 214	3 221
na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	61 703	26 481
na restrukturyzację zatrudnienia	-	-
na restrukturyzację sieci placówek	282	282

*Dodatkowe informacje dotyczące rezerwy na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne znajdują się w nocie 39.

31. Inne zobowiązania

Zasady rachunkowości:

W celu przypisania kosztów do okresów sprawozdawczych, których one dotyczą, Bank dokonuje czynnych i biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów. Dotyczy to w szczególności kosztów działania Grupy. Rozliczenia międzyokresowe kosztów są prezentowane jako podpozycja „Innych zobowiązań” w sprawozdaniu z sytuacji finansowej. W zakresie zobowiązań do wykonania świadczenia spełnianych w czasie, Grupa stosuje metodę ujęcia przychodu proporcjonalnie do upływającego czasu w okresie świadczenia usługi. Wg Grupy ta metoda rzetelnie odzwierciedla tryb świadczenia usługi, gdyż w sposób równomierny w czasie zaangażowane są zasoby Grupy w okresie świadczenia usługi.

W obszarze metod, danych wejściowych i założeń przyjętych do szacowania wynagrodzenia zmiennego Grupa stosuje podejście najbardziej prawdopodobnych wartości w odniesieniu do wynagrodzenia uzyskiwanego za osiągnięcie określonych celów, natomiast w zakresie zwrotów wynagrodzenia w obszarze pośrednictwa ubezpieczeniowego stosowane są metody statystyczne a rezerwa na zwroty ujmowana jest w rozliczeniach międzyokresowych kosztów. Grupa uwzględnia wszelkie kwestie ustalając poziom przychodu uzależnionego od zidentyfikowanych zmiennych (wynagrodzenia przy spełnieniu określonych celów,

oczekiwane zwroty, wszelkie upusty).

Dla wynagrodzenia za pośrednictwo w dystrybucji produktów ubezpieczeniowych w szczególności dla ubezpieczenia powiązanego z produktem kredytowym Grupa stosuje model względnej wartości godziwej, na podstawie którego, stosując wartość godziwą produktu kredytowego oraz usługi sprzedaży produktu ubezpieczeniowego, dokonuje podziału na wynagrodzenie stanowiące komponent przychodów odsetkowych oraz wynagrodzenie za wykonane usługi związane ze sprzedażą i obsługą tych produktów.

Zobowiązania z tytułu majątku używanego na podstawie leasingu ustalane są zgodnie z polityką opisaną w notcie 2.2.

Zobowiązania z tytułu świadczeń pracowniczych, w tym rezerwa na odprawy emerytalne stanowiąca program określonych świadczeń, opisane są szczegółowo w notcie 46.

Informacje finansowe:

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018
Fundusz Świadczeń Socjalnych	34 452	35 459
Rozrachunki międzybankowe	189 986	120 783
Rozrachunki międzysystemowe	914	1 197
Rozliczenia z tytułu obrotu papierami wartościowymi	20	284
Rozliczenia z tytułu działalności maklerskiej	71 765	61 885
Rozliczenia z Urzędem Skarbowym i ZUS	23 934	26 328
Zobowiązania z tytułu majątku używanego na podstawie leasingu	143 270	-
Wierzyciele różni	225 194	295 702
Rozliczenia międzyokresowe kosztów:	275 146	242 908
koszty do zapłacenia z tytułu zobowiązań wobec pracowników	85 292	83 930
rezerwa na odprawy emerytalne	68 325	58 340
koszty usług IT i wsparcia operacji bankowych	55 784	36 145
koszty usług doradczych i wsparcia biznesu	7 359	5 774
inne koszty do zapłacenia**	58 386	58 719
Przychody przyszłych okresów	21 862	21 177
Inne zobowiązania razem	986 543	805 723
w tym zobowiązania finansowe*	940 747	758 218

* Do zobowiązań finansowych zaliczono wszystkie pozycje „Innych zobowiązań” z wyjątkiem pozycji „Rozliczenia z Urzędem Skarbowym i ZUS” oraz „Przychody przyszłych okresów”.

** Pozycja zawiera rezerwę na potencjalne zwroty prowizji w ramach modelu bancassurance.

32. Aktywa i zobowiązania finansowe według umownych terminów wymagalności/zapadalności

Na dzień 31 grudnia 2019

w tys. zł	Nota	Razem	Do 1 miesiąca	Od 1 do 3 miesięcy	Od 3 miesięcy do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Ponad 5 lat
Należności od banków (brutto)	17	1 168 278	756 263	278	176 459	235 278	-
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu							
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	18	3 881 815	1 000 136	-	91 534	2 623 958	166 187
Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody							
Dłużne papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	19	15 484 578	-	-	1 289 153	11 422 752	2 772 673
Należności od klientów (brutto)							
Należności od podmiotów sektora finansowego	22	3 152 802	866 157	-	141 645	2 145 000	-
Należności od podmiotów sektora niefinansowego	22	21 269 620	7 344 510	1 314 465	2 564 481	8 123 589	1 922 575
Zobowiązania wobec banków	28	2 125 495	2 108 386	2 000	15 007	45	57
Zobowiązania wobec klientów							
Zobowiązania wobec podmiotów sektora finansowego	29	4 597 741	4 595 732	310	1 676	-	23
Zobowiązania wobec podmiotów sektora niefinansowego	29	35 190 061	32 633 125	1 233 492	1 289 776	33 615	53

Na dzień 31 grudnia 2018 roku

w tys. zł	Nota	Razem	Do 1 miesiąca	Od 1 do 3 miesięcy	Od 3 miesięcy do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Ponad 5 lat
Należności od banków (brutto)	17	1 337 887	812 646	-	296 245	228 996	-

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A.
za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2019 roku

w tys. zł	Nota	Razem	Do 1 miesiąca	Od 1 do 3 miesiący	Od 3 miesiący do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Ponad 5 lat
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu							
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	18	931 172	32 546	-	17 948	648 758	231 920
Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody							
Dłużne papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	19	14 241 363	121 044	-	-	11 499 980	2 620 339
Należności od klientów (brutto)							
Należności od podmiotów sektora finansowego	22	2 148 206	498 115	-	1 550 091	100 000	-
Należności od podmiotów sektora niefinansowego	22	20 467 368	7 704 493	1 492 378	2 510 333	6 886 074	1 874 090
Zobowiązania wobec banków	28	1 402 233	1 384 456	2 683	15 000	43	51
Zobowiązania wobec klientów							
Zobowiązania wobec podmiotów sektora finansowego	29	7 103 501	7 100 962	446	2 072	-	21
Zobowiązania wobec podmiotów sektora niefinansowego	29	31 230 844	29 720 688	1 054 054	434 847	21 202	53

33. Kapitały

Kapitały wykazywane są według wartości nominalnej, z wyjątkiem kapitału z aktualizacji wyceny aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, który wykazywany jest z uwzględnieniem wpływu odroczonego podatku dochodowego.

Kapitał zakładowy

Seria/emisja	Rodzaj akcji	Rodzaj uprzywilejowania akcji	Rodzaj ograniczenia praw do akcji	Liczba akcji	Wartość serii/emisji wg wartości nominalnej (w tys. zł)	Sposób pokrycia kapitału	Data rejestracji	Prawo do dywidendy (od daty)
A	na okaziciela	akcje zwykłe	-	65 000 000	260 000	w całości opłacony	27.03.97 r.	01.01.97 r.
B	na okaziciela	akcje zwykłe	-	1 120 000	4 480	w całości opłacony	27.10.98 r.	01.01.97 r.
B	na okaziciela	akcje zwykłe	-	1 557 500	6 230	w całości opłacony	25.06.99 r.	01.01.97 r.
B	na okaziciela	akcje zwykłe	-	2 240 000	8 960	w całości opłacony	16.11.99 r.	01.01.97 r.
B	na okaziciela	akcje zwykłe	-	17 648 500	70 594	w całości opłacony	24.05.02 r.	01.01.97 r.
B	na okaziciela	akcje zwykłe	-	5 434 000	21 736	w całości opłacony	16.06.03 r.	01.01.97 r.
C	na okaziciela	akcje zwykłe	-	37 659 600	150 638	przeniesienie majątku Citibank (Poland) S.A. na Bank	28.02.01 r.	01.01.00 r.
				130 659 600	522 638			

Wartość nominalna jednej akcji wynosi 4,00 zł

Na dzień 31 grudnia 2019 roku kapitał zakładowy Jednostki dominującej wynosił 522 638 400 zł i podzielony był na 130 659 600 akcji zwykłych na okaziciela o wartości nominalnej 4 zł każda i w okresie od 31 grudnia 2018 roku nie uległ zmianie.

Jednostka dominująca nie emitowała akcji uprzywilejowanych.

Zarówno w 2019 roku, jak również w 2018 roku, nie miało miejsca podwyższenie kapitału zakładowego w drodze emisji akcji.

Lista akcjonariuszy

Poniższa tabela przedstawia akcjonariuszy posiadających na dzień 31 grudnia 2019 roku oraz 31 grudnia 2018 roku co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu lub co najmniej 5% kapitału zakładowego Jednostki dominującej:

	Wartość akcji (w tys. zł)	Liczba akcji	Akcje %	Liczba głosów na WZ	Głosy w WZ %
Citibank Overseas Investment Corporation, USA	391 979	97 994 700	75,0	97 994 700	75,0
Pozostali akcjonariusze	130 659	32 664 900	25,0	32 664 900	25,0
	522 638	130 659 600	100,0	130 659 600	100,0

W ciągu 2019 roku oraz w okresie od przekazania poprzedniego okresowego raportu kwartalnego za III kwartał 2019 roku do dnia przekazania niniejszego rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego za 2019 rok struktura własności znacznych pakietów akcji Banku nie uległa zmianie.

Kapitał zapasowy

Na dzień 31 grudnia 2019 roku kapitał zapasowy wynosił 3 003 290 tys. zł (31 grudnia 2018 roku: 3 003 290 tys. zł). Kapitał zapasowy przeznaczony jest na pokrycie strat bilansowych lub na inne cele, w tym na wypłatę dywidendy dla akcjonariuszy. O wykorzystaniu kapitału zapasowego rozstrzyga Walne Zgromadzenie Banku, jednakże część kapitału zapasowego w wysokości jednej trzeciej kapitału zakładowego może być wykorzystana jedynie na pokrycie straty wykazanej w sprawozdaniu finansowym.

Kwota kapitału zapasowego obejmuje kwotę 2 485 534 tys. zł stanowiącą nadwyżkę wartości godziwej wyemitowanych akcji ponad ich wartość nominalną w związku z połączeniem Banku z Citibank (Poland) S.A., które nastąpiło z dniem 28 lutego 2001 roku.

Kapitał z aktualizacji wyceny

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018
Różnice z wyceny aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	114 893	84 372

Kapitał z aktualizacji wyceny nie podlega dystrybucji. Na dzień wyłączenia ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej całości lub części składnika aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, skumulowane zyski lub straty ujęte uprzednio w pozostałych dochodach całkowitych i zakumulowane w kapitale z aktualizacji wyceny ujmuje się w rachunku zysków i strat.

Pozostałe kapitały rezerwowe

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018
Kapitał rezerwowy	2 334 622	2 347 028
Fundusz ogólnego ryzyka	540 200	540 200
Zyski/(Straty) aktuarialne z wyceny programu określonych świadczeń	(11 937)	(7 910)
Kapitał z przewalutowania	4 473	4 520
Pozostałe kapitały rezerwowe razem	2 867 358	2 883 838

W dniu 5 czerwca 2019 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie Banku Handlowego w Warszawie S.A. podjęło uchwałę w sprawie podziału zysku netto za 2018 rok, w tym postanowiło przeznaczyć kwotę 1 172 tys. zł. na kapitał rezerwowy.

Kapitał rezerwowy

Kapitał rezerwowy tworzy się z corocznych odpisów dokonywanych z zysku lub z innych źródeł, niezależnie od kapitału zapasowego.

Kapitał rezerwowy przeznaczony jest na pokrycie strat bilansowych lub na inne cele, w tym na wypłatę dywidendy dla akcjonariuszy. O wykorzystaniu kapitału rezerwowego rozstrzyga Walne Zgromadzenie Banku.

Fundusz ogólnego ryzyka

Fundusz ogólnego ryzyka tworzony jest z zysku z przeznaczeniem na niezidentyfikowane ryzyka działalności bankowej. O wykorzystaniu funduszu rozstrzyga Walne Zgromadzenie Banku, z zastrzeżeniem obowiązujących przepisów.

Dywidendy

Dywidendy są ujmowane jako zobowiązania w momencie, w którym podział zysku został zatwierdzony przez Walne Zgromadzenie Banku.

Dywidendy wypłacone za 2018 rok

W dniu 5 czerwca 2019 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie Banku Handlowego w Warszawie S.A. (dalej jako WZ) podjęło uchwałę w sprawie podziału zysku netto za 2018 rok, w tym postanowiło przeznaczyć na wypłatę dywidendy kwotę 488 666 904,00 zł. Dywidenda ma charakter pieniężny. Kwota dywidendy przypadająca na jedną akcję wynosi 3 złote 74 groszy. Liczba akcji objętych dywidendą wynosi 130 659 600 sztuk.

Dywidendy zadeklarowane

Na dzień publikacji niniejszego sprawozdania Zarząd Banku nie zakończył analizy pozwalającej na przedłożenie rekomendacji w sprawie wypłaty dywidendy za 2019 rok.

34. Transakcje repo oraz reverse repo

Grupa dokonuje transakcji sprzedaży/zakupu aktywów finansowych z przyrzeczeniem odkupu/odsprzedaży w przyszłości po tej samej cenie powiększonej o z góry ustaloną kwotę odsetek tzw. transakcje typu repo i reverse repo na papierach wartościowych. Papiery wartościowe sprzedane z przyrzeczeniem odkupu nie są wyłączone ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej. Jednocześnie ujmowane są zobowiązania wynikające z udzielonego przyrzeczenia odkupu. W przypadku transakcji zakupu z przyrzeczeniem odsprzedaży nabyte papiery wartościowe prezentowane są jako pożyczki i należności. Różnicę między ceną sprzedaży/zakupu a ceną odkupu/odsprzedaży ujmuje się odpowiednio jako koszty lub przychody odsetkowe z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej. W przypadku sprzedaży papierów wartościowych zakupionych uprzednio w transakcji zakupu z przyrzeczeniem odsprzedaży Grupa wykazuje zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych. Zobowiązania te są wyceniane w wartości godziwej.

Transakcje z przyrzeczeniem odkupu (repo)

Transakcje repo są używane powszechnie jako narzędzie krótkoterminowego finansowania aktywów odsetkowych, w zależności od poziomu stóp procentowych.

Na dzień 31 grudnia 2019 roku następujące aktywa były sprzedane w ramach transakcji repo:

w tys. zł	Wartość godziwa aktywów	Wartość bilansowa odpowiadających zobowiązań*	Termin odkupu	Wartość odkupu
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	212 648	214 135	do tygodnia	214 151

* z uwzględnieniem odsetek

Na dzień 31 grudnia 2018 roku następujące aktywa były sprzedane w ramach transakcji repo:

w tys. zł	Wartość godziwa aktywów	Wartość bilansowa odpowiadających zobowiązań*	Termin odkupu	Wartość odkupu
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	113 972	115 208	do tygodnia	115 224

* z uwzględnieniem odsetek

W przypadku transakcji z przyrzeczeniem odkupu wszelkie korzyści oraz ryzyka związane z posiadaniem aktywów pozostają po stronie Grupy.

Na dzień 31 grudnia 2019 roku i 31 grudnia 2018 roku aktywa sprzedane w ramach transakcji repo nie mogły być przedmiotem dalszego obrotu.

W 2019 roku łączne koszty odsetek z transakcji repo wyniosły 7 514 tys. zł (w 2018 roku: 8 592 zł).

Transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży (reverse repo)

Transakcje reverse repo służą jako narzędzie pozyskiwania finansowania dla klientów.

Na dzień 31 grudnia 2019 roku aktywa nabyte z przyrzeczeniem ich odsprzedaży były następujące:

w tys. zł	Wartość bilansowa należności*	Wartość godziwa aktywów będących zabezpieczeniem	Termin odsprzedaży	Wartość odsprzedaży
Należności od banków	214 129	211 731	do tygodnia	214 140
	175 495	216 490	do roku	176 458
	233 712	238 356	do 3 lat	235 278
Należności od innych podmiotów sektora finansowego	30 217	30 198	do tygodnia	30 219
	653 553	696 775		656 095

*z uwzględnieniem odsetek

Na dzień 31 grudnia 2018 roku aktywa nabyte z przyrzeczeniem ich odsprzedaży były następujące:

w tys. zł	Wartość bilansowa należności*	Wartość godziwa aktywów będących zabezpieczeniem	Termin odsprzedaży	Wartość odsprzedaży
Należności od banków	115 203	114 155	do tygodnia	115 214
	284 064	338 962	do roku	286 245
	227 282	238 833	do 3 lat	228 996
Należności od innych podmiotów sektora finansowego	182 613	183 090	do tygodnia	182 627
	809 162	875 040		813 082

*z uwzględnieniem odsetek

Na dzień 31 grudnia 2019 roku i 31 grudnia 2018 roku Grupa miała możliwość zastawu lub zbycia papierów wartościowych nabytych w ramach transakcji reverse repo.

W 2019 roku łączne przychody z tytułu odsetek z transakcji reverse repo wyniosły 8 695 tys. zł (w 2018 roku: 9 908 tys. zł).

Na dzień 31 grudnia 2019 roku Grupa miała zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych zakupionych w transakcjach reverse repo w kwocie 248 406 tys. (na dzień 31 grudnia 2018 roku: 351 323 tys. zł).

35. Kompensowanie należności i zobowiązań finansowych

Aktywa i zobowiązania finansowe kompensuje się i wykazuje w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej w kwocie netto, jeżeli występuje możliwe do wyegzekwowania na drodze prawnej prawo do skompensowania ujętych kwot oraz zamiar rozliczenia ich w kwocie netto lub jednoczesnej realizacji danego składnika aktywów i uregulowania zobowiązania.

Poniższe ujawnienie dotyczy kompensowania aktywów i zobowiązań finansowych wynikających z transakcji terminowych i pochodnych, rozliczanych przez kontrahenta centralnego (CCP) - KDPW_CCP S.A. lub zawieranych na podstawie umów ramowych typu ISDA Master Agreement, Umowy Ramowej rekomendowanej przez Związku Banków Polskich oraz innych umów ramowych przewidujących w sytuacji wystąpienia określonego przypadku naruszenia, możliwość rozwiązania transakcji i rozliczenia z kontrahentem na podstawie skompensowanej kwoty wzajemnych należności i zobowiązań, gdzie takie kompensowanie zostało uznane za prawnie skuteczne.

W poniższej tabeli zaprezentowano kwoty wyceny do wartości godziwej instrumentów pochodnych (zarówno zaklasyfikowanych do portfela przeznaczonego do obrotu, jak i desygnowanych jako instrumenty zabezpieczające w rachunkowości zabezpieczeń) oraz egzekwowalnych zabezpieczeń pieniężnych dla transakcji terminowych i pochodnych objętych umowami ramowymi umożliwiającymi prawnie skuteczne kompensowanie w określonych okolicznościach.

w tys. zł	31.12.2019		31.12.2018	
	Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe	Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
Wycena instrumentów pochodnych (brutto)	2 311 662	2 435 599	1 846 788	1 822 170
Efekt kompensowania	(786 882)	(786 882)	(564 111)	(564 111)
Wycena instrumentów pochodnych (netto) zaprezentowana w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	1 524 780	1 648 717	1 282 677	1 258 059
Wartość przyjętych/złożonych zabezpieczeń	(302 195)	(479 391)	(198 711)	(240 288)
Aktywa i zobowiązania podlegające kompensacie zgodnie z umową ramową	1 222 585	1 169 326	1 083 966	1 017 771
Maksymalna kwota ewentualnej kompensaty	(1 043 761)	(1 043 761)	(975 365)	(975 365)
Aktywa i zobowiązania podlegające kompensacie zgodnie z umową ramową przy uwzględnieniu maksymalnej kwoty ewentualnej kompensaty	178 824	125 565	108 601	42 406

36. Rachunkowość zabezpieczeń

Grupa stosuje rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej w celu zabezpieczenia zmian wartości godziwej instrumentów dłużnych o stałej stopie procentowej zaklasyfikowanych do portfela aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody przed ryzykiem wynikającym ze zmiany stóp procentowych.

Grupa skorzystała z opcji MSSF 9 pozwalającej na kontynuowanie stosowania wymogów rachunkowości zabezpieczeń zgodnie z MSR 39, zamiast wymogów wskazanych w MSSF 9.

Instrumentami zabezpieczającymi są transakcje Interest Rate Swap, denominowane w tej samej walucie co instrumenty zabezpieczane, w których Grupa otrzymuje zmienne przepływy, a płaci stałe.

Wynik z tytułu zmiany wyceny do wartości godziwej pozycji zabezpieczanej w zakresie zabezpieczanego ryzyka odnoszony jest do wyniku z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej. Pozostała część zmiany wyceny do wartości godziwej aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej ujmowana jest w pozostałych całkowitych dochodach. Przychody odsetkowe od dłużnych papierów wartościowych ujmowane są w wyniku odsetkowym.

Zmiana wyceny do wartości godziwej pochodnych instrumentów zabezpieczających ujmowana jest w wyniku na rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej. Odsetki od instrumentów pochodnych desygnowanych jako instrumenty zabezpieczające w rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej ujmowane są w wyniku odsetkowym.

Na dzień 31 grudnia 2019 r., Grupa posiadała aktywne relacje zabezpieczające, które powstały w okresie sprawozdawczym. Szczegóły dotyczące pozycji wyznaczonych jako instrumenty zabezpieczające oraz efektywności wyznaczonych powiązań zabezpieczających przedstawia tabela poniżej.

w tys. zł	Wartość nominalna	Wartość bilansowa		Pozycja w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Zmiana wartości godziwej zastosowanej dla ujęcia nieefektywności zabezpieczenia
		Aktywa	Zobowiązania		
Rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej					
Ryzyko stopy procentowej					
	Transakcje IRS	1 688 000	19 226	Pochodne instrumenty zabezpieczające	(3 828)

Szczegóły dotyczące pozycji zabezpieczanych przedstawia tabela poniżej.

w tys. zł	Wartość bilansowa		Skumulowana kwota korekt zabezpieczenia wartości godziwej w wartości bilansowej pozycji zabezpieczanej	Pozycja w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Zmiana wartości godziwej zastosowanej dla ujęcia nieefektywności zabezpieczenia
	Aktywa	Zobowiązania			
Rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej					
Ryzyko stopy procentowej					
	Obligacje skarbowe	1 833 308	-	Inwestycyjne dłużne papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	334

Skumulowana kwota korekt zabezpieczenia wartości godziwej pozostających w sprawozdaniu z sytuacji finansowej dla wszystkich pozycji zabezpieczanych, w przypadku których zaprzestano dokonywania korekt o zyski i straty z tytułu zabezpieczania wartości godziwej na dzień 31 grudnia 2019 roku wynosiła 23 949 tys. zł. (na dzień 31 grudnia 2018 roku wynosiła 39 399 tys. zł).

Informacje dotyczące efektywności wyznaczonych powiązań zabezpieczających przedstawia tabela poniżej.

Rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej	Nieefektywność zabezpieczenia rozpoznana w rachunku zysków i strat		Pozycja w rachunku zysków i strat
Ryzyko stopy procentowej	(3 494)		Wynik na rachunkowości zabezpieczeń

37. Wartość godziwa

Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych

Wartość godziwa to cena, którą otrzymano by za sprzedaż składnika aktywów lub zapłacono by za przeniesienie zobowiązania w transakcji przeprowadzonej na zwykłych warunkach między uczestnikami rynku na dzień wyceny.

Poniżej znajduje się podsumowanie wartości bilansowych (w podziale na kategorie) i godziwych dla każdej grupy aktywów i zobowiązań finansowych.

Na dzień 31 grudnia 2019 roku

w tys. zł	Nota	Przeznaczone do obrotu	Kredyty, pożyczki i inne należności	Wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	Pozostałe aktywa / zobowiązania finansowe	Łączna wartość bilansowa	Wartość godziwa*	Wartość godziwa ujawnienie**
Aktywa finansowe								
	16	-	3 736 706	-	-	3 736 706	-	3 736 706
	17	-	1 165 684	-	-	1 165 684	-	1 165 682
	18	5 446 511	-	-	-	5 446 511	5 446 511	-
	19	-	-	15 484 578	-	15 484 578	15 484 578	-

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A.
za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2019 roku

w tys. zł	Nota	Przeznaczone do obrotu	Kredyty, pożyczki i inne należności	Wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	Pozostałe aktywa / zobowiązania finansowe	Łączna wartość bilansowa	Wartość godziwa*	Wartość godziwa ujawnienie**
wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody								
Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	21	-	-	-	62 638	62 638	62 638	-
Należności od klientów wyceniane według zamortyzowanego kosztu	22	-	23 731 874	-	-	23 731 874	-	23 661 886
		5 446 511	28 634 264	15 484 578	62 638	49 627 991	20 993 727	28 564 274
Zobowiązania finansowe								
Zobowiązania wobec banków	28	-	-	-	2 125 495	2 125 495	-	2 125 592
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	18	1 877 898	-	-	-	1 877 898	1 877 898	-
Zobowiązania wobec klientów	29	-	-	-	39 787 802	39 787 802	-	39 781 867
		1 877 898	-	-	41 913 297	43 791 195	1 877 898	41 907 459

* Wartość godziwa aktywów i zobowiązań, które są ujmowane i wyceniane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej według wartości godziwej.

** Wartość godziwa aktywów i zobowiązań, które nie są ujmowane i wyceniane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej według wartości godziwej ale dla których wartość godziwa jest dodatkowo ujawniana zgodnie z wymogiem MSSF 7.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku

w tys. zł	Nota	Przeznaczone do obrotu	Kredyty, pożyczki i inne należności	Wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	Pozostałe aktywa / zobowiązania finansowe	Łączna wartość bilansowa	Wartość godziwa*	Wartość godziwa ujawnienie**
Aktywa finansowe								
Kasa, operacje z Bankiem Centralnym	16	-	7 272 193	-	-	7 272 193	-	7 272 193
Należności od banków wyceniane według zamortyzowanego kosztu	17	-	1 333 977	-	-	1 333 977	-	1 333 896
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu wyceniane w wartości godziwej	18	2 237 076	-	-	-	2 237 076	2 237 076	-
Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	19	-	-	14 241 363	-	14 241 363	14 241 363	-
Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	21	-	-	48 768	-	48 768	48 768	-
Należności od klientów wyceniane według zamortyzowanego kosztu	22	-	21 949 014	-	-	21 949 014	-	21 897 248
		2 237 076	30 555 184	14 290 131	-	47 082 391	16 527 207	30 503 337
Zobowiązania finansowe								
Zobowiązania wobec banków	28	-	-	-	1 402 233	1 402 233	-	1 402 326
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	18	1 609 382	-	-	-	1 609 382	1 609 382	-
Zobowiązania wobec klientów	29	-	-	-	38 334 345	38 334 345	-	38 332 779
		1 609 382	-	-	39 736 578	41 345 960	1 609 382	39 735 105

* Wartość godziwa aktywów i zobowiązań, które są ujmowane i wyceniane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej według wartości godziwej.

** Wartość godziwa aktywów i zobowiązań, które nie są ujmowane i wyceniane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej według wartości godziwej ale dla których wartość godziwa jest dodatkowo ujawniana zgodnie z wymogiem MSSF 7.

W zależności od stosowanej metody ustalania wartości godziwej, poszczególne składniki aktywów/zobowiązań finansowych klasyfikuje się do następujących kategorii:

- poziom I: aktywa / zobowiązania finansowe wyceniane bezpośrednio w oparciu o ceny pochodzące z aktywnego rynku, na którym dostępne są regularne kwotowania i obroty.
Do rynku aktywnego możemy zaliczyć notowania giełdowe, brokerskie oraz notowania w systemach typu serwisy cenowe takie jak Reuters i Bloomberg, które reprezentują faktyczne transakcje rynkowe zawierane na warunkach rynkowych. Do poziomu pierwszego zaliczamy przede wszystkim papiery wartościowe przeznaczone do obrotu lub wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody.
- poziom II: aktywa / zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o modele oparte na danych wejściowych pochodzących z aktywnego rynku i prezentowane w systemach Reuters lub Bloomberg i w zależności od instrumentów finansowych stosowane są następujące szczegółowe techniki wycen:
 - notowane ceny rynkowe dla danego instrumentu lub notowane ceny rynkowe dla instrumentu alternatywnego;
 - wartość godziwą swapów na stopę procentową oraz terminowych kontraktów walutowych oblicza się jako wartość bieżącą przyszłych przepływów pieniężnych w oparciu o rynkowe krzywe dochodowości oraz aktualne kursy fixing NBP w przypadku instrumentów walutowych;
 - inne techniki, takie jak krzywe dochodowości oparte na cenach alternatywnych dla danego instrumentu finansowego.
- poziom III: aktywa / zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o techniki wyceny wykorzystujące istotne parametry niepochodzące z rynku.

W 2019 roku Grupa nie dokonywała zmian w zasadach klasyfikacji instrumentów finansowych (prezentowanych w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej według wartości godziwej) do poszczególnych kategorii odzwierciedlających stosowaną metodę ustalania wartości godziwej (poziom I, poziomy II i poziomy III).

Poniższe tabele przedstawiają wartości bilansowe instrumentów finansowych prezentowanych w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej według wartości godziwej usystematyzowane według powyższych kategorii:

Na dzień 31 grudnia 2019 roku

w tys. zł	Nota	Poziom I	Poziom II	Poziom III	Razem
Aktywa finansowe					
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	18	2 921 813	2 524 698	-	5 446 511
instrumenty pochodne		-	1 524 780	-	1 524 780
dłużne papiery wartościowe		2 881 897	999 918	-	3 881 815
instrumenty kapitałowe		39 916	-	-	39 916
Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	20	15 484 578	-	-	15 484 578
Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	21	1 108	-	61 530	62 638
Zobowiązania finansowe					
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	18	248 406	1 629 492	-	1 877 898
krótka sprzedaż papierów wartościowych		248 406	-	-	248 406
instrumenty pochodne		-	1 629 492	-	1 629 492
Pochodne instrumenty zabezpieczające		-	19 226	-	19 226

Na dzień 31 grudnia 2018 roku

w tys. zł	Nota	Poziom I	Poziom II	Poziom III	Razem
Aktywa finansowe					
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	18	955 120	1 281 956	-	2 237 076
instrumenty pochodne		722	1 281 955	-	1 282 677
dłużne papiery wartościowe		931 171	1	-	931 172
instrumenty kapitałowe		23 227	-	-	23 227
Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	19	14 241 363	-	-	14 241 363
Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	21	1 027	-	47 741	48 768
Zobowiązania finansowe					

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A.
za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2019 roku

w tys. zł	Nota	Poziom I	Poziom II	Poziom III	Razem
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	19	351 323	1 258 059	-	1 609 382
krótka sprzedaż papierów wartościowych		351 323	-	-	351 323
instrumenty pochodne		-	1 258 059	-	1 258 059

Na dzień 31 grudnia 2019 roku kwota aktywów finansowych klasyfikowanych do poziomu III obejmuje wartość udziału w spółce Visa Inc. w wysokości 41 324 tys. zł oraz wartość innych udziałów mniejszościowych w wysokości 20 206 tys. zł. (na dzień 31 grudnia 2018 odpowiednio 28 520 tys. zł oraz 19 221 tys. zł.)

Sposób oszacowania wartości godziwej akcji Visa Inc. uwzględnia wartość akcji Visa Inc. oraz korekty wynikające ze sporów (bieżących lub potencjalnych), których stroną byłaby Visa lub Grupa. Udziały mniejszościowe w spółkach Biuro Informacji Kredytowej S.A. oraz Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A. wyceniane zostały do wartości godziwej na podstawie wartości księgowej aktywów netto według sprawozdań finansowych Spółek.

Według założeń strategicznych Grupy, zakłada się stopniową redukcję posiadanych zaangażowań kapitałowych, z wyjątkiem wybranych zaangażowań strategicznych w tzw. spółkach infrastrukturalnych prowadzących działalność na rzecz sektora finansowego. Poszczególne podmioty będą sprzedawane w najbardziej dogodnym momencie wynikającym z uwarunkowań rynkowych.

Zmiany aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej określonej z wykorzystaniem istotnych parametrów niepochodzących z rynku przedstawia poniższa tabela:

	01.01.-31.12.2019
<i>w tys. zł</i>	Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat
Stan na dzień 1 stycznia 2019 roku	47 741
Sprzedaż	(600)
Aktualizacja wyceny	14 389
Stan na 31 grudnia 2019 roku	61 530

	01.01.-31.12.2018
<i>w tys. zł</i>	Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży
	Inwestycje kapitałowe
Stan na dzień 31 grudnia 2017 roku	23 062
Reklasyfikacja/ korekta z tytułu zastosowania MSSF 9	18 186
Stan na dzień 1 stycznia 2018 roku	41 248
Aktualizacja wyceny	6 493
Stan na 31 grudnia 2018 roku	47 741

W 2019 roku i w 2018 roku Grupa nie dokonywała transferu pomiędzy poziomami wartości godziwej instrumentów finansowych ze względu na stosowaną metodę ustalania wartości godziwej.

Określanie wartości godziwej

W przypadku krótkoterminowych aktywów i zobowiązań finansowych zakłada się, że wartość bilansowa tych instrumentów jest zasadniczo równa ich wartości godziwej. W przypadku instrumentów innych niż krótkoterminowe zastosowano następujące metody i założenia.

Należności od banków i klientów

W kolumnie „wartość bilansowa” zaprezentowano wartość kredytów według zamortyzowanego kosztu pomniejszoną o odpisy z tytułu utraty wartości. Wartość godziwa kredytów i pożyczek jest wyliczana jako zdyskontowana wartość oczekiwanych przyszłych płatności kapitału i uwzględnia zmiany rynkowych stóp procentowych, a także zmiany marż dla danego okresu sprawozdawczego. Zmiany marż dla kredytów wyliczane są w oparciu o faktyczne transakcje. Zakłada się, że spłaty kredytów i pożyczek następować będą w terminach uzgodnionych w umowach. W przypadku kredytów, dla których terminy spłat nie są określone (np. kredyty w rachunku bieżącym), jako wartość godziwą zaprezentowano kwotę konieczną do zapłaty, gdyby należność stała się wymagalna w dniu bilansowym.

Powyższe techniki wyceny są kwalifikowane do poziomu III hierarchii wartości godziwej, czyli aktywów finansowych wycenianych w oparciu o techniki wyceny wykorzystujące istotne parametry niepochodzące z rynku.

Zobowiązania wobec banków i klientów

W przypadku depozytów wypłacanych na żądanie i depozytów bez ustalonej daty wymagalności za wartość godziwą przyjmowana jest kwota, która byłaby wypłacona na żądanie na dzień bilansowy. Wartość godziwą depozytów o ustalonym terminie zapadalności oszacowano na podstawie przepływów pieniężnych zdyskontowanych bieżącymi stopami procentowymi z uwzględnieniem bieżących marż, w sposób analogiczny jak w przypadku kredytów.

Wartością godziwą lokat overnight jest ich wartość bilansowa. Wartość godziwa lokat oprocentowanych według stałej stopy procentowej jest szacowana w oparciu o zdyskontowane przepływy przy zastosowaniu bieżących stóp procentowych rynku pieniężnego dla należności o podobnym ryzyku kredytowym, pozostającym terminie do wykupu oraz walucie.

Jak opisano powyżej, modele zastosowane do ustalenia wartości godziwej należności i zobowiązań wobec banków i klientów, wykazywanych w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej według zamortyzowanego kosztu, wykorzystują techniki wyceny oparte na parametrach nie pochodzących z rynku. Grupa kwalifikuje zatem wycenę tych instrumentów finansowych dla potrzeb ujawnień do poziomu III hierarchii wartości godziwej. Dla pozostałych instrumentów finansowych niewycenianych w wartości godziwej Grupa uważa, że ich wartość godziwa jest zasadniczo zbliżona do wartości bilansowej.

38. Wynik z tytułu wyłączenia składnika aktywów finansowych z bilansu

Zgodnie ze zmianami wprowadzonymi do MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych” będącymi wynikiem wejścia w życie MSSF 9, Grupa zobligowana jest do ujawnienia wyniku z tytułu zaprzestania ujmowania aktywów finansowych. W Grupie na wartość tą składa się wynik na inwestycyjnych dłużnych aktywach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, który w 2019 roku wyniósł 97 969 tys. zł (w 2018 r.: 112 631 tys. zł).

Wynik z tytułu wyłączenia z bilansu składników aktywów finansowych ujawniany w niniejszej notce wynika ze sprzedaży inwestycyjnych dłużnych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, zgodnie z opisem w notce 2, w sekcji „Ujmowanie i wyłączenie z bilansu oraz nieistotne modyfikacje”. W Skonsolidowanym rachunku zysków i strat wyniki te ujmowane są w pozycji „Wynik na inwestycyjnych dłużnych aktywach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody (przed wdrożeniem MSSF 9 w pozycji „Wynik na inwestycyjnych dłużnych papierach wartościowych dostępnych do sprzedaży”).

Ze względu na specyfikę działalności Grupy, zmiana stanu dłużnych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych wykazywana jest w działalności operacyjnej.

39. Zobowiązania warunkowe i sprawy sporne

Informacja o toczących się postępowaniach sądowych

W 2019 roku nie toczyło się przed sądem, organem administracji publicznej lub organem właściwym dla postępowania arbitrażowego postępowanie dotyczące wiarygodności lub zobowiązań Grupy, którego wartość byłaby znacząca.

- W styczniu 2019 r. Bank powziął informację o złożeniu przez dwóch byłych agentów Banku, tj. spółkę Rigall Arteria Management spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k. z siedzibą w Warszawie oraz spółkę Rotsa Sales Direct Sp. z o.o. z siedzibą w Katowicach, pozwów dotyczących roszczeń związanych z umowami agencyjnymi, które w przeszłości łączyły agentów z Bankiem.

W dniu 27 maja 2019 roku Bankowi został doręczony pozew spółki Rigall Arteria Management spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k. o zapłatę kwoty 386.139.808,89 złotych, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, oraz kwoty 50.017.463,89 złotych, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. Pozew dotyczy roszczeń związanych z wypowiedzianą w 2014 roku umową agencyjną, której przedmiotem było pośrednictwo w oferowaniu produktów i usług Banku, głównie w segmencie bankowości detalicznej. Sąd skierował sprawę do postępowania mediacyjnego, które nie doprowadziło do zawarcia ugody, w związku z czym Bank w dniu 20 lutego 2020 roku wniósł odpowiedź na pozew.

W dniu 10 lutego 2020 roku Bankowi został doręczony pozew spółki Rotsa Sales Direct sp. z o.o. o zapłatę kwoty 419.712.468,48 złotych, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, oraz kwoty 33.047.245,20 złotych, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. Pozew dotyczy roszczeń związanych z wypowiedzianą w 2014 roku umową agencyjną, której przedmiotem było pośrednictwo w oferowaniu produktów i usług Banku, głównie w segmencie bankowości detalicznej. Termin wniesienia odpowiedzi na pozew upływa w dniu 11 maja 2020 roku.

W ocenie Grupy, wysokość roszczeń zgłaszanych przez spółki nie jest zasadna. Potwierdzeniem takiego stanowiska Banku są korzystne dla Banku prawomocne rozstrzygnięcia wcześniej podejmowanych przez spółki kroków prawnych przeciwko Bankowi.

- Według stanu na dzień 31 grudnia 2019 roku Bank był między innymi stroną 19 postępowań sądowych, które nie zostały prawomocnie zakończone, związanych z terminowymi operacjami finansowymi, przy czym w 12 sprawach Bank występował jako pozwany, zaś w 7 jako powód. Żądania i zarzuty w poszczególnych sprawach przeciwko Bankowi oparte są na różnych podstawach prawnych. Przedmiot sporu dotyczy w szczególności ważności zawartych terminowych operacji finansowych oraz wymagalności zobowiązań klienta z nich wynikających wobec Banku, a także potencjalnych roszczeń związanych z ich ewentualnym unieważnieniem przez sąd. Klienci starają się uniemożliwić Bankowi dochodzenie należności wynikających z terminowych operacji finansowych, kwestionują zobowiązania wobec Banku, podważają ważność zawartych umów, a także w niektórych przypadkach żądają zapłaty od Banku.
- Bank był stroną postępowania wszczętego przez Prezesa UOKiK przeciwko operatorom systemu płatniczego Visa, Europay oraz bankom – emitentom kart Visa oraz Europay/Eurocard/Mastercard i jednym z adresatów decyzji Prezesa UOKiK w tej sprawie. Postępowanie to dotyczyło praktyk ograniczających konkurencję na rynku płatności za pomocą kart płatniczych w Polsce, mających polegać na wspólnym ustalaniu opłaty „interchange” za transakcje dokonane kartami systemu Visa oraz Europay/Eurocard/Mastercard, a także ograniczaniu dostępu do rynku przedsiębiorcom nienależącym do związków emitentów kart płatniczych, przeciw którym wszczęte zostało przedmiotowe postępowanie. Decyzja Prezesa UOKiK była przedmiotem rozważań w postępowaniach odwoławczych. W dniu 22 kwietnia 2010 roku Sąd Apelacyjny uchylił w całości wyrok SOKiK, przekazując sprawę do ponownego rozpoznania przez sąd pierwszej instancji. W dniu 21 listopada 2013 roku SOKiK wydał wyrok, na podstawie którego zmodyfikował karę nałożoną na Bank i ustalił jej wysokość na kwotę 1 775 720 zł. W dniu 6 października 2015 roku Sąd Apelacyjny ponownie zmienił zaskarżony wyrok SOKiK oddalając wszystkie odwołania od decyzji Prezesa UOKiK, również w zakresie modyfikacji nałożonych na banki kar, na skutek czego została przywrócona pierwotnie nałożona na Bank kara w kwocie 10 228 470 zł. Na skutek wniesionej przez Bank skargi kasacyjnej w dniu 25 października 2017 roku Sąd Najwyższy uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego, a sprawa została przekazana Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozpoczęło się ponownie postępowanie apelacyjne. W pierwszym kwartale 2018 roku Bank otrzymał zwrot kary. W 2019 roku nie zapadły żadne rozstrzygnięcia w tej sprawie.
- Grupa uważnie obserwuje zmiany otoczenia prawnego wynikające z orzecznictwa sądowego, które dotyczy kredytów hipotecznych indeksowanych do walut obcych, w tym wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) z 3 października 2019 roku w sprawie C 260/18. Grupa dostrzega szereg wątpliwości interpretacyjnych wynikających z ww. wyroku. Wątpliwości te, na dzień sporządzania niniejszego sprawozdania finansowego, powodują brak możliwości rzetelnej i racjonalnej oceny wpływu wyroku na toczące się przed sądami krajowymi postępowania oraz wskazują na konieczność dokładnej analizy orzecznictwa w tym zakresie. Mając na uwadze marginalny udział kredytów hipotecznych indeksowanych do CHF w stosunku do całego portfela kredytowego, Grupa ocenia, że ewentualne niekorzystne dla Banku rozstrzygnięcia sądów w sprawach dotyczących tych kredytów nie powinny istotnie wpłynąć na sytuację finansową Grupy.
- W dniu 11 września 2019 r. TSUE wydał wyrok w sprawie C 383/18, w którym wskazał, że art. 16 ust. 1 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki (Dyrektywa) należy interpretować w ten sposób, że „prawo konsumenta do obniżki całkowitego kosztu kredytu w przypadku wcześniejszej spłaty kredytu obejmuje wszystkie koszty, które zostały nałożone na konsumenta”. Znaczący to, że zgodnie z przepisem Dyrektywy, wyżej wskazane prawo konsumenta obejmuje koszty, zarówno związane z okresem kredytowania, jak i te, które takiego związku nie wykazują. Bank w związku z wykonywaniem czynności bankowych mieszczących się w definicji kredytu konsumenckiego pobierał prowizje, które w swojej konstrukcji nie były związane z okresem kredytowania, w związku z czym nie podlegały redukcji w przypadku wcześniejszej spłaty kredytu konsumenckiego. TSUE orzekł w sprawie wykładni przepisu Dyrektywy, która nie jest bezpośrednio wiążąca dla podmiotów prawa krajowego i wymaga implementacji do prawa krajowego, którego ewentualna zmiana, wykładnia i stosowanie będą miały istotne znaczenie dla oceny roszczeń klientów o zwrot części prowizji w przypadku wcześniejszej spłaty kredytu konsumenckiego.

Skutki wyroku dla interpretacji prawa krajowego Bank uwzględnił w swojej praktyce w ten sposób, że całkowity koszt kredytu określony dla umów o kredyt konsumencki zawartych po dacie ogłoszenia wyroku, w przypadku ich spłaty przed terminem umownym, będzie podlegał odpowiedniemu zmniejszeniu, a zmniejszenie to będzie dotyczyło wszystkich kosztów poniesionych przez konsumenta.

Grupa monitoruje ryzyko związane z roszczeniami o zwrot części kosztów pożyczki. Grupa bazując na analizach prawnych wewnętrznych i zewnętrznych, dotychczasowych orzeczeniach sądów w powyższej sprawie oraz liczbie spraw sądowych, które wpłynęły do Grupy, zdecydowała, że na koniec 2019 roku nie utworzył rezerw na potencjalne zwroty prowizji dla klientów, którzy przedterminowo spłacili kredyty konsumenckie.

- Według stanu na 31 grudnia 2019 roku Bank jest pozwany w 15 sprawach dotyczących zwrotu części prowizji za udzielenie kredytu konsumenckiego na łączną kwotę 124 tys. złotych oraz w 14 sprawach dotyczących kredytu indeksowanego do CHF na łączną kwotę 1 914 tys. złotych (większość spraw znajduje się w pierwszej instancji).

Na wierzytelności będące przedmiotem postępowań sądowych Grupa, zgodnie z obowiązującymi przepisami, dokonuje odpowiednich odpisów.

W przypadku postępowań sądowych wiążących się z ryzykiem wypływu środków z tytułu wypełnienia zobowiązania przez Grupę, utworzone są odpowiednie rezerwy. Wartość rezerw z tytułu spraw spornych według stanu na 31 grudnia 2019 r. wynosi 3 214 tys. zł (3 221 tys. zł według stanu na 31 grudnia 2018 r.).

Z tytułu spraw sądowych zakończonych prawomocnym wyrokiem w 2019 roku nie wystąpiły istotne rozliczenia.

Zobowiązania z tytułu udzielonych i otrzymanych zobowiązań finansowych i gwarancyjnych

Wartości udzielonych i otrzymanych zobowiązań finansowych i gwarancyjnych według poszczególnych kategorii produktów prezentowały się następująco:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Zobowiązania finansowe i gwarancyjne udzielone		
Akredytywy	182 326	137 669
Gwarancje i poręczenia udzielone	2 273 926	2 589 013
Linie kredytowe udzielone	12 935 767	14 023 057
Pozostałe zobowiązania o charakterze gwarancyjnym	49 935	47 587
	15 441 954	16 797 326

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Akredytywy według kategorii		
Akredytywy importowe wystawione	174 555	137 669
Akredytywy eksportowe potwierdzone	7 771	-
	182 326	137 669

Gwarancje udzielone obejmują gwarancje spłaty kredytu za zleceniodawcę, inne gwarancje zapłaty, gwarancje zwrotu zaliczki, gwarancje należytego wykonania kontraktu, gwarancje przetargowe oraz poręczenia wekslowe.

Na zobowiązania finansowe i gwarancyjne udzielone przez Grupę tworzone są rezerwy. Na dzień 31 grudnia 2019 roku kwota utworzonych rezerw na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne wynosiła 61 703 tys. zł (31 grudnia 2018 roku: 26 481 tys. zł).

Zmiana stanu rezerw na zobowiązania finansowe i gwarancyjne udzielone przedstawia się następująco:

<i>w tys. zł</i>	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Odpis z tytułu utraty wartości na zobowiązania finansowe i gwarancyjne udzielone				
Odpis z tytułu utraty wartości na dzień 1 stycznia 2019 roku	14 083	10 318	2 080	26 481
Transfer do Etapu 1	2 645	(2 645)	-	-
Transfer do Etapu 2	(900)	900	-	-
Transfer do Etapu 3	(358)	(3 869)	4 227	-
(Utworzenia)/Rozwiązania w okresie przez rachunek zysków i strat	(3 737)	9 048	29 844	35 155
Różnice kursowe i inne zmiany	86	16	(35)	67
Odpis z tytułu utraty wartości na dzień 31 grudnia 2019 roku	11 819	13 768	36 116	61 703

<i>w tys. zł</i>	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Odpis z tytułu utraty wartości na zobowiązania finansowe i gwarancyjne udzielone				
Stan odpisów z tytułu utraty wartości kredytowych na 31 grudnia 2017 roku	-	-	-	12 789
Wpływ wdrożenia MSSF 9	-	-	-	22 886
Odpis z tytułu utraty wartości na dzień 1 stycznia 2018 roku	19 061	10 837	5 777	35 675
Transfer do Etapu 1	149	(149)	-	-
Transfer do Etapu 2	(278)	278	-	-
Transfer do Etapu 3	-	-	-	-
(Utworzenia) / Rozwiązania w okresie przez rachunek zysków i strat	(5 086)	(676)	(3 693)	(9 455)
Różnice kursowe i inne zmiany	237	28	(4)	261
Odpis z tytułu utraty wartości na dzień 31 grudnia 2018 roku	14 083	10 318	2 080	26 481

Zmiany wartości udzielonych zobowiązań warunkowych, które przyczyniły się do zmian odpisów z tytułu oczekiwanych strat kredytowych przedstawia tabela poniżej:

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A.
za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2019 roku

<i>w tys. zł</i>	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Wartość brutto udzielonych zobowiązań warunkowych				
Wartość brutto udzielonych zobowiązań warunkowych na dzień 1 stycznia 2019 roku	15 259 354	1 505 583	32 389	16 797 326
Transfer do Etapu 1	56 114	(56 101)	(13)	-
Transfer do Etapu 2	(485 353)	485 448	(95)	-
Transfer do Etapu 3	(12)	(62 337)	62 349	-
Wzrost/spadek	(1 365 079)	78 985	(25 167)	(1 311 261)
Inne zmiany	45 049	(88 580)	(583)	(44 113)
Wartość brutto udzielonych zobowiązań warunkowych na dzień 31 grudnia 2019 roku	13 510 074	1 862 998	68 881	15 441 952

<i>w tys. zł</i>	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Wartość brutto udzielonych zobowiązań warunkowych				
Wartość brutto udzielonych zobowiązań warunkowych na dzień 1 stycznia 2018 roku	15 283 408	1 495 682	37 392	16 816 482
Transfer do Etapu 1	28 287	(28 287)	-	-
Transfer do Etapu 2	(548 835)	548 835	-	-
Transfer do Etapu 3	-	(156 025)	156 025	-
Wzrost/spadek	408 281	(343 928)	(161 049)	(96 696)
Inne zmiany	88 212	(10 694)	22	77 540
Wartość brutto udzielonych zobowiązań warunkowych na dzień 31 grudnia 2018 roku	15 259 354	1 505 582	32 390	16 797 326

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Zobowiązania finansowe i gwarancyjne otrzymane		
Finansowe	-	-
Gwarancyjne	20 106 687	19 278 757
	20 106 687	19 278 757

40. Aktywa stanowiące zabezpieczenie

Aktywa stanowią zabezpieczenie następujących zobowiązań:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Zobowiązania podlegające zabezpieczeniu		
Zobowiązania wobec banków		
zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	214 135	115 208
zobowiązania z tytułu otrzymanego kredytu	-	1 668
	214 135	116 876

Wartości bilansowe aktywów stanowiących zabezpieczenie są przedstawione poniżej:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Aktywa stanowiące zabezpieczenie		
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	212 648	88 806
Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	165 084	170 908
Aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu (transakcje reverse repo)	-	25 166
Należności od banków		
lokata zabezpieczająca operacje instrumentami pochodnymi i transakcje giełdowe	99 001	118 364
Należności od klientów		

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
fundusze gwarancyjne i lokaty zabezpieczające transakcje giełdowe	647 490	362 807
	1 124 223	766 051

Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu według stanu na dzień 31 grudnia 2019 roku stanowią zabezpieczenie zobowiązań Grupy z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2019 roku przedstawione w tabeli dłużne papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody w kwocie 165 084 tys. PLN stanowią zabezpieczenie na pokrycie funduszu ochrony środków gwarantowanych na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego (31 grudnia 2018 roku: na pokrycie funduszu na rzecz BFG: 168 106 tys. zł oraz zabezpieczenie otrzymanego kredytu 2 802 tys. zł)

Aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu stanowią zabezpieczenie zobowiązań Grupy z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu.

Więcej informacji o aktywach stanowiących zabezpieczenie zobowiązań Grupy z tytułu transakcji repo znajduje się w nocie 34.

Pozostałe aktywa wykazane powyżej stanowią zabezpieczenie rozliczenia innych transakcji, w tym instrumentami pochodnymi oraz transakcji giełdowych. Warunki i zasady dokonanych transakcji nie odbiegają od tych powszechnie przyjętych i obowiązujących dla tego typu umów.

41. Działalność powiernicza

Bank oferuje usługi powiernicze związane z prowadzeniem rachunków papierów wartościowych dla zagranicznych inwestorów instytucjonalnych oraz usługi depozytariusza przeznaczone dla krajowych podmiotów finansowych, szczególnie funduszy emerytalnych, inwestycyjnych i kapitałowych funduszy ubezpieczeniowych. Według stanu na dzień 31 grudnia 2019 roku Bank prowadził ponad 14,5 tys. rachunków papierów wartościowych (31 grudnia 2018 roku: ponad 14,3 tys. rachunków).

42. Leasing

Umowy leasingu, w których Grupa jest leasingobiorcą

Grupa leasinguje powierzchnie biurowe oraz posiada prawa wieczystego użytkowania gruntów.

2019			
<i>w tys. zł</i>	Prawa wieczystego użytkowania	Najem nieruchomości i inne	Razem
Aktywa z tytułu prawa do użytkowania - początek okresu	82 188	63 776	145 964
Zwiększenia	0	9 198	9 198
Zmniejszenia	1 104	12 131	13 235
Aktywa z tytułu prawa do użytkowania - początek okresu	81 084	60 843	141 926
Zobowiązanie z tytułu leasingu na koniec okresu	82 028	61 241	143 270

2019			
<i>w tys. zł</i>	Prawa wieczystego użytkowania	Najem nieruchomości i inne	Razem
Koszty leasingu	4 539	13 032	17 571
- Amortyzacja aktywów z tytułu prawa do użytkowania	1 104	12 131	13 235
- Koszty odsetkowe od zobowiązań z tytułu leasingu	3 435	901	4 336
Koszty umów krótkoterminowych	0	591	591
Koszty leasingu aktywów niskocennych	0	2 216	2 216
Koszty zmienne leasingu	0	6 749	6 749
Koszty leasingu razem	4 539	22 587	27 127

W rachunku zysków i strat amortyzacja aktywów prawa do użytkowania ujęta jest w amortyzacji rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych, koszty odsetkowe od zobowiązań z tytułu leasingu – w kosztach odsetkowych, a koszty umów krótkoterminowych, leasingu aktywów nisko-cennych oraz zmienne leasingu - w kosztach działania i ogólnego zarządu.

2019			
<i>w tys. zł</i>	Prawa wieczystego użytkowania	Najem nieruchomości i inne	Razem
Przepływy z tytułu leasingu razem	3 595	3 001	6 596

2019			
<i>w tys. zł</i>	Prawa wieczystego użytkowania	Najem nieruchomości i inne	Razem
- Przepływy z tytułu leasingu - przepływy odsetkowe	3 435	901	4 336
- Przepływy z tytułu leasingu - przepływy kapitałowe	160	2 100	2 260
Średnio ważony pozostały czas do końca leasingu (w latach)	73,7	7,0	61,4
Średnia ważona stopa dyskontowa	4,3%	1,5%	3,8%
Koszty leasingu razem	3 595	3 001	6 596

W sprawozdaniu z przepływów pieniężnych przepływy odsetkowe ujęte są w przepływach z działalności operacyjnej podczas gdy część kapitałowa uwzględniona jest w przepływach z działalności finansowej.

Analiza terminów wymagalności zobowiązań z tytułu leasingu

2019			
<i>w tys. zł</i>	Prawa wieczystego użytkowania	Najem nieruchomości i inne	Razem
2019	0	8 068	8 068
2020	3 595	9 700	13 294
2021	3 595	9 523	13 118
2022	3 595	8 557	12 152
2023	3 595	7 867	11 462
2024	3 595	6 576	10 171
Kolejne	247 125	14 549	261 675

Umowy leasingu, w których Grupa jest leasingodawcą

Płatności leasingowe z tytułu nieodwołalnego leasingu operacyjnego według terminów zapadalności przedstawia poniższa tabela:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Poniżej 1 roku	-	41
Od 1 do 5 lat	5 437	6 976
Powyżej 5 lat	-	-
	5 437	7 017
Łączna opłata roczna dla umów zawartych na czas nieokreślony	6 207	5 780

43. Informacje uzupełniające do sprawozdania z przepływów pieniężnych

Na środki pieniężne składają się środki w kasie oraz należności z tytułu rachunków bieżących w bankach.

Środki pieniężne

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Stan środków pieniężnych:		
Środki pieniężne w kasie	436 216	422 064
Rachunek bieżący nostro w Banku Centralnym	3 300 490	6 850 088
Rachunki bieżące w innych bankach (nostro, przekroczenia sald na rachunkach loro)	60 155	202 826
	3 796 861	7 474 978

44. Transakcje z kluczowym personelem kierowniczym

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019		31.12.2018	
	Członkowie Zarządu Banku	Członkowie Rady Nadzorczej Banku	Członkowie Zarządu Banku	Członkowie Rady Nadzorczej Banku
Kredyty udzielone	127	65	165	-

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A.
za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2019 roku

w tys. zł	31.12.2019		31.12.2018	
	Członkowie Zarządu Banku	Członkowie Rady Nadzorczej Banku	Członkowie Zarządu Banku	Członkowie Rady Nadzorczej Banku
Depozyty				
Rachunki bieżące	10 776	30 731	8 969	2 307
Depozyty terminowe	10 563	6 411	7 695	380
	21 339	37 142	16 664	2 687

Na dzień 31 grudnia 2019 roku i 31 grudnia 2018 roku nie zawierano transakcji gwarancji i poręczeń z członkami Zarządu i Rady Nadzorczej Banku.

Wszystkie transakcje Grupy z członkami Zarządu i Rady Nadzorczej Banku zawierane są na warunkach rynkowych.

Z zakresu stosunku pracy, spośród umów o pracę zawartych między Bankiem a członkami Zarządu Banku, wyłącznie w przypadku jednego Członka Zarządu jego umowa o pracę zawiera postanowienie mówiące o odszkodowaniu pieniężnym w wypadku jej rozwiązania za wypowiedzeniem.

Każdego z członków Zarządu Banku obowiązuje zawarta z Bankiem odrębna umowa o zakazie konkurencji. Zgodnie z jej zapisami, w przypadku rozwiązania stosunku pracy z Bankiem, w okresie 12 miesięcy (w przypadku jednego Członka Zarządu przez 6 miesięcy) od dnia rozwiązania umowy o pracę, Członek Zarządu jest obowiązany powstrzymać się od zajmowania działalności konkurencyjną wobec Banku. Z tytułu powyższego ograniczenia Bank będzie zobowiązany do wypłaty Członkowi Zarządu odszkodowania.

Koszty świadczeń dla obecnych i byłych członków Zarządu Banku zostały przedstawione w nocie 10.

45. Jednostki powiązane

Bank jest członkiem Citigroup Inc. Jednostką dominującą dla Banku jest Citibank Overseas Investment Corporation z siedzibą w New Castle, USA. Citibank Overseas Investment Corporation jest podmiotem zależnym od Citibank N.A. z siedzibą w Nowym Jorku, USA, podczas gdy jednostką dominującą najwyższego szczebla jest Citigroup Inc.

W ramach prowadzonej działalności biznesowej podmioty Grupy zawierają transakcje z jednostkami powiązanymi, a w szczególności z jednostkami wchodzącymi w skład Citigroup Inc.

Transakcje z jednostkami powiązanymi wynikają z bieżącej działalności Grupy i obejmują głównie kredyty, depozyty, gwarancje oraz transakcje pochodnymi instrumentami finansowymi.

Poza transakcjami opisanymi w niniejszym rozdziale, we wskazanym okresie ani Bank, ani jednostki zależne od Banku nie dokonały innych transakcji z podmiotami powiązanymi, które pojedynczo lub łącznie były istotne. Żadna z transakcji z podmiotami powiązanymi nie została zawarta na innych warunkach niż warunki rynkowe.

Transakcje z jednostkami Citigroup Inc.

Należności i zobowiązania wobec jednostek Citigroup Inc. przedstawiają się następująco:

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018
Należności, w tym:	18 863	172 180
Lokaty	-	-
Zobowiązania, w tym:	1 427 631	780 029
Depozyty*	384 825	218 934
Wycena bilansowa transakcji pochodnymi instrumentami finansowymi:		
Aktywa przeznaczone do obrotu	500 799	449 183
Zobowiązania przeznaczone do obrotu	285 043	379 293
Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów zabezpieczających	-	-
Zobowiązania warunkowe udzielone	429 279	439 748
Zobowiązania warunkowe otrzymane	62 529	34 834
Transakcje warunkowe z tytułu instrumentów pochodnych (wartość nominalna instrumentów), z tego:	55 289 382	57 380 600
Instrumenty stopy procentowej	34 658 882	28 293 455
swapy odsetkowe (IRS)	4 980 928	6 740 216
swapy odsetkowo-walutowe (CIRS)	28 707 666	20 561 934
opcje na stopę procentową	970 288	963 107
kontrakty futures	-	28 198
Instrumenty walutowe	20 395 332	28 881 240
FX forward/spot	1 706 373	605 006
FX swap	15 457 340	26 994 552

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A.
za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2019 roku

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018
opcje walutowe	3 231 619	1 281 682
Transakcje na papierach wartościowych	17 581	101 504
papiery wartościowe zakupione do otrzymania	10 872	48 266
papiery wartościowe sprzedane do wydania	6 709	53 238
Transakcje związane z towarami	217 587	104 401
swap	217 587	104 401
opcje	-	-

* w tym depozyty jednostki dominującej w kwocie 12 tys. zł. (31 grudnia 2018 roku: 9 tys. zł)

w tys. zł	2019	2018
Przychody z tytułu odsetek i prowizji*	32 136	35 734
Koszty z tytułu odsetek i prowizji*	52 855	30 061
Koszty działania i koszty ogólnego zarządu	173 046	169 775
Pozostałe przychody operacyjne	6 626	7 092

* w tym przychody z tytułu odsetek i prowizji w kwocie 1 139 tys. zł (2018 rok: 1 505 tys. zł) oraz koszty z tytułu odsetek i prowizji w kwocie 2 tys. zł. (za 2018 rok: 2 tys. zł) dotyczą jednostki dominującej

Grupa osiąga przychody oraz ponosi koszty z tytułu transakcji na instrumentach pochodnych zawieranych z jednostkami Citigroup Inc. w celu zabezpieczenia ryzyka rynkowego. Są to transakcje przeciwstawne (back-to-back) do transakcji na instrumentach pochodnych zawieranych z pozostałymi klientami Grupy oraz domykające pozycję własną Grupy. Na dzień 31 grudnia 2019 roku wycena bilansowa netto transakcji pochodnymi instrumentami finansowymi z podmiotami powiązаныmi wynosiła 215 756 tys. zł (31 grudnia 2018 roku: 69 890 tys. zł). Okresowo Bank przeprowadza kompresję portfeli transakcji na instrumentach pochodnych, będącą jedną z technik ograniczania ryzyka takich transakcji, zalecanych przez Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 648/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, kontrahentów centralnych i repozytoriów transakcji oraz rozporządzenia wykonawcze (Rozporządzenie EMIR). Dotyczy to w szczególności portfeli przekraczających 500 transakcji na instrumentach pochodnych, zgodnie z postanowieniami Rozporządzenia EMIR.

Ponadto Grupa ponosi koszty i uzyskuje przychody z tytułu zawartych pomiędzy jednostkami Citigroup Inc. i Grupą umów dotyczących wzajemnie świadczonych usług.

Koszty poniesione i naliczone (uwzględniające odzwierciedlony w kosztach Grupy podatek VAT) w 2019 roku oraz w 2018 roku, z tytułu zawartych umów dotyczyły w szczególności kosztów z tytułu świadczenia na rzecz Grupy usług związanych z utrzymaniem i wsparciem bankowych systemów informatycznych oraz wsparciem doradczym i ujmowane są w kosztach działania i kosztach ogólnego zarządu; przychody dotyczyły w szczególności świadczenia przez Grupę na rzecz tych jednostek usług związanych z przetwarzaniem danych i prezentowane są w pozostałych przychodach operacyjnych.

W 2019 roku miała miejsce kapitalizacja nakładów inwestycyjnych związanych z pracami nad modyfikacją funkcjonalności systemów informatycznych Banku. Łączna kwota płatności na rzecz podmiotów Citigroup Inc. z tego tytułu wyniosła 55 708 tys. zł (w 2018 roku: 32 912 tys. zł).

46. Świadczenia na rzecz pracowników

Świadczenia pracownicze dzielą się na następujące kategorie:

- świadczenia krótkoterminowe, które obejmują wynagrodzenia, nagrody, premie, składki na ubezpieczenia społeczne, płatne nieobecności i świadczenia niepieniężne (takie jak opieka medyczna, mieszkania służbowe, samochody i inne nieodpłatnie przekazywane lub subsydiowane świadczenia).

Pracownicy, w zależności od ich indywidualnego poziomu zaszeregowania, mogą otrzymać nagrodę z funduszu motywacyjnego, premię w ramach planu premiowego obowiązującego w danym obszarze lub uznaniową nagrodę roczną na zasadach określonych w wewnętrznych przepisach o wynagradzaniu pracowników. Premie i nagrody przyznawane są po zakończeniu okresu, za który oceniane są wyniki. Koszty świadczeń krótkoterminowych ujmowane są w rachunku zysków i strat na bieżąco w okresie, którego dotyczą. Na koniec okresu sprawozdawczego pozostała do wypłaty przewidywana niezdyktowaną wartość krótkoterminowych świadczeń za dany okres obrotowy Grupa ujmuje jako element biernych międzyokresowych rozliczeń kosztów,

- długoterminowe świadczenia pracownicze

W ramach systemu wynagrodzeń Grupa gwarantuje pracownikom odprawy emerytalne i rentowe, stanowiące programy określonych świadczeń. Ich wysokość uzależniona jest od liczby lat pracy w Banku, przypadających bezpośrednio przed nabyciem prawa do wypłaty świadczenia. Na przyszłe wypłaty odpraw emerytalnych i rentowych tworzona jest rezerwa, która jest wykazana w zobowiązaniach w pozycji „Inne zobowiązania” oraz w pozycji „Koszty działania i koszty ogólnego zarządu” rachunku zysków i strat w części wynikającej z kosztów bieżącego zatrudnienia i upływu czasu. Część rezerwy wynikająca ze zmiany założeń aktuarialnych (ekonomicznych i demograficznych) przyjętych do wyceny ujmowana jest w pozostałych całkowitych dochodach.

- Pracowniczy Program Emerytalny

Grupa prowadzi dla swoich pracowników pracowniczy program emerytalny („PPE”, „Program”) aktualnie zarejestrowany przez Organ Nadzoru pod numerem ZM RPPE 178/02/12/19. Umowa zakładowa oparta jest na zapisach o wnoszenie przez pracodawcę składek pracowników do funduszu inwestycyjnego. Zgodnie z wpisem KNF z dnia 28 czerwca 2019 Program jest prowadzony i zarządzany przez NN Investment Partners Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A, który zastąpił poprzedniego Zarządzającego: Esaliens TFI S.A.

Program emerytalny oferowany przez Grupę stanowi program określonych składek zgodnie z MSR 19. Za pracowników uczestniczących w programie Grupa odprowadza składki do odrębnej jednostki i z chwilą ich uiszczenia nie posiada dalszych obowiązków w zakresie dokonywania płatności. Składki ujmują się jako koszty świadczeń pracowniczych w okresie, którego dotyczą.

Składka podstawowa finansowana przez pracodawcę określona jest jako procent wynagrodzenia uczestnika Programu. Stawka składki podstawowej wynosi 7%. Składka dodatkowa - dobrowolna, finansowana jest przez pracownika- uczestnika Programu. Składka podstawowa stanowi przychód uczestnika Programu, od którego obowiązany jest on zapłacić podatek dochodowy od osób fizycznych (art. 12 i 13 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych Dz. U. z 2019 r. poz. 1387, z późn. zm.).

Wyplata środków z Programu następuje na wniosek uczestnika Programu lub osoby uprawnionej w trybie i na zasadach ściśle określonych w programie.

Uczestnik Programu może zrezygnować z udziału w Programie. Pracodawca zaprzestaje naliczania i odprowadzania na rzecz uczestnika Programu składek podstawowych i składek dodatkowych, a środki dotychczas zgromadzone na rejestrach Uczestnika Programu pozostają na tych rejestrach do czasu wypłaty, wypłaty transferowej, przeniesienia lub zwrotu.

- inne długoterminowe świadczenia pracownicze – nagrody za wieloletnią pracę i inne świadczenia z tytułu długiego stażu pracy oraz odroczone nagrody pieniężne, przyznawane Zarządowi Banku oraz pozostałym osobom, których działalność zawodowa ma istotny wpływ na profil ryzyka Banku. Od 1 stycznia 2015 r. pracownicy o długoletnim stażu pracy (10, 20, 30 itd.) są uprawnieni do nagrody w formie rzeczowej,
- kapitałowe świadczenia pracownicze – w postaci akcji fantomowych Banku Handlowego w Warszawie S.A., a także w formie programu tzw. „akcji odroczonej” Citigroup. W 2019 roku nie było pracowników, którym przyznano by warunkowo nagrody pod programem tzw. „akcji odroczonej” Citigroup (program akumulacji kapitału – CAP). Zgodnie z MSSF 2 „Płatności w formie akcji własnych”, wszystkie programy funkcjonujące w Grupie traktowane są jako programy rozliczane w środkach pieniężnych. Na przyszłe wypłaty tworzona jest rezerwa wykazana w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji „Inne zobowiązania” oraz w pozycji „Koszty działania i koszty ogólnego zarządu” rachunku zysków i strat. Koszty programu określone są na podstawie ceny akcji Banku lub ceny akcji Citigroup. Zgodnie z wymogami standardu wartość godziwa jest początkowo ustalana na dzień przyznania nagrody, a następnie na każdy dzień sprawozdawczy, aż do całkowitego rozliczenia. Łączną wartość kosztów ujętych na dany dzień sprawozdawczy stanowi iloczyn wartości godziwej akcji odroczonej na dzień sprawozdawczy i części uprawnienia uznanego za nabyte w tym okresie. Szczegółowe informacje dotyczące zasad funkcjonowania programów kapitałowych świadczeń pracowniczych opisane są w dalszej części niniejszej noty.

Stan rezerw na opisane powyżej świadczenia przedstawiał się następująco:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Rezerwa na wynagrodzenia i koszty pochodne od wynagrodzeń	58 977	56 281
Rezerwa na niewykorzystane urlopy	11 951	12 194
Rezerwa na odprawy emerytalno-rentowe	68 325	58 340
Rezerwa na pracownicze świadczenia kapitałowe	14 364	15 456
Rezerwa na restrukturyzację zatrudnienia	-	-
	153 617	142 271

Rezerwa na odprawy emerytalne i rentowe tworzona jest indywidualnie na podstawie wyceny aktuarialnej sporządzanej okresowo przez niezależną firmę doradztwa aktuarialnego. Wycena rezerw na świadczenia pracownicze dokonywana jest z zastosowaniem technik i założeń aktuarialnych. W kalkulacji rezerwy uwzględniono wszystkie odprawy emerytalne i rentowe, które mogą być w przyszłości wypłacone. Grupa dokonała aktualizacji szacunków na dzień 31 grudnia 2019 roku, wykorzystując kalkulacje przeprowadzone przez zewnętrznego, niezależnego aktuarusza. Naliczone rezerwy są równe zdyskontowanym płatnościom, które w przyszłości zostaną dokonane, z uwzględnieniem rotacji zatrudnienia i dotyczą okresu do dnia kończącego okres sprawozdawczy. Przyjęto stopę dyskonta na poziomie 2,00% oraz współczynnik przyrostu płac na poziomie 2,3%.

Zmiana stanu rezerw na odprawy emerytalno-rentowe przedstawiała się następująco:

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A.
za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2019 roku

	2019	2018
Stan na dzień 1 stycznia	58 340	51 768
Zwiększenia (z tytułu):	11 544	9 473
zyski/(straty) aktuarialne z wyceny	4 972	3 507
w tym wynikające ze:		
zmiany założeń ekonomicznych	6 555	4 615
zmiany założeń demograficznych	-	93
korekty założeń aktuarialnych ex post	(1 583)	(1 201)
koszt wynagrodzenia	4 822	4 106
koszt odsetek	1 750	1 860
koszt przeszłego zatrudnienia	-	-
Zmniejszenia (z tytułu):	(1 557)	(2 901)
wykorzystanie rezerw	(1 557)	(2 901)
Stan na dzień 31 grudnia	68 327	58 340

Analiza wrażliwości dla istotnych założeń aktuarialnych:

w tys. zł	2019	2018
Wartość centralna	68 327	58 340
Zmniejszenie stopy wzrostu płac o 1 p.p.	60 211	51 403
Zwiększenie stopy wzrostu płac o 1 p.p.	77 840	66 488
Zmniejszenie rotacji o 10%	71 454	61 111
Zwiększenie rotacji o 10%	65 455	55 804
Zmniejszenie stopy dyskonta o 0,5 p.p., w tym:	70 738	61 911
przypadająca na świadczenia płatne w ciągu 1 roku	4 517	3 952
Zwiększenie stopy dyskonta o 0,5 p.p., w tym:	66 310	54 765
przypadająca na świadczenia płatne w ciągu 1 roku	4 513	3 946

Więcej informacji o ujęciu programu określonych świadczeń w sprawozdaniu finansowym Banku znajduje się w nocie 2.

Koszty poniesione przez Grupę w 2019 roku z tytułu składek na pracowniczy program emerytalny wynosiły 24 503 tys. zł (w 2018 roku: 23 757 tys. zł).

Zatrudnienie w Grupie:

w etatach	2019	2018
Średnie zatrudnienie w roku	3 161	3 413
Stan zatrudnienia na koniec roku	3 071	3 276

Charakter i zasady funkcjonowania programów kapitałowych świadczeń pracowniczych

W ramach programu świadczeń kapitałowych wybranym pracownikom oferowane są akcje fantomowe Banku Handlowego w Warszawie S.A. oraz w formie nagrody akcje Citigroup (tzw. program akumulacji kapitału lub CAP).

W ramach programu CAP uprawnieni pracownicy otrzymują tzw. „akcje odroczone” Citigroup. „Akcje odroczone” w ramach programu CAP przyznawane są po średniej cenie zamknięcia z giełdy NYSE z ostatnich 5 dni poprzedzających przyznanie nagrody. „Akcje odroczone” pozwalają uczestniczyć w ekwiwalencie dywidendy, nie dają jednak prawa głosu i nie mogą zostać sprzedane do dnia przekazania. „Akcje odroczone” przekształcają się w akcje zwykłe po upływie okresu określonego w regulaminie programu CAP. Co do zasady, pracownik traci prawo do przyznanych akcji z chwilą ustania zatrudnienia w Citigroup, chyba że rozwiązanie umowy o pracę następuje w trybie gwarantującym zachowanie prawa do przyznanych akcji. Szczegółowe warunki opisane są w dokumencie „Capital Accumulation Program – Prospectus”. Akcje przyznane w poprzednich latach będą przekazywane w częściach po 25% rocznie w ciągu czterech lat począwszy pierwszego roku po przyznaniu akcji.

W 2019 roku nie było pracowników, którym przyznano by warunkowo nagrody pod tym Programem.

Program akcji pracowniczych podlega wewnętrznej kontroli w Biurze Polityki Wynagradzania.

W dniu 22 grudnia 2017 roku Bank wdrożył Politykę wynagrodzeń osób, których działalność zawodowa ma istotny wpływ na profil ryzyka Banku Handlowego w Warszawie S.A. („Polityka”), Polityka ta zastąpiła obowiązującą wcześniej „Politykę zmiennych składników wynagrodzenia osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku Handlowym w Warszawie S.A.”. Od tego czasu ww. Polityka podlegała przeglądowi i zmianom.

Zgodnie z Polityką, Zarząd Banku oraz pozostałe osoby, których działalność zawodowa ma istotny wpływ na profil ryzyka

Banku, otrzymując zmienne wynagrodzenia na podstawie wyników indywidualnych, jednostki organizacyjnej, w której dana osoba jest zatrudniona oraz całego Banku.

Część zmiennych wynagrodzeń przyznanych warunkowo w 2019 roku osobom objętym Polityką będzie wypłacana w transzach przez kolejne 3,5 roku lub 6 lat dla Prezesa Zarządu Banku.

Zmienne wynagrodzenia – Akcje Fantomowe

Rodzaj transakcji w świetle MSSF EU	Transakcje płatności w formie akcji rozliczane w środkach pieniężnych zgodnie z MSSF 2
Data przyznania nagrody w postaci akcji fantomowych	16 stycznia 2017 roku 15 stycznia 2018 roku 14 stycznia 2019 roku
Liczba instrumentów przyznanych	Została ustalona w dacie przyznania nagrody akcji fantomowych
Data zapadalności	<ul style="list-style-type: none"> • Dla nagród przyznanych Prezesowi Zarządu: <ul style="list-style-type: none"> ○ w 2017 - co najmniej 6, 18, 30, 42 miesiące od daty przyznania akcji fantomowych ○ w 2018 i 2019 roku - co najmniej 12, 24, 36, 48, 60, 72 • Dla nagród przyznanych w latach 2017-2019 pozostałym pracownikom – co najmniej 6, 18, 30, 42 miesiące od daty przyznania akcji fantomowych;
Data nabycia uprawnień	<ul style="list-style-type: none"> • Dla nagród przyznanych Prezesowi Zarządu: <ul style="list-style-type: none"> ○ w 2017 - co najmniej 6, 12, 24 i 36 miesięcy od daty przyznania akcji fantomowych ○ w 2018 i 2019 roku - co najmniej 12, 24, 36, 48, 60 • Dla nagród przyznanych w latach 2017-2019 pozostałym pracownikom – co najmniej 6, 12, 24 i 36 miesięcy od daty przyznania akcji fantomowych
Warunki nabycia uprawnień dla nagrody	<p>Spełnienie warunków dotyczących wyników Banku, indywidualnych wyników pracy oraz zatrudnienia w Grupie w odniesieniu do nagród przyznanych w:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2017: w latach 2017-2020 • 2018: <ul style="list-style-type: none"> ○ Dla Prezesa Zarządu w latach 2018-2023 ○ Dla pozostałych pracowników w latach 2018-2021 • 2019: <ul style="list-style-type: none"> ○ Dla Prezesa Zarządu w latach 2019-2024 ○ Dla pozostałych pracowników w latach 2019-2022
Rozliczenie programu	<p>W dniu rozliczenia uczestnikowi zostanie wypłacona kwota środków pieniężnych stanowiąca iloczyn posiadanych przez uczestnika akcji fantomowych oraz średniej arytmetycznej najniższej i najwyższej ceny akcji Banku na GPW w dniu zapadalności nagrody (zakończenia okresu retencji). Nabycie uprawnień będzie każdorazowo potwierdzone decyzją Rady Nadzorczej w stosunku do Zarządu oraz decyzją Zarządu w stosunku do pozostałych pracowników objętych Polityką. Zgodnie z decyzją ww. władz Banku kwota wypłaty może zostać pomniejszona lub całkowicie zredukowana zgodnie z warunkami podanymi w Polityce. Warunki te odnoszą się do wyników Banku, indywidualnych wyników pracowników, zatrudnienia i będą się odnosić do całego okresu nabywania uprawnień dla poszczególnych transz.</p>

Innym elementem składowym wynagrodzenia zmiennego przyznawanego w oparciu o Politykę jest Odroczone Nagroda Pieniężna.

Rodzaj transakcji w świetle MSSF EU	Inne długoterminowe świadczenia pracownicze zgodnie z MSR 19
Data przyznania nagrody w postaci Odroczonej Nagrody Pieniężnej	16 stycznia 2017 roku 15 stycznia 2018 roku 14 stycznia 2019 roku
Przyznana kwota	Została ustalona w dacie przyznania Odroczonej Nagrody Pieniężnej

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A.
za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2019 roku

Data zapadalności	<ul style="list-style-type: none"> • Dla nagród przyznanych Prezesowi Zarządu: <ul style="list-style-type: none"> ○ w 2017 roku - co najmniej 18, 30, 42 miesiące od daty przyznania akcji fantomowych ○ w 2018 i 2019 roku - co najmniej 18, 30, 42, 54, 66 • Dla nagród przyznanych w latach 2017-2019 pozostałym pracownikom – co najmniej 18, 30, 42 miesiące od daty przyznania Odroczonej Nagrody Pieniężnej;
Data nabycia uprawnień	<ul style="list-style-type: none"> • Dla nagród przyznanych Prezesowi Zarządu: <ul style="list-style-type: none"> ○ w 2017 - co najmniej 12, 24 i 36 miesięcy od daty przyznania akcji fantomowych ○ w 2018 i 2019 roku - co najmniej 12, 24, 36, 48, 60 • Dla nagród przyznanych w latach 2017-2019 pozostałym pracownikom – co najmniej 12, 24 i 36 miesięcy od daty przyznania Odroczonej Nagrody Pieniężnej
Warunki nabycia uprawnień dla nagrody	<p>Spełnienie warunków dotyczących wyników Banku, indywidualnych wyników pracy oraz zatrudnienia w Grupie w odniesieniu do nagród przyznanych w:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2017: w latach 2017- 2020 • 2018: <ul style="list-style-type: none"> ○ Dla Prezesa Zarządu w latach 2018-2023 ○ Dla pozostałych pracowników w latach 2018-2021 • 2019: <ul style="list-style-type: none"> ○ Dla Prezesa Zarządu w latach 2019-2024 ○ Dla pozostałych pracowników w latach 2019-2022
Rozliczenie programu	<p>W dniu rozliczenia uczestnikowi zostanie wypłacona kwota środków pieniężnych stanowiąca transzę Odroczonej Nagrody Pieniężnej powiększona o kwotę odsetek za okres odroczenia i retencji aż do dnia wypłaty. Wysokość odsetek została ustalona w styczniu 2017, 2018 i 2019 roku Uchwałą Rady Nadzorczej Banku dla Członków Zarządu i Uchwałą Zarządu Banku dla pozostałych pracowników. Nabycie uprawnień do nagrody będzie każdorazowo potwierdzone decyzją Rady Nadzorczej w stosunku do Zarządu oraz decyzją Zarządu w stosunku do pozostałych pracowników objętych Polityką. Zgodnie z decyzją ww. władz Banku kwota wypłaty może zostać pomniejszona lub całkowicie zredukowana zgodnie z warunkami podanymi w Polityce. Warunki te odnoszą się do wyników Banku, indywidualnych wyników pracowników, zatrudnienia i będą się odnosić do całego okresu nabywania uprawnień dla poszczególnych transz.</p>

Założenia przyjęte do wyceny programów pracowniczych świadczeń kapitałowych

Wartość godziwa poszczególnych nagród oraz założenia przyjęte do wyceny przedstawione są poniżej:

Program CAP	Data przyznania	Cena wykonania / Wartość akcji na moment przyznania (w USD)	Liczba nagrodzonych pracowników	Liczba opcji/akcji
1	16.02.2016	37,05	1	201

Program Akcje Fantomowe	Data przyznania	Cena wykonania / Wartość akcji na moment przyznania (w PLN)	Liczba nagrodzonych pracowników	Liczba opcji/akcji
1	16.01.2017	77,31	42	15 954
2	15.01.2018	83,02	41	37 685
3	14.01.2019	69,10	41	64 082

	Program CAP	Program Akcje Fantomowe
Okres nabywania uprawnień (lata)	25% po każdym kolejnym roku	40% po 0,5 roku i 20% w ciągu trzech kolejnych lat, 40% po jednym roku i 12% w ciągu 5 kolejnych lat lub 60% po 0,5 roku i 13,33% w ciągu 3 kolejnych lat, 60% po jednym roku i 8% w ciągu 5 kolejnych lat
Średni oczekiwany okres trwania instrumentu (życia)	W momencie nabycia uprawnień	W momencie nabycia uprawnień
Prawdopodobieństwo zakończenia zatrudnienia przed terminem (roczny wskaźnik rotacji nagrodzonych)	0,00%	8,3%

	Program CAP	Program Akcje Fantomowe
pracowników)		
Wartość godziwa jednego instrumentu*	77,92 (USD)	52,20 (PLN)

* różni się w zależności od daty wykonania

Liczbę oraz średnie ważone ceny akcji (program CAP) przedstawia poniższa tabela:

	31.12.2019		31.12.2018	
	Liczba	Średnia ważona cena akcji (w USD)	Liczba	Średnia ważona cena akcji (w USD)
Występujące na początek okresu	651	42,05	2 482	46,69
Przyznane w danym okresie	-	-	-	-
Wykonane/umorzone/wygasłe w danym okresie	450	-	1 831	-
Występujące na koniec okresu	201	37,05	651	42,05

Liczbę oraz średnie ważone ceny akcji fantomowych przedstawia poniższa tabela:

	31.12.2019		31.12.2018	
	Liczba	Średnia ważona cena akcji (w PLN)	Liczba	Średnia ważona cena akcji (w PLN)
Występujące na początek okresu	112 754	79,42	110 631	80,19
Przyznane w danym okresie	127 171	69,10	115 643	83,02
Wykonane w danym okresie	120 391	54,61	111 950	71,55
Umorzone/wygasłe w danym okresie	1 813	-	1 570	-
Występujące na koniec okresu	117 721	74,67	112 754	79,42

Na dzień 31 grudnia 2019 roku wartość bilansowa zobowiązań wynikających z akcji fantomowych oraz programów CAP wyniosła 13 989 tys. zł (31 grudnia 2018 roku: 25 635 tys. zł). Koszty ujęte z tego tytułu wyniosły w 2019 roku 4 530 tys. zł (w 2018 roku: 8 809 tys. zł).

47. Zarządzanie ryzykiem

STRUKTURA ORGANIZACYJNA I PROCESY ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

Grupa dokonuje analizy, oceny, aprobaty oraz zarządza wszystkimi rodzajami ryzyka związanymi z jej działalnością wynikającymi z przyjętej strategii biznesowej. Proces zarządzania ryzykiem jest realizowany we wszystkich jednostkach i na wszystkich poziomach organizacji i pokrywa między innymi: ryzyko kredytowe (włączając ryzyko kontrahenta, ryzyko rezydualne związane z przyjmowanymi zabezpieczeniami i ryzyko koncentracji), ryzyko płynności, ryzyko rynkowe oraz ryzyko operacyjne.

Głównym założeniem strategii zarządzania ryzykiem w Grupie jest podejmowanie wyważonego ryzyka przy zachowaniu zasad wspólnej odpowiedzialności. Koncepcja zarządzania ryzykiem w oparciu o wspólną odpowiedzialność zorganizowana jest na trzech niezależnych poziomach („trzech liniach obrony”):

- Poziom 1 tj. jednostki organizacyjne odpowiedzialne za prowadzenie działalności, z której wynika podejmowanie ryzyka oraz odpowiedzialne za zarządzanie ryzykiem w działalności operacyjnej Grupy, jak również za identyfikowanie i raportowanie ryzyka do jednostek 2-giej linii,
- Poziom 2 tj. zarządzanie ryzykiem w Jednostkach organizacyjnych, niezależnie od zarządzania ryzykiem na pierwszej linii oraz działalność komórki do spraw zgodności – jednostki lub osoby odpowiedzialne za ustanawianie standardów zarządzania ryzykiem w zakresie identyfikowania, pomiaru lub oceny, ograniczania, kontroli, monitorowania i raportowania oraz nadzór nad mechanizmami kontrolnymi stosowanymi przez inne jednostki organizacyjne Grupy w celu ograniczenia ryzyka – jednostki organizacyjne Sektora Zarządzania Ryzykiem, Departament Zgodności, Sektor Zarządzania Finansami, Pion Prawny, Pion Zarządzania Kadrami,
- Poziom 3 tj. jednostki Audytu zapewniające niezależną ocenę procesów zarządzania ryzykiem oraz systemu kontroli wewnętrznej.

W zakresie zarządzania ryzykiem Rada Nadzorcza Banku jest upoważniona do podejmowania uchwał w sprawie:

- zatwierdzania strategii działalności Grupy oraz zasad ostrożnego i stabilnego zarządzania ryzykiem uwzględniających strategię zarządzania ryzykiem operacyjnym Grupy;
- zatwierdzania dopuszczalnego poziomu ryzyka w Grupie („Ogólnego Apetytu na ryzyko”) w ramach procesu szacowania i alokacji kapitału wewnętrznego w danym roku (ICAAP);

- zatwierdzania podstawowej struktury organizacyjnej Grupy ustalonej przez Zarząd, dostosowanej do zakresu i profilu podejmowanego ryzyka.

Ponadto, Rada Nadzorcza sprawuje nadzór nad zgodnością polityki Grupy w zakresie podejmowania ryzyka ze strategią i planem finansowym Grupy oraz realizuje obowiązki Rady wynikające z w/w strategii/regulacji lub innych zatwierdzonych przez Radę Nadzorczą dokumentów.

Zarząd Banku zatwierdza w drodze uchwał:

- Strukturę organizacyjną Grupy z dobrze określonymi, przejrzystymi i spójnymi zakresami odpowiedzialności dostosowaną do zakresu i profilu podejmowanego ryzyka, zapewnia oddzielenie funkcji pomiaru, monitorowania i kontroli ryzyka od jednostek prowadzących działania wymagające podejmowania ryzyka,
- Profil ryzyka Grupy poprzez określenie istotnych rodzajów ryzyka, jednocześnie zapewniając wdrożenie procesów zarządzania nimi i/lub alokację kapitału wewnętrznego,
- Strategię działalności Grupy, zasady ostrożnego i stabilnego zarządzania ryzykiem stanowiące strategię zarządzania ryzykiem w Grupie, w tym ryzykiem operacyjnym,
- Ogólny akceptowalny poziom ryzyka w Grupie („Ogólny Apetyt na ryzyko”), w ramach dokumentu podsumowującego proces szacowania i alokacji kapitału wewnętrznego na dany rok.

Zarząd Banku powołuje niezależnego Członka Zarządu Nadzorującego Sektor Zarządzania Ryzykiem (ang. *Chief Risk Officer*), podlegającego bezpośrednio Prezesowi Zarządu, odpowiedzialnego za zarządzanie i kontrolę ryzyka kredytowego, rynkowego, operacyjnego, a w szczególności za:

- wdrożenie systemu zarządzania ryzykiem w Grupie, metod identyfikacji, pomiaru i systemu kontroli oraz sprawozdawczości ryzyka,
- kształtowanie polityki zarządzania ryzykiem i opracowanie systemów oceny i kontroli ryzyka,
- podejmowanie decyzji kredytowych zgodnie z zasadami wynikającymi z procedur kredytowych oraz dokumentów wyznaczających politykę kredytową Grupy,
- zapewnienie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa portfela kredytowego,
- zarządzanie portfelem kredytów trudnych (włączając windykację i restrukturyzację wierzytelności).

Ponadto odpowiada za:

- opracowanie, wprowadzenie oraz aktualizację pisemnych polityk, strategii i procedur w zakresie systemu zarządzania ryzykiem, systemu kontroli wewnętrznej oraz szacowania kapitału wewnętrznego,
- dokonywanie przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego oraz polityki zmiennych składników wynagrodzeń.

Procesy zarządzania ryzykiem są wdrażane w Grupie na podstawie pisemnych polityk i zasad dotyczących identyfikacji, pomiaru, ograniczania, kontroli, monitorowania i raportowania ryzyka, na które Grupa jest narażona, zatwierdzonych przez Zarząd, osoby upoważnione zgodnie z zasadami wydawania aktów normatywnych w Banku lub odpowiednio powołane Komitety.

W ramach systemu zarządzania ryzykiem w Grupie działają następujące Komitety:

- Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami Banku (ang. *ALCO*),
- Komitet ds. Zarządzania Ryzykiem i Kapitałem (ang. *RCMC*) zawierający Komisję ds. Modeli oraz Komisję ds. Ryzyka Sektora Bankowości Detalicznej,
- Komitet ds. Nowych Produktów.

Wiceprezes Zarządu Banku, pełniący jednocześnie funkcję Członka Zarządu Nadzorującego Sektor Zarządzania Ryzykiem przedstawia Zarządowi Banku do zatwierdzenia strukturę organizacyjną Sektora, która uwzględnia specyfikę zarządzania ryzykiem kredytowym, rynkowym, płynności i operacyjnym w poszczególnych segmentach klientów. Dla tego celu w ramach Sektora Zarządzania Ryzykiem zostały wyodrębnione jednostki organizacyjne odpowiedzialne za:

- zarządzanie ryzykiem kredytowym Bankowości Korporacyjnej,
- zarządzanie ryzykiem kredytowym Bankowości Przedsiębiorstw,
- zarządzanie ryzykiem kredytowym Bankowości Detalicznej,
- zarządzanie należnościami z utratą wartości,
- zarządzanie ryzykiem rynkowym, z uwzględnieniem ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej,
- zarządzanie ryzykiem płynności,
- zarządzanie ryzykiem operacyjnym,
- zarządzanie procesem kapitałowym i ryzykiem modeli,
- walidacje modeli,
- wsparcie zarządzania ryzykiem w wyżej wymienionych obszarach, w tym w ramach funkcji kontrolnych,
- proces całościowej i ciągłej oceny ryzyka kredytowego (Fundamentalna Ocena Ryzyka Kredytowego).

Menedżerowie z Sektora Zarządzania Ryzykiem i jednostek biznesowych są odpowiedzialni za ustalanie i wdrażanie polityki i praktyki zarządzania ryzykiem w odpowiednich jednostkach biznesowych, nadzór nad ryzykiem w tych jednostkach oraz reagowanie na potrzeby i problemy w nich występujące.

Zarządzanie ryzykiem w Grupie wspierane jest przez szereg systemów informatycznych w zakresie:

- oceny ryzyka kredytowego klienta i ekspozycji;
- pomiaru, raportowania i monitoringu ryzyka kredytowego, rynkowego i operacyjnego;

- monitorowania i raportowania zabezpieczeń;
- kalkulacji i raportowania odpisów na oczekiwane straty kredytowe.

Istotne rodzaje ryzyka

Grupa zarządza wszystkimi istotnymi rodzajami ryzyka, wynikającymi z realizacji przyjętej strategii biznesowej. W ramach procesu identyfikacji istotnych rodzajów ryzyka w 2019 roku Zarząd Banku uznał za istotne następujące rodzaje ryzyka:

- Ryzyko kredytowe i ryzyko kredytowe kontrahenta,
- Ryzyko płynności,
- Ryzyko rynkowe,
- Ryzyko operacyjne, w tym:
 - Ryzyko braku zgodności.

Grupa monitoruje wszystkie powyższe rodzaje ryzyka. Z uwagi na charakterystykę portfela, w niniejszym rozdziale zostaną przedstawione zasady związane z procesem monitorowania ryzyka kredytowego (w tym ryzyka kontrahenta i koncentracji), operacyjnego, płynności, rynkowego w księdze handlowej i stopy procentowej księgi bankowej.

Ryzyko kredytowe, obejmujące również ryzyko kredytowe kontrahenta, wynika z zaangażowania kredytowego lub związanego z zawieraniem i rozliczaniem niżej wymienionych transakcji, i jest to ewentualność wystąpienia strat finansowych w wyniku niedopełnienia zobowiązań finansowych lub umownych przez kredytobiorcę lub kontrahenta. Ryzyko kredytowe jest elementem wielu aspektów działalności Grupy, zwanych dalej produktami, takich, jak:

- kredyty i pożyczki;
- transakcje walutowe oraz na instrumentach pochodnych;
- transakcje na papierach wartościowych;
- finansowanie i obsługa rozliczeń, w tym handlowych (krajowych i zagranicznych);
- transakcje, w których Grupa występuje w charakterze pośrednika wobec klientów lub innych osób trzecich.

Zasady opisane w sekcji „Ryzyko kredytowe” niniejszego dokumentu dotyczą różnych rodzajów ekspozycji, które zostały zdefiniowane w odpowiednich Politykach Kredytowych Grupy.

Dodatkowo w ramach systemu zarządzania ryzykiem kredytowym Grupa stosuje zasady ograniczania ryzyka kredytowego (w tym poprzez przyjmowanie zabezpieczeń, ograniczając związane z tym **ryzyko rezydualne**) oraz zarządza **ryzykiem koncentracji** przy uwzględnieniu istotnych czynników ryzyka koncentracji.

Ryzyko płynności to ryzyko, polegające na tym, że Grupa może być niezdolna do wypełnienia w określonym terminie swoich zobowiązań finansowych wobec klienta, kredytodawcy lub inwestora. Pomiar ryzyka płynności prowadzony zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, a w szczególności z ustawą Prawo bankowe, opiera się o standardy wyznaczone przez regulatora (regulacyjne miary płynności) oraz o wewnętrzne miary ułatwiające zarządzanie tym ryzykiem.

Ryzyko rynkowe to ryzyko utraty zysków wskutek zmian stóp procentowych, kursów wymiany walut i cen towarów oraz ich wahań. Ryzyko rynkowe jest związane z portfelem bankowym oraz handlowym. Pomiar ryzyka rynkowego jest prowadzony zgodnie z ustalonymi standardami w celu zapewnienia spójności pomiarów we wszystkich jednostkach oraz możliwości agregacji ryzyka.

Ryzyko operacyjne należy rozumieć jako możliwość poniesienia strat w wyniku niewłaściwych lub zawodnych procesów wewnętrznych, czynników ludzkich, systemów technicznych lub zdarzeń zewnętrznych. Ryzyko operacyjne obejmuje ryzyko utraty reputacji, związane ze zdarzeniami ryzyka operacyjnego oraz z praktykami biznesowymi oraz rynkowymi, jak również ryzyko prawne i ryzyko braku zgodności.

RYZIKO KREDYTOWE

Głównym celem w zakresie zarządzania ryzykiem kredytowym jest wspieranie długoterminowego planu stabilnego rozwoju portfela kredytowego przy zachowaniu jego odpowiedniej jakości. Służą temu obowiązujące w Grupie regulacje i wdrożone procesy kontrolne.

Zasady polityki zarządzania ryzykiem kredytowym

Za ustalenie zasad Polityki Kredytowej Bankowości Korporacyjnej i Polityki Kredytowej Bankowości Przedsiębiorstw, oraz polityk kredytowych Bankowości Detalicznej, a także pozostałych polityk, programów i procedur, monitorowanie wyników zarządzania ryzykiem kredytowym, bieżącą ocenę ryzyka kredytowego portfela oraz zatwierdzanie indywidualnie znaczących limitów ryzyka kredytowego odpowiedzialne są jednostki zarządzania ryzykiem.

Zasady akceptacji ryzyka są dostosowywane do strategii Grupy, ogólnego akceptowanego poziomu ryzyka, wyników portfela kredytowego oraz wyników kontroli wewnętrznej.

W przypadku klientów Bankowości Korporacyjnej i Bankowości Przedsiębiorstw oraz działalności w zakresie bankowości inwestycyjnej w skali całej organizacji, proces kredytowy opiera się na szeregu fundamentalnych zasad, takich jak:

- wspólna odpowiedzialność obszaru biznesu i niezależnych jednostek zarządzania ryzykiem za jakość portfela i procesu kredytowego oraz ponoszone straty kredytowe;
- postępowanie zgodnie z wytycznymi dotyczącymi portfela w celu zapewnienia jego dywersyfikacji i zachowania równowagi pomiędzy ryzykiem i kapitałem;
- wprowadzenie systemu kompetencji kredytowych, który zakłada, iż kompetencje kredytowe mogą być przyznane upoważnionym, przeszkolonym i doświadczonym pracownikom jednostek zarządzania ryzykiem na podstawie ich dotychczasowego doświadczenia zawodowego oraz umiejętności i zdolności oceny ryzyka;
- wymóg podejmowania decyzji kredytowej przez co najmniej dwóch upoważnionych pracowników Grupy posiadających stosowne limity kompetencyjne dla wszystkich istotnych ekspozycji;
- uzależnienie wymaganego szczebla akceptacji od ponoszonego ryzyka – ekspozycje związane z większym ryzykiem (uwzględniając wielkość i poziom ryzyka) wymagają zatwierdzenia na wyższym szczeblu decyzyjnym;
- stosowanie zróżnicowanych i adekwatnych standardów oceny ryzyka do każdego kredytobiorcy i zaangażowania, w tym w ramach działań naprawczych;
- określenie ratingu ryzyka dla każdego dłużnika i ekspozycji w spójnym procesie ratingowym w oparciu m.in. o wyniki modeli ratingowych lub scoringowych;
- okresowe monitorowanie wyników z działalności klientów oraz identyfikowanie negatywnych zmian w ich sytuacji, które wymagają podjęcia natychmiastowych działań klasyfikujących należność lub działań naprawczych;
- wymóg zatwierdzania odstępstw od zasad Polityki Kredytowej na wyższych szczeblach organizacyjnych, w celu zapewnienia kontroli realizacji jej zasad przez kierownictwo wyższego szczebla, z zachowaniem zgodności z wewnętrznymi aktami normatywnymi obowiązującymi w Grupie, przepisami prawa powszechnie obowiązującymi oraz regulacjami wydawanymi przez właściwych regulatorów.

W Sektorze Bankowości Detalicznej (SBD) Grupa posiada zatwierdzone przez Zarząd polityki kredytowe dla poszczególnych produktów kredytowych oferowanych przez SBD.

Ryzyko kredytowe w tym obszarze zarządzane jest przy pomocy:

- szczegółowych polityk kredytowych określających zasady badania zdolności kredytowej i wiarygodności kredytowej;
- systemu przyznawania kompetencji kredytowych oraz niezależnego nadzorowania jakości pracy analityków kredytowych;
- systemu monitorowania jakości narzędzi informatycznych wspomagających analizę zdolności i wiarygodności kredytowej;
- systemu pomiaru i kontroli ryzyka w portfelach kredytowych, na które składają się m.in: szczegółowy system informacji zarządczej o jakości portfela kredytowego oraz czynności windykacyjnych, identyfikacja ekspozycji z utratą wartości, monitorowanie przeterminowań, monitorowanie benchmarków itp., zatwierdzonych przez Zarząd limitów wewnętrznych określających parametry portfela kredytowego;
- zatwierdzonych przez Zarząd zasad polityki windykacyjnej oraz politykę ochrony przed nadużyciami oraz politykę autoryzacji transakcji dokonanych na kartach kredytowych i debetowych;
- sprawozdań, informacji na temat jakości portfela kredytowego na Komisji ds. Ryzyka Sektora Bankowości Detalicznej, Komitecie ds. Zarządzania Ryzykiem i Kapitałem oraz Komitecie ds. Ryzyka i Kapitału przy Radzie Nadzorczej;
- zasad przeprowadzania testów warunków skrajnych;
- monitoringu działania modeli scoringowych oraz pomiaru i identyfikacji ekspozycji z utratą wartości;
- monitoringu zachowań klientów Grupy w Biurze Informacji Kredytowej (BIK);
- polityki wyceny zabezpieczeń kredytów zabezpieczonych hipotecznie oferowanych przez SBD.

Każdy portfel jest poddawany minimum raz w roku testom warunków skrajnych.

Ocena i pomiar ryzyka kredytowego

Grupa stosuje spójną metodykę ratingową w stosunku do całego portfela kredytów w Bankowości Korporacyjnej i Bankowości Przedsiębiorstw, co ułatwia porównanie zaangażowania kredytowego w ramach wszystkich sektorów działalności, regionów geograficznych i produktów.

Rating ryzyka dłużnika i rating limitu dłużnika są elementami oceny ryzyka kredytowego związanego z udzielonymi produktami. Rating ryzyka dłużnika odzwierciedla szacunkowe prawdopodobieństwo niewywiązania się przez dłużnika ze zobowiązania w ciągu 1 roku i jest obliczany zazwyczaj przy wykorzystaniu modeli statystycznych, ocen zewnętrznych agencji ratingowych lub modeli scoringowych.

Rating limitu dłużnika, jako miara oceny ryzyka w horyzoncie średnio i długoterminowym, uwzględnia również dodatkowe parametry jakościowe, między innymi: cykliczność branży, jakość zarządu, strategię biznesową klienta, ryzyko oddziaływania na klienta niekorzystnych zmian regulacyjnych czy jawność i jakość procesów kontroli.

Do każdego limitu kredytowego jest przypisany rating ryzyka limitu, który uwzględnia rating ryzyka dłużnika i parametry transakcji, np. zabezpieczenie prawne, pomniejszające straty poniesione w wyniku niewykonania zobowiązania bądź rodzaj produktu. W ten sposób rating ryzyka limitu określa potencjalną oczekiwaną stratę z tytułu transakcji.

Pomiar ryzyka kredytowego jest dokonywany na wielu poziomach, w tym:

- na poziomie limitu, który może obejmować jeden lub więcej kontraktów, dyspozycji lub transakcji;
- na poziomie dłużnika, w przypadku przyznania dłużnikowi kilku limitów, co pozwala ocenić łączne ryzyko braku spłaty zobowiązań przez dłużnika;
- na poziomie grupy dłużników powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie;
- na poziomie portfela, przy czym rating ryzyka portfela jest obliczany jako średnia indywidualnych ratingów ekspozycji ważonych wielkością ekspozycji.

W zakresie ekspozycji kredytowych klientów Bankowości Korporacyjnej i Bankowości Przedsiębiorstw Grupa wykorzystuje modele ratingowe o różnym stopniu skomplikowania m.in. w zależności od wielkości portfela i branży klienta.

W zakresie detalicznych ekspozycji kredytowych Grupa wykorzystuje modele oceny punktowej, opracowane na podstawie historii zachowania własnych klientów. Modele te analizują zachowanie klienta w Biurze Informacji Kredytowej, zachowanie klienta na podstawie własnych danych oraz cechy demograficzne klientów. Jakość działania modeli scoringowych podlega ocenie bieżącej oraz monitorowaniu rocznemu. W jej wyniku wprowadzane są zmiany w modelu lub polityce kredytowej.

Pomiar ryzyka kredytowego portfela detalicznego opiera się o dedykowane modele scoringowe oraz techniki raportowania obejmujące analizę wskaźników dotyczących nowych klientów oraz istniejących portfeli bez utraty wartości i z utratą wartości.

Skuteczność modeli scoringowych stosowanych w procesie oceny ryzyka jest regularnie monitorowana za pomocą raportów badających stabilność populacji, raportów KS (Kolmogorowa-Smirnowa) i sprawozdań dotyczących jakości portfela (wskaźniki przeterminowań i strat). Każdy model scoringowy podlega corocznej walidacji.

Monitoring ryzyka kredytowego

Za monitorowanie prawdopodobieństwa niewywiązania się z zobowiązań przez dłużnika odpowiedzialne są jednostki zarządzania ryzykiem, przy wsparciu jednostek biznesowych odpowiedzialnych za współpracę z klientem.

Monitorowanie i zarządzanie ekspozycją na ryzyko kredytowe jest dokonywane na dwóch poziomach: (a) na poziomie klienta lub dłużnika, (b) na poziomie portfela.

Monitorowanie i zarządzanie ekspozycją na poziomie klienta odbywa się m.in. poprzez okresowe raporty kontrolne, proces wczesnego ostrzegania, okresowe analizy sytuacji klienta.

Monitorowanie wyników portfela i identyfikowanie trendów w portfelu realizowane jest przy pomocy regularnej informacji zarządczej i raportów kontrolnych, które umożliwiają także aktywne reagowanie w przypadku niepokojących sygnałów lub trendów.

Oprócz analizy raportów informacji zarządczej menedżerowie ryzyka odbywają regularne spotkania dotyczące portfela z udziałem przedstawicieli jednostek biznesowych, w celu dokonania przeglądu potencjalnych transakcji i przeanalizowania kwestii kredytowych.

W Sektorze Bankowości Detalicznej monitoringowi podlegają modele ocen scoringowych, pomiaru utraty wartości, poziom przeterminowań, efektywność działań windykacyjnych, limity wewnętrzne, zachowania klientów w BIK, benchmarki itp.

Ograniczanie ryzyka

Ograniczanie ryzyka kredytowego w ramach określonego apetytu na ryzyko jest stałym i kluczowym elementem procesu zarządzania ryzykiem w Grupie. Jest ono prowadzone poprzez:

- selekcję klientów i zatwierdzanie kredytów:
 - wyznaczanie rynku docelowego oraz kryteriów doboru klientów,
 - wyznaczanie maksymalnych, dopuszczalnych limitów zaangażowania kredytowego poprzez limity dla określonych ratingów ryzyka lub poprzez kryteria akceptacji ryzyka,
 - ustanowienie i monitorowanie odpowiednich limitów w celu ograniczenia ryzyka koncentracji zaangażowań,
 - wyznaczanie i utrzymywanie wysokich standardów analizy informacji o kredytobiorcy (due diligence),
 - ustanawianie standardów w zakresie procesu kredytowego, w celu zapewnienia spójnego podejścia do danych segmentów,
 - stosowanie określonych standardów dokumentacji kredytowej,
- stosowanie zabezpieczeń w celu ograniczenia ryzyka i zarządzanie ryzykiem rezydualnym:
 - określanie akceptowalnych zabezpieczeń oraz ich klasyfikacja ze względu na możliwość odzysku w przypadku egzekucji,
 - ustanawianie zabezpieczeń w odpowiedniej formie prawnej (standardy dokumentacji),
 - określanie oczekiwanej struktury zabezpieczeń lub relacji wartości kredytu do wartości zabezpieczenia,
 - wycena rzeczowych zabezpieczeń przez dedykowane i wyspecjalizowane służby w Grupie z wykorzystaniem wycen zewnętrznych, tam gdzie zachodzi taka potrzeba,
- monitorowanie ekspozycji kredytowych i system wczesnego ostrzegania:
 - okresowe monitorowanie ekspozycji kredytowych i stosowanie systemu wczesnego ostrzegania,
 - regularne przeglądy portfela zapewniające identyfikację niekorzystnych tendencji i koncentracji,
 - aktywne zarządzanie portfelem poprzez wdrażanie odpowiednich zmian w strategii kredytowej w oparciu o

przeglądy portfela lub testy warunków skrajnych.

Polityka stosowania zabezpieczeń

Poza ogólnymi zasadami ograniczania ryzyka kredytowego Grupa posiada zdefiniowane zasady, specyficzne dla obszaru korporacyjnego i detalicznego, dla przyjmowania, oceny, ustanawiania i monitorowania różnych rodzajów zabezpieczeń, przede wszystkim ustanawianie hipotek, przyjmowanie gwarancji, poręczeń i podobnych instrumentów wsparcia, ale również zastawu na środkach trwałych i przewłaszczenia należności (zwanym dalej łącznie: zabezpieczeniami). Zasady te służą minimalizowaniu ryzyka rezydualnego związanego z przyjmowaniem zabezpieczeń.

Dodatkowym czynnikiem ograniczającym to ryzyko jest fakt, że w odniesieniu do finansowania przedsięwzięć i osób prowadzących działalność gospodarczą podstawowym źródłem spłaty wierzytelności Grupy są przychody z bieżącej działalności klientów, będące kluczowym elementem oceny zdolności kredytowej potencjalnych kredytobiorców.

W celu zdywersyfikowania ryzyka związanego z zabezpieczeniami Grupa przyjmuje różne rodzaje zabezpieczeń:

- w obszarze Bankowości Detalicznej są to przede wszystkim nieruchomości mieszkalne,
- w obszarze Bankowości Korporacyjnej i Bankowości Przedsiębiorstw przyjmowane są przede wszystkim:
 - gwarancje i poręczenia,
 - zabezpieczenia gotówkowe,
 - papiery wartościowe,
 - należności,
 - zapasy,
 - nieruchomości,
 - maszyny i urządzenia (w tym pojazdy mechaniczne).

Szczegółowe procedury określające rodzaje akceptowanych przez Grupę zabezpieczeń, zasady ich ustanowienia i określania ich wartości oraz wydzielenie specjalistycznej jednostki ryzyka odpowiedzialnej za proces zarządzania zabezpieczeniami pozwoliło na wypracowanie odpowiednich standardów dla tego procesu, obejmujących m.in.:

- kryteria akceptacji i wyceny zabezpieczeń,
- standardy dokumentacji,
- zasady oraz częstotliwość monitoringu i aktualizacji wartości zabezpieczeń (w tym inspekcji),

Ponadto, w regulacjach kredytowych Bankowości Przedsiębiorstw określone są takie parametry jak:

- wymagana struktura zabezpieczeń dla poszczególnych rodzajów wierzytelności kredytowych,
- relacje wartości kredytu do wartości zabezpieczenia dla poszczególnych typów zabezpieczeń,
- pożądana struktura poszczególnych rodzajów zabezpieczeń w portfelu wierzytelności kredytowych.

Grupa okresowo kontroluje, czy bieżąca struktura portfela zabezpieczeń w Bankowości Przedsiębiorstw jest zgodna z założeniami oraz czy wartość zabezpieczeń jest wystarczająca.

W ramach Bankowości Korporacyjnej oczekiwana wartości kredytu do wartości zabezpieczenia określana jest każdorazowo w decyzji kredytowej. Relacja ta jest również przedmiotem okresowej kontroli/monitorowania.

Podstawowym zabezpieczeniem w przypadku Sektora Bankowości Detalicznej jest wpis w księdze wieczystej uzyskiwany dla kredytów zabezpieczonych hipotecznie. Grupa stosuje również ubezpieczenie pomostowe chroniące od ryzyka zaprzestania obsługi zadłużenia przez dłużnika w okresie od wypłaty kredytu do ustanowienia zabezpieczenia w postaci wpisu w księdze wieczystej.

Ocena wartości zabezpieczenia dokonywana jest każdorazowo na podstawie operatu szacunkowego nieruchomości, zleconego przez Grupę. Operaty szacunkowe są weryfikowane przez niezależny, wewnętrzny zespół wycen, zgodnie z wytycznymi w zakresie wycen nieruchomości stanowiących zabezpieczenie kredytów na nieruchomości dla Klientów Indywidualnych Sektora Bankowości Detalicznej. Jakość pracy zespołu wycen podlega monitorowaniu.

Ryzyko koncentracji w działalności kredytowej

W celu zapobiegania niekorzystnym zdarzeniom wynikającym z nadmiernej koncentracji, Grupa ogranicza ryzyko koncentracji ustanawiając limity wynikające z przepisów zewnętrznych oraz norm koncentracji przyjętych wewnętrznie, tak, aby zapewnić odpowiednie rozproszenie ryzyka w portfelu. Grupa ustanawia Ogólne i Szczegółowe limity ograniczające ryzyko koncentracji kredytowej, adekwatnie do zaakceptowanego apetytu na ryzyko Grupy i strategii biznesowej.

W ramach zarządzania ryzykiem kredytowym Grupa w szczególności uwzględnia ryzyko wynikające z:

- ekspozycji wobec pojedynczych podmiotów (w tym uwzględniania wpływu zaangażowania wobec pojedynczej izby rozliczeniowej - KDPW_CCP - na poziom ponoszonego ryzyka koncentracji, w szczególności w sytuacji potencjalnego braku możliwości wywiązania się izby rozliczeniowej ze zobowiązań) lub podmiotów powiązanych kapitałowo lub ekonomicznie (ryzyko koncentracji kontrahenta),
- ekspozycji wobec podmiotów z tej samej branży, sektora gospodarczego, prowadzących podobny rodzaj działalności lub prowadzących obrót podobnymi towarami (ryzyko koncentracji branży),
- ekspozycji wobec podmiotów z tego samego regionu geograficznego, jak również poszczególnych krajów (ryzyko koncentracji geograficznej),

- ekspozycji wobec podmiotów należących do Grupy kapitałowej Banku,
- ekspozycji wobec kontrahentów w ramach transakcji pochodnych,
- stosowanych technik ograniczania ryzyka kredytowego (ekspozycji zabezpieczonych tym samym rodzajem zabezpieczenia), w tym z tytułu dużych pośrednich ekspozycji kredytowych takich jak pojedynczy wystawca (ryzyko koncentracji zabezpieczenia),
- specyfiki produktowej/portfeli Grupy oraz długości trwania ekspozycji,
- poszczególnych produktów, rynków lub walut.

Wyznaczone ogólne limity koncentracji zatwierdzone są na poziomie Zarządu Banku i monitorowane zgodnie z zasadami odpowiedniej Polityki, głównie przez Komitet ds. Zarządzania Ryzykiem i Kapitałem. Menedżerowie poszczególnych jednostek zarządzania ryzykiem kredytowym i jednostek biznesowych określają (o ile jest to adekwatne) szczegółowe wewnętrzne limity koncentracji oraz częstotliwość ich kontroli i raportowania, a także zasady akceptacji przekroczeń tych limitów wraz z planem działania. Przekroczenia limitów są raportowane, w zależności od szczegółowych wymogów Polityki, do akceptacji odpowiednich osób, Komitetu ds. Zarządzania Ryzykiem i Kapitałem i Zarządu Banku wraz z planem działania.

W obszarze koncentracji zabezpieczeń, zgodnie z Rekomendacją S, są ustanowione i kontrolowane odpowiednie limity zaangażowań zabezpieczonych hipotecznie.

Ryzyko koncentracji zaangażowania wobec dłużnika

Grupa dąży do ograniczenia koncentracji zaangażowania wobec pojedynczych klientów lub klientów powiązanych. Według danych z dnia 31 grudnia 2019 roku zaangażowanie Grupy w transakcje z grupami klientów, dotyczące portfela bankowego, wobec których łączne zaangażowanie przekracza 10% funduszy własnych Grupy (zdefiniowanych w dalszej części sprawozdania), wynosi 9 286 610 tys. zł, czyli 189 % tych funduszy (31 grudnia 2018 roku: 8 792 580 tys. zł, tj. 177%). W 2019 roku jak i w 2018 roku Grupa spełniała przepisy dotyczące limitów koncentracji zaangażowań.

Koncentracja zaangażowań wobec poszczególnych największych niebankowych kredytobiorców Grupy:

w tys. zł	31.12.2019			31.12.2018		
	Zaangażowanie bilansowe*	Zaangażowanie z tytułu udzielonych zobowiązań finansowych i gwarancyjnych	Łączne zaangażowanie	Zaangażowanie bilansowe*	Zaangażowanie z tytułu udzielonych zobowiązań finansowych i gwarancyjnych	Łączne zaangażowanie
KLIENT 1	1 200 000	-	1 200 000	1 000 000	-	1 000 000
GRUPA 2	907 844	134 518	1 042 362	369 570	253 148	622 718
GRUPA 3	798 876	206 306	1 005 181	799 072	202 774	1 001 846
GRUPA 4	631 959	171 724	803 683	537 517	180 813	718 330
KLIENT 5	653 720	96 280	750 000	263 100	486 900	750 000
GRUPA 6	361 258	268 830	630 089	116 063	449 424	565 486
GRUPA 7	106 471	518 472	624 943	107 523	521 365	628 888
KLIENT 8	605 484	-	605 484	556 637	-	556 637
KLIENT 9	545 000	-	545 000	-	-	-
GRUPA 10	536 000	-	536 000	600 000	-	600 000
Razem 10	6 346 612	1 396 130	7 742 742	4 349 481	2 094 424	6 443 904

* Nie obejmuje zaangażowania z tytułu posiadanych akcji i innych papierów wartościowych.

**Grupa rozumiana jako grupa kapitałowa, w skład której wchodzi jednostki w stosunku do których Grupa Kapitałowa Banku Handlowego w Warszawie S.A. posiada zaangażowania.

Limity maksymalnego zaangażowania Grupy określa Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r.- Prawo bankowe oraz rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 („Rozporządzenia nr 575/2013”). Przy zachowaniu warunków określonych przepisami Rozporządzenia nr 575/2013 dopuszcza się utrzymywanie przez Grupę przekroczenia limitów koncentracji wierzytelności ponad limity określone w art. 71 ustawy – Prawo bankowe wyłącznie w zakresie wierzytelności wynikających z operacji zaliczanych do portfela handlowego. Fundusze własne dla celów wyznaczania limitów zaangażowania określonych w ustawie Prawo Bankowe ustalone zostały zgodnie z Rozporządzeniem nr 575/2013.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2019 roku Grupa nie posiadała zaangażowania wobec klienta lub grupy powiązanych klientów przekraczającego ustawowe limity koncentracji zaangażowań.

Ryzyko koncentracji zaangażowania wobec branży*

Ze względu na duże zróżnicowanie klientów reprezentujących poszczególne sektory gospodarki w poniższej tabeli przedstawiono zagregowane dane dotyczące zaangażowań (brutto) Grupy w branży gospodarki.

Branża gospodarki według NACE*	31.12.2019		31.12.2018	
	w tys. zł	w %	w tys. zł	w %
Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi	4 672 631	17,45%	4 695 369	17,48%
Finansowa działalność usługowa, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych	3 912 715	14,62%	3 385 386	12,61%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1 919 053	7,17%	2 760 531	10,28%
Działalność firm centralnych (head offices); doradztwo związane z zarządzaniem	1 499 261	5,60%	1 028 293	3,83%
Handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi	1 141 985	4,27%	1 065 354	3,97%
Produkcja artykułów spożywczych	1 134 162	4,24%	673 491	2,51%
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	946 640	3,54%	1 084 312	4,04%
Górnictwo rud metali	937 344	3,50%	893 827	3,33%
Produkcja urządzeń elektrycznych	906 495	3,39%	929 839	3,46%
Wytwarzanie i przetwarzanie koksu i produktów rafinacji ropy naftowej	759 755	2,84%	862 454	3,21%
Pierwsze "10" branż gospodarki	17 830 041	66,60%	17 378 856	64,71%
Pozostałe branże	8 941 245	33,40%	9 475 804	35,29%
Razem	26 771 286	100,00%	26 854 660	100,00%

*Zaangażowanie bilansowe i pozabilansowe brutto wobec klientów instytucjonalnych (w tym banków), w oparciu o NACE Revision 2 (statystyczna klasyfikację działalności gospodarczych w Unii Europejskiej).

Należności brutto od klientów i banków w podziale na typ prowadzonej działalności

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018
Należności brutto od podmiotów gospodarczych i banków		
finansowa	4 116 998	3 610 978
produkcyjna	4 956 141	4 282 171
usługowa	4 512 671	4 795 159
pozostała	4 106 024	3 730 135
	17 691 835	16 418 443
Należności brutto od klientów indywidualnych	7 706 947	7 535 018
	(patrz nota 17, 22)	
	25 398 781	23 953 461

Wartość brutto należności nie uwzględnia odsetek kontraktowych naliczonych od momentu zaklasyfikowania ekspozycji do Etapu 3.

Odpisy na oczekiwane straty kredytowe

Grupa dokonuje odpisów na oczekiwane straty kredytowe, według opracowanych, dla wszystkich aktywów finansowych, wewnętrznych zasad i metodyk kalkulacji odpisów. Dokonywane są one dla każdego z 3 Etapów

- Etap 1: ekspozycje kredytowe, dla których ryzyko kredytowe nie zwiększyło się istotnie od momentu początkowego ujęcia
 - strata szacowana w horyzoncie 12 miesięcy (jest to część strat kredytowych oczekiwanych dla całego okresu narażenia na ryzyko, wynikająca z niewykonania zobowiązania w ciągu 12 miesięcy od dnia sprawozdawczego),
- Etap 2: ekspozycje kredytowe, dla których nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego
 - straty kredytowe szacuje się dla całego okresu trwania ekspozycji,
- Etap 3: ekspozycje kredytowe, dla których nastąpił obiektywny dowód utraty wartości
 - straty kredytowe szacowane jak dla aktywów z utratą wartości.

Przypisanie ekspozycji do Etapu odbywa się, w zależności od sposobu zarządzania klientem (indywidualne vs. grupowe), przy uwzględnieniu szerokiego zakresu informacji pozyskiwanych w ramach standardowych procesów zarządzania ryzykiem (w tym procesu Wczesnego Ostrzegania), dotyczących zarówno bieżących, jak i przyszłych zdarzeń, w tym czynników makroekonomicznych oraz liczby dni zaległości.

Grupa grupuje instrumenty finansowe dla potrzeb wyceny oczekiwanych strat kredytowych w ujęciu produktowym w obszarze bankowości detalicznej i w ujęciu segmentacyjnym dla homogenicznego portfela mikroprzedsiębiorstw z minimalnym udziałem w sumie należności brutto Grupy.

Przeterminowanie spłaty o ponad 30 dni dla aktywów finansowych jest przez Grupę brane pod uwagę przy identyfikowaniu wystąpienia istotnego wzrostu ryzyka kredytowego. W przypadku ekspozycji kredytowych z obszaru bankowości detalicznej, kryterium przeterminowania powyżej 30 dni jest bezpośrednią przesłanką dla zidentyfikowania istotnego wzrostu ryzyka kredytowego. Dla ekspozycji kredytowych w obszarze bankowości instytucjonalnej, przeterminowanie o ponad 30 dni jest brane pod uwagę podczas oceny potencjalnego wystąpienia istotnego wzrostu ryzyka kredytowego, natomiast jest to czynnik wspierający ocenę i mający charakter pośredni.

Grupa zweryfikowała przypadki przeterminowań aktywów finansowych o ponad 30 dni i potencjał tej miary do identyfikacji istotnego wzrostu ryzyka kredytowego. Wyniki analizy wskazały, że rozszerzony przegląd ekspozycji klienta w ramach okresowych procesów kredytowych, a w jego wyniku przegląd wewnętrznej klasyfikacji jest miarą bardziej adekwatną w stosunku do dni przeterminowania. Proces nadpisać Etapów dla portfela bankowości instytucjonalnej również potwierdził to założenie. Analiza przypadków 30 dni przeterminowania wykazała brak związku z podwyższonym ryzykiem kredytowym z racji wykazywania zaległości przede wszystkim na produktach niekredytowych.

Grupa stosuje ogólną zasadę, że niewykonanie zobowiązania przez wierzyciela ma miejsce w przypadku wystąpienia jednego lub obu z poniższych zdarzeń:

- a) zwłoka w wykonaniu przez dłużnika wszelkich istotnych zobowiązań kredytowych wobec Grupy wynosi 90 dni i więcej,
- b) istnieje małe prawdopodobieństwo wywiązania się w pełni przez dłużnika ze swoich zobowiązań kredytowych wobec Grupy, bez konieczności podejmowania przez instytucję działań takich jak realizacja zabezpieczenia.

W celu dokonania oceny czy nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego Bank cyklicznie, w ramach procesu klasyfikacji wewnętrznej oraz bieżącego procesu monitorowania, analizuje zmiany ryzyka niewykonania zobowiązania dla danej ekspozycji kredytowej, dokonując porównania bieżącej oceny ryzyka niewykonania zobowiązania dla ekspozycji kredytowej z oceną ryzyka niewykonania zobowiązania dokonaną w momencie początkowego ujęcia.

Ocena zmiany ryzyka niewykonania zobowiązania dla danej ekspozycji kredytowej dokonywana w ramach procesu klasyfikacji wewnętrznej oraz procesu monitorowania uwzględnia:

- czynniki jakościowe (w tym sygnały Wczesnego Ostrzegania),
- informacje ilościowe (obejmujące m.in. rating ryzyka dłużnika),
- ewentualne przyznanie klientowi, ze względów ekonomicznych lub umownych, udogodnień (w zakresie warunków finansowych) wynikających z jego trudności finansowych, których w innym przypadku Grupa by nie udzieliła (gdy udogodnienia te nie implikują pogorszenia przyszłych strumieni płatności).

W celu dokonania oceny czy nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego, dla portfela Klientów Bankowości Detalicznej, Grupa cyklicznie, w ramach procesu analiz zmiany ryzyka niewykonania zobowiązania dla danej ekspozycji kredytowej, dokonuje porównania bieżącej oceny ryzyka niewykonania zobowiązania dla ekspozycji kredytowej, z oceną ryzyka niewykonania zobowiązania dokonaną w momencie początkowego ujęcia. Dodatkowo, uwzględniane są przesłanki jakościowe oparte o bieżącą długość okresu przeterminowania produktu kredytowego, dokonane czynności miękkiej restrukturyzacji oraz fakt braku dostępności informacji o prawdopodobieństwie niewykonania zobowiązania.

Oczekiwana strata, będąca podstawą określenia poziomu rezerwy, wyznaczana jest w całym okresie życia ekspozycji. W przypadku ekspozycji ratalnych jest to okres do umownej daty zapadalności. Dla ekspozycji odnawialnych, kontraktowy termin zapadalności nie jest określony, w zastępstwie wyznaczany jest tzw. behawioralny termin zapadalności będący wynikiem empirycznej estymacji czasu życia produktu kredytowego.

Odpisy na oczekiwane straty kredytowe liczone są w oparciu o modele statystyczne dla grup aktywów łączonych w portfele o wspólnych cechach ryzyka kredytowego. W sprawozdaniu finansowym Grupa koryguje wartość ekspozycji kredytowych o wartość odpisów z tytułu oczekiwanych strat kredytowych na oczekiwane straty kredytowe.

W obszarze bankowości instytucjonalnej głównymi źródłami parametrów wchodzących w skład metodyki oczekiwanych strat kredytowych ('ECL') są wyniki wewnętrznych procesów oceny klienta oraz rezultaty modeli kredytowych.

- Stopa utraty wartości jest pochodną ratingu klienta ustalonego na podstawie wewnętrznych modeli ratingowych. Metodyka ECL opisuje proces nakładania na istniejące ratingi, przewidywane w danym scenariuszu makroekonomicznym, rozkładów migracji. Uzyskuje się w ten sposób, w kolejnych okresach prognozy, prawdopodobieństwo migracji do danego przedziału ratingowego.
- Wartość parametru LGD wynika bezpośrednio z modelu dedykowanego dla klientów z utratą wartości.
- Wartość ekspozycji na kolejne okresy prognozy bazuje na dostępnych harmonogramach spłat jak i (dla produktów odnawialnych) na przewidywanej zmianie ekspozycji opisywanej wartością parametru CCF. Bazą do oszacowania tego parametru były wewnętrzne dane o kwotach wykorzystanych przez klientów przed identyfikacją przez Grupę utraty wartości.
- Przypisanie do etapu bazuje na istniejącym w Grupie procesie oceny klienta używanym do zarządzania klientem. Proces ten uwzględnia zarówno czynniki ilościowe (np. rating klienta) jak i szereg czynników jakościowych (np. Sygnały Wczesnego Ostrzegania).
- Przyjęte przez Grupę terminy zapadalności wynikają bezpośrednio z umów z klientami oraz okresów w jakich Grupa jest narażona na ewentualne ryzyko.

W obszarze bankowości detalicznej podstawą parametrów wchodzących w skład metodyki ECL są istniejące w Grupie wewnętrzne modele oceny wiarygodności kredytowej klienta, informacje o etapie postępowania windykacyjnego oraz informacje z hurtowni danych Grupy.

- Stopa utraty wartości jest złożeniem szeregu modeli oceny wiarygodności kredytowej klienta, połączonych ze sobą za pomocą procesu nazwanego logiką integracyjną. Metodyka ECL, na podstawie prognoz makroekonomicznych, przekształca rezultaty logiki integracyjnej tak, by wynik odzwierciedlał przewidywane zmiany w gospodarce. Tak

uzyskane parametry, są następnie przykładane do wektorów utraty wartości w okresie życia produktu, oszacowanych na podstawie historycznie obserwowanych stóp utraty wartości.

- Wektory wartości odzysków są rezultatem analizy wysokości historycznie windykowanych należności dla homogenicznych populacji. Populacje zostały posegmentowane względem podobnych cech jak typ produktu, czas od odpisu, wartość ekspozycji do spłaty czy historycznie obserwowane spłaty.
- Wartość parametru EAD bazuje dla produktów ratalnych na przewidywanych harmonogramach spłat wygenerowanych w oparciu o długość kontraktu i oprocentowanie produktu. Dla produktów odnawialnych EAD bazuje na oszacowanym wewnętrznie wektorze parametru CCF odzwierciedlającym przewidywane w kolejnych okresach prognozy zmiany w wielkości ekspozycji.

W części detalicznej Grupy stosowane jest, oprócz kryterium 30 dni zaległości oraz kategorii foreborne, kryterium ilościowe – analiza zmiany poziomu PD od momentu powstania ekspozycji. Zgodnie ze standardem Grupa nie stosuje stałego progno, powyżej którego wzrost ryzyka automatycznie byłby uznawany za istotny. Wynika to z faktu, że ten sam wzrost parametru PD w wartościach bezwzględnych byłby bardziej znaczący dla ekspozycji o niższym początkowym ryzyku niż dla tych o wyższym. Wobec powyższego w banku stosowany jest dedykowany model, którego celem jest wyznaczenie progno, powyżej którego wzrost ryzyka będzie uznawany za istotny. W celu określenia relatywnego wzrostu bank stosuje zmienną będącą ilorazem prawdopodobieństwa defaultu w aktualnej dacie raportowej, oraz prawdopodobieństwa warunkowego wyliczonego na ten sam okres w momencie początkowego ujęcia. Próg określony jest jako punkt odcięcia, gdzie maksymalizowane jest prawdopodobieństwo wystąpienia zdarzenia default w przypadku wzrostu wartości zmiennej objaśniającej.

Na każdy dzień bilansowy Grupa ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych.

Składnik aktywa finansowego lub grupa aktywów finansowych utraciły wartość wyłącznie gdy istnieją obiektywne dowody utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń mających miejsce po początkowym ujęciu składnika aktywów (zdarzenie powodujące stratę), a zdarzenie (lub zdarzenia) powodujące stratę ma wpływ na oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne wynikające ze składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych, których wiarygodne oszacowanie jest możliwe.

Do obiektywnych dowodów utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów, w obszarze bankowości instytucjonalnej, zalicza się uzyskane przez Grupę informacje dotyczące następujących zdarzeń:

- znaczących trudności finansowych emitenta lub dłużnika;
- obniżenie ratingu klienta przez uznaną i akceptowaną przez Grupę zewnętrzną instytucję oceny wiarygodności kredytowej¹
- naruszenie warunków umowy, takie jak zdarzenie niewykonania zobowiązania lub niedokonanie płatności w wymaganym terminie, np. opóźnienia w spłacie rat kapitałowych lub odsetkowych;
- przyznania kredytobiorcy przez Grupę, ze względów ekonomicznych lub umownych wynikających z trudności finansowych kredytobiorcy, udogodnień w zakresie warunków finansowych, których w innym przypadku Grupa by nie udzieliła;
- wysokiego prawdopodobieństwa upadłości klienta lub uzyskanie informacji o wszczęciu postępowania upadłościowego, wystąpienie przez dłużnika o ogłoszenie upadłości lub o przyznanie podobnej ochrony lub postawienie dłużnika w stan upadłości bądź przyznanie mu podobnej ochrony, jeżeli umożliwiłoby mu to uniknięcie lub opóźnienie spłaty zobowiązań kredytowych,
- wniosek Grupy o nadanie oświadczeniu Dłużnika o poddaniu się egzekucji klauzuli wykonalności;
- istotne pogorszenie się sytuacji gospodarczej, które może mieć wpływ na ryzyko niespłaceniem zobowiązań przez dłużnika,
- opóźnienie w spłacie płatności z tytułu umowy 90 dni i więcej,

oraz inne zdarzenia, które mogą mieć negatywny wpływ na możliwe do oceny przyszłe przepływy gotówkowe z tytułu ekspozycji kredytowej.

Do obiektywnych dowodów utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów w obszarze detalicznym zalicza się spełnienie nawet jednej z niżej wymienionych przesłanek przez jakąkolwiek z posiadanych przez klienta ekspozycji:

- wystąpienie opóźnień w spłacie rat kapitałowo-odsetkowych, minimalnej kwoty do zapłaty, prowizji lub przekroczenie dozwolonego limitu. Na potrzeby rozpoznania utraty wartości przyjmuje się, że opóźnienie w spłacie jest równe lub przekracza 90 dni na moment wyliczania odpisu (niezależnie od wysokości ekspozycji oraz kwoty przeterminowania);
- udzielenie modyfikacji warunków umowy (restrukturyzacje), w rezultacie których wartość bieżąca przepływów pieniężnych spada poniżej wartości księgowej sprzed modyfikacji;
- wypowiedzenie umowy z przyczyn innych niż opóźnienie w spłacie w przypadku produktów hipotecznych;
- wystąpienie przesłanek jakościowych:
 - śmierć,
 - bankructwo,
 - trwałe kalectwo lub poważna choroba,
 - nadużycie finansowe,

¹ poniżej poziomu odpowiadającemu ratingowi wewnętrznemu 7- (czyli dla CCC- Standard & Poors i Caa3 Moody's)

- uzyskanie informacji o wszczęciu postępowania upadłościowego klienta lub ogłoszenie przez klienta upadłości,
- utrata wartości lub zagrożenie utraty wartości zabezpieczenia,
- pobyt klienta w areszcie lub więzieniu,
- częściowe umorzenie kapitału,
- wypowiedzenie umowy,
- wniosek Grupy o wszczęcie postępowania egzekucyjnego wobec klienta.

W przypadku klientów, którzy nie spełniają kryteriów restrukturyzacyjnych, a w szczególności, dla których wdrożono ścieżkę prawną (upadłość, egzekucja, spór sądowy) bez perspektyw powrotu formuły spłat z podstawowej działalności operacyjnej klienta, prowadzony jest proces windykacji, a należności podlegają spisaniu w straty. Głównym celem tego procesu jest maksymalizacja odzyskiwanych przez Grupę kwot zaległych ekspozycji. W procesie windykacji Grupa wypracuje z klientem formułę współpracy, w trakcie której aktywność Grupy nie ogranicza się tylko do działań prawnych, ale również w miarę możliwości prowadzona jest bieżąca współpraca. W przypadku, jeśli spłata ekspozycji jest zagrożona z uwagi na słaby standing finansowy dłużnika lub poprzez transfer aktywów poza zasięg windykacji, w wyjątkowych przypadkach możliwa jest sprzedaż ekspozycji.

Grupa ustanowiła i stosuje okres kwarantanny dla ekspozycji przestających być klasyfikowanymi jako aktywa Etapu 3. W obszarze bankowości instytucjonalnej zmiana statusu z utraty wartości na brak utraty wartości może mieć miejsce wówczas, gdy nie wystąpiły zaległości płatnicze wobec Banku w okresie minimum 6 miesięcy oraz kwota główna i związane z nią należności dodatkowe wynikające z umowy są możliwe do odzyskania w całości. Zasadniczą przesłanką do zmiany statusu z utraty wartości na brak utraty wartości jest całkowite odzyskanie zdolności kredytowej.

W obszarze detalicznym, mechanizm kwarantanny polega na utrzymaniu klienta w statusie utraty wartości przez kolejne 9 miesięcy od ustąpienia wszystkich przesłanek utraty wartości.

Grupa korzysta ze scenariuszy makroekonomicznych zawierających zmienne objaśniające w modelach wykorzystywanych do pomiaru utraty wartości. Scenariusze przygotowywane są przez Głównego Ekonomistę Banku min. raz na kwartał w horyzoncie 3 letnim w podziale na kwartały (scenariusz bazowy z wagą 60% oraz odchylenie pozytywne i negatywne od tego scenariusza z wagą 20%).

W obszarze bankowości instytucjonalnej Grupa podzieliła portfel kredytowy na branże pod kątem ich wrażliwości na warunki makroekonomiczne, zidentyfikowała te zmienne makroekonomiczne, które najlepiej wyjaśniały historyczne zmiany jakości kredytowej oraz przeanalizowała zależności od czynników makroekonomicznych za pomocą metod statystycznych. Finalnie, Grupa dla każdej klasy wrażliwości ustalonej dla branży zbudowała model pozwalający na uzależnienie współczynnika determinującego poziom migracji klientów pomiędzy ratingami od tych czynników.

Scenariusze makroekonomiczne w obszarze Bankowości instytucjonalnej obejmują poniższe zmienne:

- roczną zmianę indeksu WIG20,
- stopę bezrobocia,
- inflację,
- PKB,
- stopę bezrobocia „BAEL”,
- WIBOR 3 miesięczny,
-

natomiast bankowość detaliczna wykorzystuje w modelowaniu oczekiwanych strat kredytowych trzy zmienne:

- stopę bezrobocia,
- stopę bezrobocia „BAEL”,
- roczną zmianę indeksu WIG.

W obszarze bankowości detalicznej, na poziomie homogenicznych portfeli produktowych, Grupa, za pomocą metod statystycznych zbudowała równania uzależniające wysokości rocznych stóp strat od czynników makroekonomicznych. Tak powstałe modele pozwalają na dynamiczne kształtowanie wysokości odpisów z tytułu oczekiwanych strat kredytowych w zależności od przewidywanych zmian w gospodarce.

Scenariusze i zmienne makroekonomiczne są aktualizowane w cyklach kwartalnych.

W ramach oceny adekwatności stosowanej metodyki służącej wyznaczeniu utraty wartości oraz rezerwy, Grupa regularnie, co najmniej raz w roku, przeprowadza analizę w celu weryfikacji, w jakim stopniu dokonane odpisy aktualizujące miały odzwierciedlenie w rzeczywistości poniesionych stratach. Dodatkowo modele używane do wyznaczania rezerw podlegają ocenie niezależnego Biura Walidacji Modeli.

Grupa analizuje wrażliwość oczekiwanych strat kredytowych pod kątem metod i założeń modelu oczekiwanych strat kredytowych, w szczególności wrażliwość na prognozy sytuacji makroekonomicznej. Zaprezentowane w tabeli poniżej zmiany oczekiwanych strat kredytowych dla ekspozycji bez utraty wartości zostały wyznaczone jako różnica pomiędzy oczekiwanymi stratami kredytowymi wyliczonymi dla konkretnego scenariusza makroekonomicznego a oczekiwanymi stratami kredytowymi wyliczonymi z uwzględnieniem wszystkich scenariuszy makroekonomicznych zważonych prawdopodobieństwem ich realizacji

Zmiana poziomu oczekiwanych strat kredytowych dla ekspozycji bez utraty wartości (Etap 1 i 2), przy założeniu 100% realizacji scenariusza na dzień 31.12.2019, w tys. zł

Scenariusz optymistyczny

Scenariusz pesymistyczny

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A.
za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2019 roku

Zmiana poziomu oczekiwanych strat kredytowych dla ekspozycji bez utraty wartości (Etap 1 i 2), przy założeniu 100% realizacji scenariusza na dzień 31.12.2019, w tys. zł	Scenariusz optymistyczny	Scenariusz pesymistyczny
Bankowość instytucjonalna	(2 967)	3 575
	(4 133)	4 821

Grupa rozpoznaje i zarządza ryzykiem kredytowym kontrahenta w transakcjach instrumentami finansowymi w oparciu o wewnętrzne limity na zaangażowanie przedrocznicowe i rozliczeniowe. Ekspozycjom tym nadawane są również ratingi kredytowe.

Poniżej zaprezentowano zestawienie określające maksymalną ekspozycję Grupy na ryzyko kredytowe:

w tys. zł	Nota	31.12.2019	31.12.2018
Należności od Banku Centralnego*	16	3 300 490	6 850 129
Należności od banków (brutto)	17	1 168 278	1 337 887
Należności od klientów instytucjonalnych (brutto)**		16 714 183	15 080 556
Należności od klientów indywidualnych (brutto)***		7 706 947	7 535 018
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	18	3 881 815	931 172
Instrumenty pochodne	18	1 524 780	1 282 677
Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody****	19	15 484 578	14 241 363
Inne aktywa finansowe	27	106 183	160 823
Zobowiązania warunkowe udzielone	39	15 441 954	16 797 326
		65 330 500	64 216 951

* Na koniec 2019 wartość zabezpieczeń pomniejszających maksymalną ekspozycję na ryzyko kredytowe dla należności od klientów instytucjonalnych wyniosła 3 289 249 tys. PLN w porównaniu do 2 708 768 tys. PLN w 2018.

** Na koniec 2019 wartość zabezpieczeń pomniejszających maksymalną ekspozycję na ryzyko kredytowe dla należności od klientów indywidualnych wyniosła 1 922 434 tys. PLN w porównaniu do 1 676 541 tys. PLN w 2018.

Wartość brutto należności nie uwzględnienia odsetek kontraktowych naliczonych od momentu zaklasyfikowania ekspozycji do Etapu 3. Wpływ uwzględnienia tych odsetek na wartość bilansową brutto został przedstawiony w nocie 22.

Modyfikacja aktywów finansowych

Wpływ modyfikacji na wartość aktywów finansowych, dla których przepływy pieniężne wynikające z umowy uległy modyfikacji jednak nie zaprzestano ich ujmowania na dzień 31 grudnia 2019 roku wyniósł (44) tys. PLN, zaś zysk z tytułu modyfikacji w 2019 roku wyniósł 207 tys. PLN.

Poniżej został zaprezentowany portfel, pogrupowany na należności klientów ze stwierdzoną utratą oraz należności bez utraty wartości. Zaprezentowano również szczegóły odpisów z tytułu oczekiwanych strat kredytowych.

Zgodnie z podejściem do zarządzania ryzykiem kredytowym, wyodrębnia się portfel zarządzany na podstawie indywidualnej klasyfikacji (należności oceniane indywidualnie) oraz na podstawie portfelowej klasyfikacji (należności oceniane portfelowo).

Ekspozycje oceniane indywidualnie, bez rozpoznanej utraty wartości klasyfikowane są na podstawie wewnętrznych ratingów ryzyka przyjmujących wartości od 1 do 7, przy czym kategoria ryzyka 1 jest ratingiem najlepszym.

Ekspozycjom ocenianym indywidualnie z rozpoznaną utratą wartości nadawane są ratingi od 8 do 10.

Wewnętrzne ratingi ryzyka są otrzymywane w kompleksowym procesie oceny kredytowej, na który składają się modele i metodyki ratingowe, dodatkowe korekty wynikające m.in. z posiadanego wsparcia i z zabezpieczenia oraz wszelkie inne zdefiniowane procesy stosowane, w celu uzyskania ratingów ryzyka.

Rating ryzyka określa prawdopodobieństwo niewywiązania się przez dłużnika z zobowiązań w okresie jednego roku. Ratingi od 1 do 4- włącznie są traktowane jako odpowiednik ratingów z poziomu inwestycyjnego zewnętrznych agencji oceny wiarygodności kredytowej, co oznacza, że świadczą o niskim bądź średnim poziomie ryzyka kredytowego. Ratingi poniżej 4- świadczą o podwyższonym poziomie ryzyka kredytowego, przy czym rating 7 oznacza wysokie ryzyko kredytowe i niską zdolność do obsługi zobowiązań nawet przy sprzyjających warunkach makroekonomicznych.

Struktura portfela zaangażowań wobec klientów z punktu widzenia ryzyka kredytowego na dzień 31 grudnia 2019 roku:

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A.
za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2019 roku

w tys. zł	31.12.2019				Razem z uwzgl. odsetek naliczonych dla ekspozycji do Etapu 3
	Należności od klientów instytucjonalnych	Należności od klientów indywidualnych	Należności od banków	Razem	
Należności z rozpoznaną utratą wartości (Etap 3)					
Wartość brutto	526 651	315 109	-	841 760	1 150 930
Odpisy z tytułu oczekiwanej straty kredytowej	(316 380)	(242 829)	-	(559 209)	(868 379)
Wartość netto	210 271	72 280	-	282 551	282 551
Należności bez rozpoznanej utraty wartości (Etap 2)					
wg ratingu ryzyka					
rating ryzyka 1-4-	209 328	0	3	209 331	209 331
rating ryzyka +5-6-	1 062 988	-	-	1 062 988	1 062 993
rating ryzyka +7 i powyżej	103 981	-	-	103 981	103 981
wg przeterminowania należności					
bez opóźnień w spłacie	-	836 264	-	836 264	836 264
1-30 dni	-	102 726	-	102 726	102 726
31-90 dni	-	40 256	-	40 256	40 256
Wartość brutto	1 376 297	979 246	3	2 355 545	2 355 550
Odpisy z tytułu oczekiwanej straty kredytowej	(18 896)	(61 054)	(0)	(79 950)	(79 954)
Wartość netto	1 357 401	918 192	3	2 275 595	2 275 595
Należności bez rozpoznanej utraty wartości (Etap 1)					
wg ratingu ryzyka					
rating ryzyka 1-4-	11 955 828	-	751 707	12 707 535	12 707 543
rating ryzyka +5-6-	2 856 700	433	416 556	3 273 690	3 150 531
wg przeterminowania należności					
bez opóźnień w spłacie	-	6 248 508	13	6 248 521	6 248 521
1-30 dni	-	163 650	-	163 650	163 650
31-90 dni	-	-	-	-	-
Wartość brutto	14 812 528	6 412 591	1 168 276	22 393 396	22 270 245
Odpisy z tytułu oczekiwanej straty kredytowej	(28 174)	(23 216)	(2 594)	(53 984)	(53 991)
Wartość netto	14 784 355	6 389 375	1 165 682	22 339 412	22 216 254
Łączna wartość brutto	16 715 476	7 706 947	1 168 279	25 588 527	25 776 725
Odpisy z tytułu oczekiwanej straty kredytowej	-363 450	-327 099	-2 594	-690 969	-1 002 325
Łączna wartość netto	16 352 026	7 379 848	1 165 685	24 897 559	24 774 400

Wartość brutto należności nie uwzględnienia odsetek kontraktowych naliczonych od momentu zaklasyfikowania ekspozycji do Etapu 3. Wpływ uwzględnienia tych odsetek został zilustrowany w ostatniej kolumnie tabeli.

Struktura portfela zaangażowań wobec banków i klientów z punktu widzenia ryzyka kredytowego na dzień 31 grudnia 2018 roku:

w tys. zł	31.12.2018		
	Należności od klientów instytucjonalnych	Należności od klientów indywidualnych	Należności od banków
Należności z rozpoznaną utratą wartości (Etap 3)			
Wartość brutto	348 039	378 450	-
Odpisy z tytułu utraty wartości	(244 189)	(291 485)	-
Wartość netto	103 850	86 965	-
Należności bez rozpoznanej utraty wartości (Etap 2)			
wg ratingu ryzyka			
rating ryzyka 1-4-	56 158	-	2
rating ryzyka +5-6-	632 681	-	-
rating ryzyka +7 i powyżej	143 279	-	-
wg przeterminowania należności			

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A.
za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2019 roku

w tys. zł	31.12.2018		
	Należności od klientów instytucjonalnych	Należności od klientów indywidualnych	Należności od banków
bez opóźnień w spłacie	-	657 366	-
1-30 dni	-	105 640	-
31-90 dni	-	46 976	-
Wartość brutto	832 118	809 982	2
Odpisy z tytułu utraty wartości	(16 387)	(58 389)	-
Wartość netto	815 731	751 593	2
Należności bez rozpoznanej utraty wartości (Etap 1)			
wg ratingu ryzyka			
rating ryzyka 1-4-	11 576 050	-	822 928
rating ryzyka +5-6-	2 324 349	-	514 957
wg przeterminowania należności			
bez opóźnień w spłacie	-	6 140 959	-
1-30 dni	-	205 627	-
31-90 dni	-	-	-
Wartość brutto	13 900 399	6 346 586	1 337 885
Odpisy z tytułu utraty wartości	(28 882)	(27 228)	(3 910)
Wartość netto	13 871 517	6 319 358	1 333 975
Łączna wartość brutto	15 080 556	7 535 018	1 337 887
Odpisy z tytułu utraty wartości	(289 458)	(377 102)	(3 910)
Łączna wartość netto	14 791 098	7 157 916	1 333 977

Struktura instrumentów pochodnych z punktu widzenia ryzyka kredytowego:

w tys. zł	31.12.2019			31.12.2018		
	Transakcje z klientami instytucjonalnymi	Transakcje z klientami indywidualnymi	Transakcje z bankami	Transakcje z klientami instytucjonalnymi	Transakcje z klientami indywidualnymi	Transakcje z bankami
Instrumenty pochodne wg ratingu ryzyka						
rating ryzyka 1-4-	863 566	8 894	587 849	579 490	5 006	676 910
rating ryzyka +5-6-	40 085	-	24 320	7 178	-	14 088
rating ryzyka +7 i powyżej	67	-	-	5	-	-
Razem	903 718	8 894	612 169	586 673	5 006	690 998

Poniżej zaprezentowano podział ekspozycji w portfelu dłużnych papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu oraz w portfelu dłużnych papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody według ratingów agencji Fitch:

w tys. zł	31.12.2019		31.12.2018	
	Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	Dłużne papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	Dłużne papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody
Rating emitenta agencji Fitch				
A (w tym: od A- do AAA)	3 881 815	15 484 578	931 172	14 241 363
Razem	3 881 815	15 484 578	931 172	14 241 363

Struktura zobowiązań warunkowych udzielonych z punktu widzenia ryzyka kredytowego na dzień 31 grudnia 2019:

w tys. zł	31.12.2019		
	Zobowiązania wobec klientów instytucjonalnych	Zobowiązania wobec klientów indywidualnych	Zobowiązania wobec banków

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A.
za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2019 roku

Zobowiązania warunkowe udzielone (Etap 3)	67 574	1 306	-
wg ratingu ryzyka			
rating ryzyka +7 i powyżej	67 574	-	-
Zobowiązania warunkowe udzielone (Etap 2)	639 821	1 219 855	3 323
wg ratingu ryzyka			
rating ryzyka 1-4-	132 895	-	-
rating ryzyka +5-6-	426 514	-	3 323
rating ryzyka +7 i powyżej	80 412	-	-
Zobowiązania warunkowe udzielone (Etap 1)	8 177 658	4 964 158	368 259
wg ratingu ryzyka			
rating ryzyka 1-4-	6 828 244	-	364 951
rating ryzyka +5-6-	1 349 414	-	3 308
Razem	8 885 053	6 185 319	371 582

Struktura zobowiązań warunkowych udzielonych z punktu widzenia ryzyka kredytowego na dzień 31 grudnia 2018:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2018		
	Zobowiązania wobec klientów instytucjonalnych	Zobowiązania wobec klientów indywidualnych	Zobowiązania wobec banków
Zobowiązania warunkowe udzielone (Etap 3)	30 988	1 401	-
wg ratingu ryzyka			
rating ryzyka +7 i powyżej	30 988	-	-
Zobowiązania warunkowe udzielone (Etap 2)	410 128	1 095 455	-
wg ratingu ryzyka			
rating ryzyka 1-4-	17 754	-	-
rating ryzyka +5-6-	380 297	-	-
rating ryzyka +7 i powyżej	12 077	-	-
Zobowiązania warunkowe udzielone (Etap 1)	10 004 762	4 798 669	455 923
wg ratingu ryzyka			
rating ryzyka 1-4-	8 424 766	-	449 124
rating ryzyka +5-6-	1 579 996	-	6 799
Razem	10 445 878	5 895 525	455 923

Praktyki „forbearance”

W Grupie w ramach zarządzania ryzykiem kredytowym identyfikuje się ekspozycje „forborne”. Grupa uwzględnia ekspozycje „forborne” zgodnie z wymaganiami sprawozdawczymi wynikającymi ze Standardów Technicznych EBA/ITS/2013/03.

Grupa jako „forborne” traktuje ekspozycje, gdzie Grupa udziela dłużnikowi doświadczającemu trudności finansowych preferencyjnych warunków finansowania (np. na warunkach nierynkowych), które w innej sytuacji nie byłyby rozważane. Grupa poprzez preferencyjne warunki finansowania rozumie sytuacje, w której np. zmodyfikowane oprocentowanie kredytu jest niższe niż umowna wartość oprocentowania sprzed restrukturyzacji i/lub zmodyfikowane oprocentowanie kredytu jest niższe niż oprocentowanie rynkowe dla danego okresu finansowania i ryzyka kredytowego.

Zakres, w którym zmieniane są warunki finansowania, ustalany jest indywidualnie dla każdego dłużnika, którego dotyczy przedmiotowa sytuacja. W szczególności działania takie obejmują:

- przejęcie aktywów,
- udzielenia nowego, zrestrukturyzowanego zaangażowania w celu częściowej lub całkowitej spłaty istniejącego zaangażowania,
- modyfikację warunków istniejącego zaangażowania, w tym zmiany harmonogramu spłat (np. wydłużenie okresu kredytowania), zmiany oprocentowania należności lub sposobu spłaty, lub redukcji kwoty do spłaty (kwoty głównej lub narosłych odsetek).

Proces nadawania ekspozycjom statusu „forborne” jest ściśle związany z procesem zarządzania ryzykiem kredytowym, w tym również z procesem rozpoznawania utraty wartości dla ekspozycji.

W przypadku klientów instytucjonalnych Grupa nadaje status „forborne” dla ekspozycji z rozpoznaną utratą wartości, co

wiąże się z koniecznością dokonania odpisu w straty części należności.

W przypadku ekspozycji detalicznych status „forborne” może dotyczyć zarówno ekspozycji z utratą wartości jak i z portfela bez utraty wartości. Grupa jako „forborne” bez utraty wartości traktuje ekspozycje na których były przeprowadzone działania restrukturyzacyjne, natomiast zmiana warunków finansowania nie implikowała pogorszenia przyszłych strumieni płatności. W takich przypadkach zmiana statusu ekspozycji na „forborne” nie stanowi dowodu utraty wartości.

Grupa przyjmuje, że ekspozycje pozostają w statusie „forborne” aż do ich całkowitej spłaty.

Ekspozycje ze zmodyfikowanymi warunkami podlegającymi zasadom w zakresie forbearance (ekspozycje forborne) są przedmiotem raportowania regulacyjnego oraz wewnętrznego.

Wartości ekspozycji w statusie „forborne”:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Należności bez rozpoznanej utraty wartości,	23 580 662	21 889 085
Należności bez rozpoznanej utraty wartości (Etap 1), w tym:	21 225 119	20 246 985
podmiotów sektora niefinansowego	18 072 331	18 098 779
klientów instytucjonalnych	11 659 740	11 752 193
klientów indywidualnych	6 412 591	6 346 586
Należności bez rozpoznanej utraty wartości (Etap 2), w tym:	2 355 543	1 642 100
podmiotów sektora niefinansowego	2 355 529	1 642 100
klientów instytucjonalnych	1 376 283	832 118
klientów indywidualnych	979 246	809 982
Należności z rozpoznaną utratą wartości (Etap 3), w tym:	841 760	726 489
podmiotów sektora niefinansowego	841 760	726 489
klientów instytucjonalnych, w tym:	526 651	348 039
„forborne”	169 297	78 281
klientów indywidualnych, w tym:	315 109	378 450
„forborne”	19 195	19 791
Należności od klientów brutto razem, w tym:	24 422 422	22 615 574
podmiotów sektora niefinansowego	21 269 620	20 467 368
klientów instytucjonalnych, w tym:	13 562 674	12 932 350
„forborne”	169 297	78 281
klientów indywidualnych, w tym:	7 706 946	7 535 018
„forborne”	19 195	19 791
Odpisy z tytułu oczekiwanej straty kredytowej, w tym:	(690 548)	(666 560)
na należności „forborne”	(76 363)	(59 555)
Należności od klientów netto, razem, w tym:	23 731 874	21 949 014
należności „forborne”	112 129	38 517

Wartość brutto należności nie uwzględnienia odsetek kontraktowych naliczonych od momentu zaklasyfikowania ekspozycji do Etapu 3. Wpływ uwzględnienia tych odsetek na wartość bilansową brutto został przedstawiony w nocie 23.

RYZYKO PŁYNNOŚCI

Procesy i organizacja zarządzania ryzykiem płynności

Ryzyko płynności jest definiowane jako niebezpieczeństwo niewywiązania się Grupy z wykonania wymagalnych zobowiązań finansowych wobec klientów i kontrahentów.

Celem zarządzania ryzykiem płynności jest terminowe wywiązanie się Grupy z wszystkich zobowiązań wobec swoich klientów oraz zabezpieczenie środków w celu terminowego rozliczenia wszystkich transakcji na rynku pieniężnym.

Zarządzanie ryzykiem płynności opiera się na:

- obowiązujących przepisach prawa w szczególności ustawie Prawo bankowe,
- wymaganiach polskich instytucji regulacyjnych, a zwłaszcza na uchwałach Komisji Nadzoru Finansowego,
- zasadach ostrożnego i stabilnego zarządzania Grupą oraz ogólnym poziomie ryzyka zaakceptowanym przez Radę Nadzorczą Banku,

z uwzględnieniem najlepszych praktyk stosowanych na rynku.

Ostateczna odpowiedzialność za przestrzeganie ustalonych poziomów ekspozycji na ryzyko rynkowe w Grupie spoczywa na Zarządzie Banku, natomiast bieżące zarządzanie ryzykiem rynkowym jest prowadzone przez:

- Członka Zarządu Nadzorującego Sektor Zarządzania Ryzykiem,
- Komitet ds. Zarządzania Aktywami i Pasywami (ALCO),
- Szefa jednostki Ryzyka Rynkowego,
- osoby oddelegowane do zarządzania ryzykiem w jednostkach Grupy.

Zarządzanie płynnością

Celem zarządzania płynnością jest zapewnienie Bankowi i podmiotom Grupy dostępu do środków płynnych, w celu wypełnienia swoich zobowiązań w terminie, także w ekstremalnych, lecz prawdopodobnych sytuacjach kryzysowych.

Grupa analizuje i zarządza ryzykiem płynności w różnych horyzontach czasowych, przy czym rozróżnia się płynność bieżącą, krótko-, średnio- i długoterminową, stosując adekwatne metody pomiaru i limitowania ryzyka. Przyjęte miary oraz limity mają na celu ograniczenie nadmiernej koncentracji w zakresie przyjętej struktury bilansu, czy też źródeł finansowania.

Zarządzanie płynnością długoterminową należy do zadań ALCO i jest określone w strategii Grupy. Jest ono prowadzone w oparciu o monitorowanie relacji strukturalnych bilansu oraz o regulacyjne miary płynności długookresowej i obejmujące analizę luk płynności, a także możliwości pozyskania w przyszłości wystarczających źródeł finansowania oraz kosztu pozyskania środków w kontekście wpływu na rentowność prowadzonej działalności.

Zarządzanie płynnością średnioterminową, w horyzoncie do 1 roku, należy do zadań ALCO i odbywa się w oparciu o przygotowywany w cyklu rocznym plan finansowania, określający poziomy limitów wewnętrznych oraz przygotowywane przez jednostki biznesowe Grupy plany w zakresie zmiany aktywów i pasywów, opracowywane w ramach planów finansowych na kolejny rok budżetowy.

Zarządzanie płynnością krótkoterminową, w horyzoncie do 3 miesięcy, należy do zadań Sektora Rynków Finansowych i Bankowości Korporacyjnej i odbywa się w oparciu o regulacyjne miary płynności krótkookresowej oraz limity wewnętrzne. Grupa analizuje także poziom płynności w sytuacjach kryzysowych, przyjmując, jako warunek konieczny, brak ujemnej luki we wszystkich przedziałach czasowych w horyzoncie 3 miesięcy.

Zarządzanie płynnością bieżącą należy do zadań Sektora Rynków Finansowych i Bankowości Korporacyjnej i prowadzone jest w oparciu o rachunki nostro Grupy, w tym w szczególności rachunek rezerwy obowiązkowej w NBP, przy użyciu dostępnych produktów oferowanych przez rynek pieniężny oraz Bank Centralny.

Zarządzanie płynnością w podmiotach Grupy leży w zakresie zadań zarządów tych spółek przy uwzględnieniu „Zasad zarządzania ryzykiem”. Nadzór nad płynnością podmiotów Grupy sprawuje ALCO.

W 2019 roku w Grupie nie wprowadzono istotnych zmian w procesach, procedurach, systemach oraz politykach dotyczących zarządzania ryzykiem płynności.

Plan finansowania i zabezpieczania płynności

Roczny Plan Finansowania i Płynności (Plan) jest przygotowywany dla Grupy przez Członka Zarządu Nadzorującego Sektor Rynków Finansowych i Bankowości Korporacyjnej. Odpowiada on również za uzyskanie aprobaty ALCO dla tego Planu. Plan powinien obejmować wszystkie istotne elementy dotyczące finansowania i płynności wynikające z planów biznesowych, a w szczególności w obszarze depozytów i kredytów dla klientów, tak jak to zostało określone w budżetach rocznych poszczególnych jednostek biznesowych, a także istotnych zmian otoczenia regulacyjnego oraz sytuacji rynkowej.

Narzędzia zarządzania ryzykiem płynności

Grupa dokonuje pomiaru i zarządza ryzykiem płynności poprzez zastosowanie zarówno zewnętrznych miar nadzorczych, jak i miar dodatkowych wypracowanych wewnętrznie.

Regulacyjne miary płynności

Regulacyjne miary płynności, wskaźniki M1-M4 i LCR, kształtowały się na bezpiecznym poziomie i wynosiły:

	31.12.2019	31.12.2018	Zmiana
M1 – Luka płynności krótkoterminowej (w tys. PLN)	9 126 042	6 517 776	2 608 266
M2 – Współczynnik płynności krótkoterminowej	1,26	1,18	0,08
M3 - Współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych funduszami własnymi	4,98	6,08	(1,10)
M4 - Współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych i aktywów o ograniczonej płynności funduszami własnymi i środkami obcymi stabilnymi	1,58	1,44	0,14
LCR	163%	168%	(5%)

Wewnętrzne narzędzia zarządzania ryzykiem płynności

W uzupełnieniu do nadzorczych miar płynności Grupa Banku stosuje zestaw narzędzi zarządzania ryzykiem płynności

obejmujący:

- analizę luk – MAR/S2,
- scenariusze kryzysowe,
- strukturalne wskaźniki płynności,
- rynkowe czynniki ostrzegawcze,
- znaczące źródła finansowania,
- awaryjny plan finansowania.

Scenariusze kryzysowe

Testy warunków kryzysowych są przeprowadzane w celu zbadania potencjalnego wpływu określonego zdarzenia na bilans Grupy oraz skumulowaną lukę w horyzoncie 12 miesięcy, a także określenia, jakie dodatkowe finansowanie działalności jest konieczne w każdym z określonych scenariuszy. Scenariusze te są przygotowywane przez Sektor Rynków Finansowych i Bankowości Korporacyjnej oraz Ryzyko Rynkowe Grupy oraz zatwierdzane przez ALCO.

Grupa przeprowadza testy warunków kryzysowych w cyklu miesięcznym. Scenariusze te zakładają istotne zmiany w podstawowych parametrach finansowania, takie jak:

- koncentracja bazy funduszowej,
- Highly Stressed Market Disruption („S2”) – poważne zakłócenia na rynkach światowych,
- kryzys finansowy na rynku krajowym.

Awaryjny plan finansowania

Sektor Rynków Finansowych i Bankowości Korporacyjnej przygotowuje oraz aktualizuje w cyklu rocznym „Plan pozyskania funduszy i utrzymania płynności w sytuacji zagrożenia płynności” (Plan awaryjny), który określa sposób działania Grupy w sytuacji kryzysowej, w tym szczególnie w przypadkach zakładanych w scenariuszach kryzysowych i opisanych w „Rocznym planie finansowania i zabezpieczenia płynności”. Awaryjny plan finansowania jest zatwierdzany przez ALCO.

Plan awaryjny określa:

- warunki/symptomy wskazujące na wystąpienie sytuacji kryzysowej,
- kompetencje do podejmowania działań w ramach realizacji planu,
- źródła pozyskania funduszy, a w szczególności zasady utrzymywania portfela aktywów płynnych do użycia w przypadku wystąpienia problemów płynnościowych,
- zasady przeprowadzania sprzedaży aktywów i zmiany struktury bilansu,
- zasady postępowania w celu przywrócenia zaufania klientów do instytucji.

Poniżej przedstawione zostały wielkości skumulowanej urealnionej luki płynności w warunkach stresowych oraz poziom aktywów płynnych na dzień 31 grudnia 2019 roku i 31 grudnia 2018 roku.

Skumulowana urealniona luka płynności na dzień 31 grudnia 2019 roku:

w tys. zł	Do 1 miesiąca	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku	Powyżej 1 roku do 2 lat	Powyżej 2 lat
Aktywa	20 760 753	391 612	778 774	235 278	29 819 109
Zobowiązania i kapitał własny	8 169 834	4 479 486	19 091	-	39 317 115
Luka bilansowa w danym okresie	12 590 919	(4 087 874)	759 683	235 278	(9 498 006)
Transakcje warunkowe z tytułu instrumentów pochodnych – wpływy	22 718 553	5 726 397	14 890 210	12 000 485	16 165 204
Transakcje warunkowe z tytułu instrumentów pochodnych – wypływy	22 792 316	5 752 159	14 908 722	11 913 776	16 189 238
Luka pozabilansowa w danym okresie	(73 763)	(25 762)	(18 512)	86 709	(24 034)
Potencjalne wykorzystanie przyznanych linii kredytowych	566 316	477 866	415 396	-	(1 459 578)
Luka skumulowana	11 950 840	7 359 338	7 685 113	8 007 100	(55 362)

Skumulowana urealniona luka płynności na dzień 31 grudnia 2018 roku:

w tys. zł	Do 1 miesiąca	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku	Powyżej 1 roku do 2 lat	Powyżej 2 lat
Aktywa	21 150 966	424 855	928 484	-	26 800 409

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A.
za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2019 roku

w tys. zł	Do 1 miesiąca	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku	Powyżej 1 roku do 2 lat	Powyżej 2 lat
Zobowiązania i kapitał własny	9 027 056	4 859 475	20 028	-	35 398 155
Luka bilansowa w danym okresie	12 123 910	(4 434 620)	908 456	-	(8 597 746)
Transakcje warunkowe z tytułu instrumentów pochodnych – wpływy	22 005 560	9 318 244	10 587 062	7 196 021	17 354 183
Transakcje warunkowe z tytułu instrumentów pochodnych – wypływy	21 989 606	9 329 708	10 812 157	7 219 383	17 308 085
Luka pozabilansowa w danym okresie	15 954	(11 464)	(225 095)	(23 362)	46 098
Potencjalne wykorzystanie przyznanych linii kredytowych	693 802	861 242	591 621	-	(2 146 665)
Luka skumulowana	11 446 062	6 138 736	6 230 476	6 207 114	(197 869)

Aktywa płynne i skumulowana luka płynności do 1 roku:

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018	Zmiana
Aktywa płynne, w tym:	22 875 757	22 229 407	646 350
rachunek nostro, depozyty w NBP i stabilna część gotówki	3 509 364	7 056 872	(3 547 508)
dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	3 881 815	931 172	2 950 643
dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	15 484 578	14 241 363	1 243 215
Skumulowana luka płynności do 1 roku	7 685 113	6 230 476	1 454 637
Wskaźnik pokrycia luki przez aktywa płynne	Pozytywna luka	Pozytywna luka	

Poniżej przedstawione zostały zobowiązania finansowe Grupy według umownych terminów wymagalności. Prezentowane kwoty nie uwzględniają wpływu stopy efektywnej na wartości zobowiązań z tytułu odsetek.

Na dzień 31 grudnia 2019 roku

w tys. zł	Nota	Razem	Do 1 miesiąca	Od 1 do 3 miesięcy	Od 3 miesięcy do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Ponad 5 lat
Zobowiązania wobec banków	28	2 125 495	2 108 386	2 000	15 007	45	57
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu							
Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych	18	248 406	248 406	-	-	-	-
Zobowiązania wobec klientów, z tego:	29	39 787 807	37 228 862	1 233 802	1 291 452	33 615	76
Depozyty podmiotów sektora finansowego	29	4 556 646	4 554 687	260	1 676	-	23
Depozyty podmiotów sektora niefinansowego	29	34 962 850	32 531 925	1 172 136	1 234 324	24 412	53
Pozostałe zobowiązania	29	268 311	142 250	61 406	55 452	9 203	-
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu							
Instrumenty pochodne (rozliczane netto)	18	1 974 225	41 303	35 685	99 783	1 077 118	720 336
Pochodne instrumenty zabezpieczające		19 226	-	-	-	19 226	-
Zobowiązania z tytułu niewykorzystanych linii kredytowych	39	12 935 767	11 620 970	-	236 039	870 275	208 483
Zobowiązania z tytułu udzielonych gwarancji	39	2 321 513	2 321 513	-	-	-	-
		59 412 439	53 569 440	1 271 487	1 642 281	2 000 279	928 952
Instrumenty pochodne rozliczane brutto							
Wpływy		72 862 917	23 340 936	6 612 768	15 187 355	19 967 407	7 754 451
Wypływy		72 760 656	23 414 973	6 643 496	15 055 276	19 883 352	7 763 559
		102 261	(74 037)	(30 728)	(132 079)	(84 055)	(9 108)

Na dzień 31 grudnia 2018 roku

w tys. zł	Nota	Razem	Do 1 miesiąca	Od 1 do 3 miesięcy	Od 3 miesięcy do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Ponad 5 lat
Zobowiązania wobec banków	28	1 402 233	1 384 456	2 683	15 000	43	51

Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu							
Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych	18	348 130	348 130	-	-	-	-
Zobowiązania wobec klientów, z tego:	29	38 334 345	36 821 651	1 054 500	436 919	21 202	74
Depozyty podmiotów sektora finansowego	29	7 040 000	7 037 511	396	2 072	-	21
Depozyty podmiotów sektora niefinansowego	29	31 057 448	29 633 784	1 040 283	363 370	19 959	53
Pozostałe zobowiązania	29	236 897	150 356	13 821	71 477	1 243	-
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu							
Instrumenty pochodne (rozliczane netto)	18	1 404 897	31 043	36 410	55 593	864 397	417 454
Zobowiązania z tytułu niewykorzystanych linii kredytowych	39	14 023 057	11 133 577	7 008	578 036	2 132 056	172 380
Zobowiązania z tytułu udzielonych gwarancji	39	2 636 600	2 636 600	-	-	-	-
		58 149 263	52 355 457	1 100 601	1 085 548	3 017 698	589 959
Instrumenty pochodne rozliczane brutto							
Wpływy		65 735 761	22 003 732	9 558 726	10 313 851	15 521 711	8 337 741
Wyływy		65 529 703	21 987 856	9 546 774	10 300 415	15 373 789	8 320 869
		206 058	15 876	11 952	13 436	147 922	16 872

RYZIKO RYNKOWE

Procesy i organizacja zarządzania ryzykiem rynkowym

Ryzyko rynkowe określane jest jako ryzyko negatywnego wpływu na wynik finansowy oraz wartość funduszy własnych Grupy zmiany rynkowych stóp procentowych, kursów walutowych, kursów akcji, cen towarów oraz wszelkich parametrów zmienności tych stóp, kursów i cen.

Celem zarządzania ryzykiem rynkowym jest zapewnienie, że rozmiary ponoszonego ryzyka w ramach Grupy odpowiadają poziomowi akceptowalnemu przez akcjonariuszy oraz instytucje nadzoru bankowego, a także zapewnienie, że wszystkie ekspozycje na ryzyko rynkowe są właściwie odzwierciedlone w kalkulowanych miarach ryzyka przekazywanych do wiadomości odpowiednim osobom i organom zarządzającym. Przyjęte miary oraz limity ryzyka rynkowego mają na celu zapobieganie nadmiernej koncentracji ekspozycji na pojedynczy czynnik ryzyka lub grupę powiązanych czynników ryzyka, a także aby określić ogólny maksymalny poziom podejmowanego ryzyka w księdze handlowej lub bankowej.

Zarządzanie ryzykiem rynkowym w Grupie opiera się na:

- wymaganiach polskich instytucji regulacyjnych, a zwłaszcza na uchwałach Komisji Nadzoru Finansowego,
- zasadach ostrożnego i stabilnego zarządzania Grupą oraz ogólnym poziomie ryzyka zaakceptowanym przez Radę Nadzorczą Banku,

z uwzględnieniem najlepszych praktyk stosownych na rynku.

Ostateczna odpowiedzialność za przestrzeganie ustalonych poziomów ekspozycji na ryzyko rynkowe w Grupie spoczywa na Zarządzie Banku, natomiast bieżące zarządzanie ryzykiem rynkowym jest prowadzone przez:

- Członka Zarządu Nadzorującego Sektor Zarządzania Ryzykiem,
- Komitet ds. Zarządzania Aktywami i Pasywami (ALCO),
- Szefa jednostki Ryzyka Rynkowego,
- Szefów jednostek biznesowych podejmujących ryzyko,
- osoby oddelegowane do zarządzania ryzykiem w jednostkach Grupy.

Zarządzanie ryzykiem rynkowym

Zakres ryzyka

Zarządzanie ryzykiem rynkowym dotyczy wszystkich portfeli, z których dochody narażone są na negatywny wpływ czynników rynkowych, takich jak stopy procentowe, kursy walutowe, ceny akcji, ceny towarów masowych oraz parametrów zmienności tych czynników. W zarządzaniu ryzykiem rynkowym wyodrębniono dwa rodzaje portfeli: handlowy i bankowy.

Portfele handlowe obejmują transakcje na instrumentach finansowych (bilansowych i pozabilansowych), których celem jest osiągnięcie dochodu związanego ze zmianą parametrów rynkowych w krótkim okresie. Portfele handlowe obejmują pozycje bilansowe, takie jak: dłużne papiery wartościowe kwalifikowane jako przeznaczone do obrotu, tzn. nabywane w celach handlowych i spełniające określone kryteria płynności, oraz wszystkie pozycje w instrumentach pochodnych, przy czym w tym przypadku dokonuje się rozróżnienia portfeli nabywanych w celach czysto handlowych oraz tych, które są zawierane w celu zabezpieczenia ryzyka pozycji w portfelu bankowym – tzw. zabezpieczenia ekonomiczne (economic hedge). Wycena portfeli handlowych dokonywana jest bezpośrednio na podstawie cen rynkowych lub za pomocą modeli wyceny przy zastosowaniu parametrów cenowych notowanych na rynku. Działalność na portfelach handlowych

przewodzona jest przez Sektor Rynków Finansowych i Bankowości Korporacyjnej Banku w zakresie portfeli obejmujących ryzyko stopy procentowej oraz ryzyko kursu walutowego. Portfel handlowy obejmuje również opcje, w tym przede wszystkim walutowe transakcje opcyjne, opcje na stopy procentowe oraz struktury opcyjne, będące odzwierciedleniem ekonomicznej natury oraz ryzyka wynikającego z produktów oferowanych klientom Grupy. Działalność Grupy w tym zakresie jest prowadzona w sposób zapewniający jednocześnie (każdorazowe i natychmiastowe) zawarcie transakcji przeciwstawnej o takich samych parametrach, w związku z czym portfel transakcji opcyjnych nie generuje otwartej ekspozycji ryzyka rynkowego. Jedyną wielkością związaną z zawieraniem transakcji opcyjnych uwzględnianą w pomiarze ryzyka rynkowego, a konkretnie ryzyka walutowego, jest wielkość premii płaconej/otrzymywanej w walucie zagranicznej.

Portfele bankowe obejmują wszystkie pozostałe, niezaliczone do portfeli handlowych, pozycje bilansowe oraz pozabilansowe. Celem zawierania tych transakcji jest realizacja wyniku w całym, kontraktowym okresie transakcji. Sektor Rynków Finansowych i Bankowości Korporacyjnej Banku obejmuje pozycje ryzyka stóp procentowych z portfeli bankowych z wszystkich innych jednostek organizacyjnych Grupy. Mechanizm przekazywania pozycji ryzyka stóp procentowych opiera się na systemie transferowej ceny funduszy.

Pomiar ryzyka rynkowego portfeli bankowych

Do portfeli bankowych zastosowanie mają następujące metody pomiaru ryzyka:

- analiza luki stopy procentowej,
- metoda kosztów zamknięcia otwartych pozycji odsetkowych (*Value-at-Close*) / całkowitego zwrotu z portfela (*Total Return*),
- metoda dochodów odsetkowych narażonych na ryzyko (*Interest Rate Exposure*, IRE),
- testy warunków skrajnych.

Analiza luki stopy procentowej wykorzystuje harmonogram zapadalności lub przeszacowania pozycji bilansowych oraz instrumentów pochodnych ujmowanych w ramach rachunkowości zabezpieczeń lub zakwalifikowanych jako zabezpieczenia ekonomiczne, w celu ustalenia różnic pomiędzy pozycjami, których termin zapadalności lub aktualizacji oprocentowania przypada na dany przedział czasowy.

Generalną zasadą w analizie luki oprocentowania jest klasyfikacja transakcji do poszczególnych pasm przeszacowania pozycji z portfeli bankowych wg kontraktowych lub zakładanych terminów zmian oprocentowania transakcji.

Przyjmuje się, że:

- transakcje ze stałą stopą oprocentowania (takie jak: depozyty terminowe, lokaty międzybankowe, portfel dłużnych papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody o oprocentowaniu stałym, kredyty udzielone zarówno spłacane w całości w dniu zapadalności, jak i spłacane w ratach) klasyfikuje się do odpowiednich pasm przeszacowania na podstawie daty zapadalności lub wymagalności,
- transakcje ze stopą zmienną, aktualizowaną w cyklicznych stałych okresach (głównie kredyty udzielone z oprocentowaniem ustalonym w oparciu o stopę rynkową/bazową np. WIBOR 1M) klasyfikuje się do odpowiednich pasm przeszacowania na podstawie daty najbliższej aktualizacji oprocentowania,
- transakcje o oprocentowaniu zmiennym administrowanym (tzn. zmiana wysokości oprocentowania oraz jej termin zastrzeżona jest do wyłącznej decyzji Grupy) bądź o niezdefiniowanym terminie zapadalności lub aktualizacji oprocentowania klasyfikuje się do odpowiednich pasm przeszacowania na podstawie historycznie zaobserwowanych lub ekspercko przyjętych przesunięć momentu i wielkości zmiany oprocentowania danej pozycji w stosunku do zmiany rynkowych stóp procentowych (model minimalizacji zmienności marży na produkcji). W Grupie do tych transakcji/pozycji bilansu zalicza się m.in: rachunki bieżące, kredyty kartowe, kredyty w rachunku bieżącym. Dodatkowo uwzględnia się wcześniejsze spłaty kredytów w oparciu o analizę faktycznych spłat dokonywanych przez klientów przed terminem i na tej podstawie ustalany jest profil aktualizacji oprocentowania produktu, dotyczy to w szczególności kredytów ratalnych,
- transakcje niewrażliwe na zmiany stóp procentowych, do których zalicza się gotówkę, majątek trwały, kapitał, pozostałe aktywa/zobowiązania, kwalifikuje się do najdłuższego pasma przeszacowania,
- transakcje bezpośrednio zawierane przez -Sektor Rynków Finansowych i Bankowości Korporacyjnej na potrzeby zarządzania ryzykiem stóp procentowych oraz płynności (portfel własny Sektora Rynków Finansowych i Bankowości Korporacyjnej) klasyfikowane są do odpowiednich pasm przeszacowania zawsze na podstawie dat zawartych w kontrakcie.

Metoda wartości zamknięcia luki stóp procentowych (*Value-at-Close*) określa wartość ekonomiczną lub „godziwą” pozycji, analogiczną do wyceny rynkowej portfela handlowego. Całkowity zwrot na portfelu to suma zmian wartości zamknięcia luki stóp procentowych, naliczonych odsetek oraz zysków/strat ze sprzedaży aktywów lub anulowania zobowiązań.

Metoda dochodów odsetkowych narażonych na ryzyko (IRE) służy do pomiaru potencjalnego wpływu określonego przesunięcia równoległego krzywych stóp procentowych na dochód odsetkowy z księgi bankowej przed opodatkowaniem, który może być uzyskany w określonym przedziale czasu. Jest to miara prospektywna, analogiczna do wskaźnika czynników wrażliwości (*Factor Sensitivity*) w przypadku portfeli handlowych. Przy czym przyjmuje się, że w standardowych warunkach przesunięcie stóp procentowych jest identyczne dla każdej waluty i wynosi 100 pkt bazowych w górę. Miara IRE jest kalkulowana dla pozycji w każdej walucie oddzielnie w horyzoncie dziesięciu lat, przy czym do bieżącego monitorowania oraz limitowania pozycji ryzyka stóp procentowych portfeli bankowych stosowane są zasadniczo miary IRE w horyzoncie jednego roku i pięciu lat.

Poniżej przedstawione są miary IRE dla Grupy na dzień 31 grudnia 2019 roku oraz na dzień 31 grudnia 2018 roku.

Zestawienie prezentowane jest odrębnie dla głównych walut PLN, USD i EUR, stanowiących łącznie ponad 90% bilansu Grupy:

w tys. zł	31.12.2019		31.12.2018	
	IRE 12M	IRE 5L	IRE 12M	IRE 5L
PLN	27 103	78 293	10 444	87 021
USD	15 045	19 732	16 798	31 102
EUR	9 980	9 134	(3 103)	1 973

Testy warunków skrajnych mierzą potencjalny wpływ istotnych zmian w poziomie lub kształcie krzywych stóp procentowych na pozycje otwierane w portfelu bankowym.

Grupa dokonuje testów warunków skrajnych dla zdefiniowanych scenariuszy ruchów stóp procentowych stanowiących kombinacje ruchów czynników rynkowych zdefiniowanych jako zmiany znaczące (large move) i kryzysowe (stress move) występujących zarówno w kraju, jak i zagranicą. Wielkości zakładanych przesunięć czynników rynkowych rewidowane są co najmniej raz do roku i odpowiednio dostosowywane do zmian rynkowych warunków działania Grupy.

Departament Zarządzania Aktywami i Pasywami w Pionie Transakcji Rynku Międzybankowego prowadzi działalność w zakresie papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody w Grupie. Określa się trzy podstawowe cele działalności w ramach portfela papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody:

- zarządzanie płynnością finansową,
- zabezpieczenie przed ryzykiem przyjmowanym przez Sektor Rynków Finansowych i Bankowości Korporacyjnej z innych jednostek organizacyjnych Banku lub podmiotów Grupy,
- otwieranie własnych pozycji ryzyka stóp procentowych w portfelach Grupy przez Sektor Rynków Finansowych i Bankowości Korporacyjnej.

Aby uniknąć nadmiernych wahań wartości funduszy kapitałowych Grupy, spowodowanych przez przeszacowanie aktywów przeznaczonych do sprzedaży, ustala się maksymalne limity pozycji DV01 (Dollar Value of 1 basis point), która określa potencjalną zmianę wartości pozycji ryzyka dla danej krzywej stóp procentowych w określonym punkcie węzłowym krzywej (do którego prowadzone są wszystkie przepływy pieniężne w ustalonym przedziale czasowym), spowodowaną przesunięciem rynkowej stopy procentowej o jeden punkt bazowy w górę dla tego typu portfeli. Limity dotyczą również pozycji otwartych w instrumentach pochodnych (np. transakcjach swap stóp procentowych), przeprowadzanych w celu zabezpieczenia wartości godziwej portfela.

Program stosowania rachunkowości zabezpieczeń

Poza ogólnymi zasadami ograniczania ryzyka rynkowego, w szczególności ryzyka stóp procentowych, Grupa posiada zdefiniowane zasady stosowania rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej. Podstawowym rodzajem ryzyka zabezpieczanym w ramach rachunkowości zabezpieczeń jest ryzyko zmiany stóp procentowych, na jakie narażony jest portfel papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody o stałej stopie procentowej. Na koniec każdego miesiąca, w którym występowała relacja zabezpieczająca, Grupa dokonywała oceny efektywności stosowanego zabezpieczenia, analizując zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczanego oraz instrumentu zabezpieczającego z tytułu zabezpieczanego ryzyka.

Pozycją zabezpieczaną była część portfela papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody na stałą stopę procentową, denominowaną w PLN i EUR. We wszystkich przypadkach instrumentem zabezpieczającym był swap stopy procentowej (IRS), zamieniający stałą stopę procentową na zmienną. Zyski i straty wynikające z przeszacowania wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego oraz zmiany w wycenie do wartości godziwej pozycji zabezpieczanych odzwierciedlone są – w części wynikającej z zabezpieczanego ryzyka – w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na rachunkowości zabezpieczeń”.

Poziom ryzyka określonego miarą DV01 dla portfela papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody z uwzględnieniem zabezpieczeń ekonomicznych, w podziale na portfele w poszczególnych walutach przedstawiony jest w tabeli poniżej:

w tys. zł	31.12.2019			Ogółem w okresie 01.01.2019 – 31.12.2019		
	Ogółem	Papiery wartościowe	IRS	Średnia	Maksimum	Minimum
PLN	(3 182)	(3 489)	307	(3 089)	(2 528)	(3 412)
USD	(159)	(159)	-	(109)	-	(186)
EUR	(357)	(357)	-	(439)	(311)	(533)

w tys. zł	31.12.2018			Ogółem w okresie 01.01.2018 – 31.12.2018		
	Ogółem	Papiery	IRS	Średnia	Maksimum	Minimum

	wartościowe					
PLN	(2 538)	(2 538)	-	(2 471)	(1 461)	(3 032)
USD	-	-	-	(14)	-	(18)
EUR	(316)	(316)	-	(392)	(316)	(450)

Działalność Grupy w zakresie inwestycji w dłużne papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody była głównym czynnikiem wpływającym także na zmiany poziomu ryzyka niedopasowania terminów przeszacowania wyrażonych miarą IRE.

Pomiar ryzyka rynkowego portfeli handlowych

Do portfeli handlowych zastosowanie mają następujące metody pomiaru ryzyka:

- metoda czynników wrażliwości (*Factor Sensitivity*),
- metoda wartości narażonej na ryzyko (VaR),
- testy warunków skrajnych.

Czynniki wrażliwości mierzą zmianę wartości pozycji w danym instrumencie bazowym w przypadku określonej zmiany czynnika ryzyka rynkowego (np. zmiana o 1 punkt bazowy w oprocentowaniu w danym punkcie na krzywej stopy procentowej, zmiana o 1% w kursie walutowym lub cenie akcji).

W przypadku stóp procentowych miarą wrażliwości jest DV01.

W odniesieniu do ryzyka walutowego wielkość współczynnika wrażliwości jest równa co do wartości wielkości pozycji walutowej w danej walucie.

W przypadku pozycji w kapitałowych papierach wartościowych wielkość współczynnika wrażliwości jest równa co do wartości wielkości pozycji netto w danym instrumencie (akcji, indeksie, jednostce udziałowej).

Miarą zintegrowaną ryzyka rynkowego portfeli handlowych, łączącą wpływ pozycji w poszczególnych czynnikach ryzyka i uwzględniającą efekt korelacji pomiędzy zmiennościami poszczególnych czynników, jest wartość narażona na ryzyko (VaR). Miara VaR jest stosowana do oszacowania potencjalnego spadku wartości pozycji lub portfela w normalnych warunkach rynkowych, przy ustalonym poziomie ufności i w określonym czasie. W przypadku pozycji otwieranych w portfelu handlowym Grupy wartość VaR jest obliczana przy zastosowaniu 99% poziomu ufności i jednodniowego okresu utrzymania.

Zarówno wskaźnik DV01, jak i wskaźnik VaR dla portfela handlowego są obliczane jako kwota netto bez zabezpieczenia ekonomicznego portfela papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, tzn. bez instrumentów pochodnych mających zabezpieczyć wartość godziwą portfela. Ekspozycja na ryzyko takich transakcji jest kontrolowana poprzez odpowiednie metody pomiaru ryzyka i ograniczana za pomocą limitów ryzyka portfeli bankowych.

W cyklu dziennym dokonywana jest analiza scenariuszy warunków skrajnych (stress test), przy założeniu większych niż przyjęte w pomiarze wartości zagrożonej, zmian czynników ryzyka oraz pominięciu historycznie obserwowanych korelacji pomiędzy tymi czynnikami.

Grupa notuje ekspozycje ryzyka rynkowego portfeli handlowych w ponad dwudziestu walutach zarówno w przypadku pozycji walutowych jak i ekspozycji na ryzyko stóp procentowych, przy czym tylko w przypadku kilku walut ekspozycje są znaczące. Dla dużej grupy walut ekspozycje wynikają z niepełnego dopasowania transakcji zawartych na zlecenie klienta i transakcji domykających z innymi kontrahentami rynków hurtowych. Znaczące ekspozycje na ryzyko rynkowe otwierane są w przypadku PLN, walut rynków wysokorozwiniętych (przede wszystkim USD oraz EUR; rzadziej GBP, CHF, JPY) oraz walut krajów Europy Środkowej.

Wartości znaczących ekspozycji na ryzyko stóp procentowych portfeli handlowych w ujęciu miary DV01 w 2019 roku prezentuje poniższa tabela:

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018	w okresie 1.01.2019 – 31.12.2019		
			Średnia	Maksimum	Minimum
PLN	(54)	671	249	974	(568)
EUR	(13)	100	(23)	105	(161)
USD	144	54	48	157	(37)

W 2019 roku średnia wielkość ekspozycji na ryzyko stóp procentowych w walucie krajowej była niższa w porównaniu z poziomem z roku ubiegłego i wyniosła 350 tys. zł. Średnia ekspozycja na ryzyko stóp procentowych w EUR była nieznacznie niższa w porównaniu z rokiem 2018 (DV01 wyniosło 67 tys. zł, podczas gdy rok wcześniej 70 tys. zł). Średnia ekspozycja w USD była niższa w porównaniu do roku 2018 (DV01 wyniosło 50 tys. zł, w porównaniu do 68 tys. zł w 2018 r.). Jeśli chodzi o największe wielkości ekspozycji przyjmowanych przez Departament Skarbu to maksymalna ekspozycja w PLN wyniosła 974 tys. zł w porównaniu z 1106 tys. zł w roku 2018, zaś maksymalna pozycja w EUR osiągnęła wielkość 105 tys. zł w porównaniu z 168 tys. zł w roku ubiegłym.

Sektor Rynków Finansowych i Bankowości Korporacyjnej, prowadzący w ramach Grupy działalność handlową na

instrumentach finansowych, kontynuował strategię bardzo aktywnego zarządzania ekspozycjami narażonymi na ryzyko walutowe i stopy procentowej, dostosowując wielkość i kierunek tych ekspozycji w zależności od zmieniających się warunków rynkowych, co obrazuje przedział wahań tych ekspozycji (wartości minimum i maksimum w powyższej tabeli).

Poziom ryzyka określonego miarą VaR (bez uwzględnienia zabezpieczeń ekonomicznych portfela aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody) w podziale na pozycje ryzyka walutowego i ryzyka stopy procentowej w 2018 roku prezentuje poniższa tabela:

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018	w okresie 1.01.2019 – 31.12.2019		
			Średnia	Maksimum	Minimum
Ryzyko walutowe	69	174	577	2 829	56
Ryzyko stóp procentowych	5 947	6 889	8 219	11 950	4 831
Ryzyko spreadu	3 040	2 612	4 757	9 697	2 545
Ryzyko ogółem	6 678	7 334	9 695	13 775	5 861

Ogólny średni poziom ryzyka rynkowego portfeli handlowych w roku 2019 był o 25% wyższy od średniego poziomu zanotowanego w roku 2018, w ujęciu kwotowym to około 1900 tys. zł, głównie jako wynik wzrostu ekspozycji na zmianę spreadu. Maksymalny poziom ryzyka cenowego osiągnął wartość 13775 tys. zł, podczas gdy w 2018 roku był na poziomie 15 043 tys. zł.

Ryzyko instrumentów kapitałowych

Podstawowym podmiotem Grupy prowadzącym działalność w zakresie instrumentów kapitałowych jest Dom Maklerski Banku Handlowego S.A. (DMBH). Stosownie do swojego podstawowego zakresu działalności, DMBH jest uprawniony do podejmowania ryzyka cenowego portfela handlowego akcji, praw do akcji, znajdujących się lub mających się znaleźć w obrocie na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie (GPW) lub BondSpot, kontraktów Futures na index WIG20 i Indeksowanych Jednostek Udziałowych, a także akcji na giełdach zagranicznych tych spółek, które są notowane jednocześnie na GPW. Ryzyko cenowe portfela instrumentów DMBH ograniczane jest limitami wolumenowymi dla poszczególnych rodzajów instrumentów finansowych oraz progami ostrzegawczymi dla koncentracji dla poszczególnych emitentów. Dla DMBH stosowane są również progi ostrzegawcze potencjalnej straty dla scenariuszy warunków skrajnych oraz skumulowanej zrealizowanej straty na portfelu handlowym.

Ekspozycja walutowa Grupy

Ekspozycję walutową Grupy według podstawowych walut przedstawia poniższa tabela:

31.12.2019

w tys. zł	Operacje bilansowe		Transakcje warunkowe z tytułu instrumentów pochodnych*		Pozycja netto
	Aktywa	Zobowiązania	Aktywa	Zobowiązania	
	EUR	4 338 630	5 529 553	21 386 884	
USD	1 642 699	5 122 036	20 863 504	17 393 833	(9 666)
GBP	17 279	389 976	742 199	371 438	(1 936)
CHF	468 768	227 731	2 029 207	2 274 823	(4 579)
Pozostałe waluty	96 855	201 225	2 173 226	2 064 715	4 141
	6 564 231	11 470 521	47 195 020	42 290 066	(1 336)

*według wartości bieżącej będącej sumą zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych

31.12.2018

w tys. zł	Operacje bilansowe		Transakcje warunkowe z tytułu instrumentów pochodnych*		Pozycja netto
	Aktywa	Zobowiązania	Aktywa	Zobowiązania	
	EUR	4 624 242	4 575 132	15 661 387	
USD	1 530 263	3 765 163	22 219 596	19 954 563	30 133
GBP	12 554	445 558	894 004	461 895	(895)
CHF	607 154	215 197	2 352 073	2 748 500	(4 470)
Pozostałe waluty	88 205	234 376	2 046 088	1 892 725	7 192
	6 862 418	9 235 426	43 173 148	40 730 296	69 844

*według wartości bieżącej będącej sumą zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych

RYZYKO OPERACYJNE

Cele strategiczne oraz założenia systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym

Celem strategicznym zarządzania ryzykiem operacyjnym jest zapewnienie spójnego i efektywnego podejścia do identyfikacji, oceny, ograniczania, kontroli, monitorowania oraz sprawozdawczości w zakresie tego ryzyka, jak również efektywnej redukcji poziomu narażenia na ryzyko operacyjne, a w konsekwencji redukcja ilości zdarzeń ryzyka operacyjnego i dotkliwości ich skutków (polityka niskiego poziomu tolerancji dla strat operacyjnych).

Zarządzanie ryzykiem operacyjnym ma również na celu pełną integrację procesów zarządzania tym ryzykiem z procesami podejmowania decyzji biznesowych (tzn. strategia biznesowa wspierana jest oceną ryzyka operacyjnego, a biznes oceniany na podstawie wcześniej ustalonych wskaźników kontroli i ryzyka operacyjnego).

Organizując proces zarządzania ryzykiem operacyjnym Grupa bierze pod uwagę strategię biznesową, Profil ryzyka Grupy, otoczenie makroekonomiczne, dostępne zasoby kapitału i płynności oraz wymogi regulacyjne (w tym zwłaszcza Rekomendacji M) stanowiące ramy dla przygotowania systemu kontroli i zarządzania ryzykiem operacyjnym w Grupie.

Zarząd Banku i Zarządy spółek zależnych odpowiadają za opracowanie, wdrożenie i funkcjonowanie właściwego systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym poprzez wprowadzanie odpowiednich regulacji wewnętrznych, zapewnia spójność systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym ze Strategią Grupy oraz jego właściwe funkcjonowanie w organizacji poprzez analizę informacji umożliwiających ocenę, czy system jest adekwatny do profilu ryzyka operacyjnego. W przypadku zaistnienia konieczności system zarządzania ryzykiem operacyjnym jest usprawniany poprzez wprowadzenie niezbędnych korekt.

System zarządzania ryzykiem operacyjnym w Grupie jest zbudowany w sposób, który zapewnia prawidłowe zarządzanie ryzykiem na każdym etapie, tj.: identyfikacji, oceny/pomiaru, ograniczania, monitorowania i raportowania.

Realizacja założeń strategii przez Zarząd Banku oceniana jest przez Radę Nadzorczą, wspieraną przez Komitet ds. Audytu oraz Komitet ds. Ryzyka i Kapitału, na podstawie syntetycznych raportów przedkładanych przez Zarząd z częstotliwością skorelowaną z częstotliwością spotkań komitetów, określających skalę i rodzaje ryzyka operacyjnego, na które narażona jest Grupa, metody zarządzania ryzykiem operacyjnym, prawdopodobieństwo jego występowania, ocenę potencjalnego negatywnego wpływu metody zarządzania ryzykiem operacyjnym, jak też wyniki monitorowania profilu ryzyka operacyjnego i apetytu na ryzyko operacyjne. Rada Nadzorcza, po dokonaniu oceny, w razie konieczności może zlecić poddanie rewizji całości lub części systemu zarządzania ryzykiem.

Definicja ryzyka operacyjnego

Ryzyko operacyjne należy rozumieć jako możliwość poniesienia strat w wyniku niewłaściwych lub zawodnych procesów wewnętrznych, czynników ludzkich, systemów technicznych lub zdarzeń zewnętrznych.

Ryzyko operacyjne obejmuje ryzyko utraty reputacji, związane ze zdarzeniami ryzyka operacyjnego oraz z praktykami biznesowymi oraz rynkowymi, jak również ryzyko prawne i ryzyko braku zgodności.

Ryzyko operacyjne nie obejmuje ryzyka strategicznego i ryzyka potencjalnych strat wynikających z decyzji związanych z podejmowaniem ryzyka kredytowego, rynkowego, ryzyka płynności lub ryzyka związanego z działalnością ubezpieczeniową.

Definicja ryzyka operacyjnego w Grupie obejmuje: ryzyko technologiczne, ryzyko outsourcingu, ryzyko nadużyć/defraudacji, ryzyko prania pieniędzy, ryzyko bezpieczeństwa informacji, ryzyko ciągłości działania, ryzyko podatkowe i rachunkowe, ryzyko produktu, ryzyko braku zgodności, ryzyko prawne, ryzyko modeli, ryzyko kadrowe, ryzyko koncentracji, ryzyko niewłaściwego postępowania (conduct risk).

W ramach ryzyka operacyjnego następujące ryzyka zostały uznane za istotne: ryzyko braku zgodności, ryzyko modeli, ryzyko outsourcingu i ryzyko bezpieczeństwa informacji (włączając ryzyko cyberbezpieczeństwa).

Zasady identyfikacji ryzyka operacyjnego

Każda jednostka organizacyjna Grupy identyfikuje wszystkie istotne rodzaje ryzyka operacyjnego, związane z działalnością jednostki. W procesie identyfikacji ryzyka Kierownictwo uwzględnia istotne ryzyko związane ze wszystkimi procesami, produktami, czynnikiem ludzkim, systemami informatycznymi, zgodnością z obowiązującym prawem, regulacjami i zaleceniami instytucji nadzorczych, regulacjami wewnętrznymi oraz strategią Grupy, uwzględniając również ryzyko związane z zależnością od innych podmiotów w Grupie.

Jednostki organizacyjne w ramach Grupy oraz Departament Niezależnej Kontroli i Ryzyka Operacyjnego wykorzystują w procesie identyfikacji ryzyka procesy regularnego analizowania informacji generowanych przy użyciu narzędzi zarządzania ryzykiem operacyjnym (np. apetyt na ryzyko, docelowy profil ryzyka, KRI, dane o stratach i zdarzeniach ryzyka operacyjnego, problemy kontrolne i działania naprawcze, proces samooceny, mapę ryzyka, kluczowe projekty, obszary koncentracji ryzyka i obszary wzrastającego poziomu ryzyka, analizy scenariuszy, testy warunków skrajnych, zmiany procesów i produktów, atestacje ryzyka operacyjnego, informacje z wewnętrznych i zewnętrznych przeglądów i audytów, informacje raportowane do Komisji i Komitetów).

Profil ryzyka operacyjnego

Profil ryzyka operacyjnego rozumiany jest jako skala i struktura ekspozycji na ryzyko operacyjne, określająca stopień narażenia na ryzyko operacyjne. Wyrażany jest on w wybranych wymiarach strukturalnych (takich jak m.in. rodzaje

zdarzeń operacyjnych, rodzaje linii biznesowych, istotne procesy) oraz w wymiarach skali (takich jak m.in. oszacowana potencjalna wielkość straty). Do ustalenia profilu ryzyka operacyjnego Grupa wykorzystuje posiadane informacje na temat zdarzeń operacyjnych oraz informacje pochodzące z wykorzystywanych narzędzi zarządzania ryzykiem operacyjnym.

Docelowy profil ryzyka operacyjnego, umożliwiający m.in. identyfikację obszarów koncentracji ryzyka operacyjnego, ustalany jest z uwzględnieniem skali i struktury ryzyka operacyjnego, zaakceptowanego apetytu/tolerancji na ryzyko operacyjne, analiz danych historycznych i wykorzystujący wdrożone narzędzia zarządzania ryzykiem operacyjnym. Dla poszczególnych kategorii ryzyka operacyjnego oraz głównych obszarów działalności Grupy monitorowane są wyznaczone wskaźniki.

Pomiar i ocena

W procesie oceny ryzyka Grupa wykorzystuje kombinacje różnych metod pomiaru lub szacowania ryzyka. Ocena ryzyka polega na określeniu prawdopodobieństwa wystąpienia i wielkości możliwych przyszłych strat z tytułu ryzyka operacyjnego. W tym celu wykorzystuje się mierniki ilościowe i jakościowe (np. apetyt na ryzyko, wymogi kapitałowe, docelowy profil ryzyka, KRI, dane o stratach i zdarzeniach ryzyka operacyjnego, problemy kontrolne i działania naprawcze, proces samooceny, mapę ryzyka, kluczowe projekty, obszary koncentracji ryzyka i obszary wzrastającego poziomu ryzyka, analizy scenariuszy, testy warunków skrajnych, zmiany procesów i produktów, atestacje ryzyka operacyjnego, informacje z wewnętrznych i zewnętrznych przeglądów i audytów, informacje raportowane do Komisji i Komitetów). Ocena uwzględnia analizę zagrożeń zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych. Trafna ocena ryzyka operacyjnego umożliwia odpowiednie określenie profilu ryzyka i właściwe nim zarządzanie.

Oszacowany wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego pokrywa wszystkie kategorie ryzyka uwzględnione w definicji ryzyka operacyjnego.

Ramy akceptacji ryzyka, kontrola ryzyka, ograniczanie ryzyka

Grupa wyznacza poziomy tolerancji dla poszczególnych kategorii ryzyka operacyjnego oraz obszarów biznesowych w ramach ustalonego apetytu na ryzyko. Przekroczenie przyjętych progów tolerancji dla poszczególnych kategorii zdarzeń wymaga podjęcia działań naprawczych, zgodnie z decyzją Komitetu ds. Zarządzania Ryzykiem i Kapitałem.

Komitet ds. Zarządzania Ryzykiem i Kapitałem lub Zarządy spółek zależnych mogą podjąć decyzje w zakresie traktowania zidentyfikowanego ryzyka poprzez:

- akceptowanie (świadome niepodjęcie działań mających na celu ograniczenie prawdopodobieństwa lub skutków zmaterializowania się danego zagrożenia, wraz z ewentualnym zapewnieniem środków na pokrycie potencjalnie związanych z nim strat),
- ograniczanie (przede wszystkim poprzez odpowiednie zdefiniowanie procesów, produktów, systemów, ich opis/procedury oraz wprowadzenie mechanizmów kontrolnych),
- transferowanie (przeniesienie części lub całości ryzyka związanego z danym zagrożeniem na podmiot zewnętrzny, w szczególności poprzez zlecenie wykonywania czynności zewnętrznym dostawcom usług lub stosowanie ubezpieczeń),
- unikanie (niepodjęcie działań, z którymi wiąże się dane zagrożenie).

Procesy identyfikacji ryzyka, samooceny, pomiaru, monitorowania oraz raportowania w zasadniczych aspektach są ujednolicone i ogólnie przyjęte we wszystkich jednostkach organizacyjnych Grupy. Procesy ograniczania ryzyka są określone dla każdej jednostki organizacyjnej i mogą być różne dla poszczególnych jednostek.

Stosowane procesy kontrolne służą ograniczaniu przyczyn występowania negatywnych skutków zdarzeń operacyjnych (włącznie ze stratami operacyjnymi), zmniejszaniu prawdopodobieństwa ich wystąpienia oraz minimalizowaniu dotkliwości potencjalnych skutków. Mechanizmy ograniczania ryzyka obejmują również transfer ryzyka, czyli przeniesienie części lub całości ryzyka związanego z danym zagrożeniem na podmiot zewnętrzny, w szczególności poprzez zlecenie wykonywania czynności zewnętrznym dostawcom usług lub stosowanie ubezpieczeń, z zastrzeżeniem, że transfer nie może być traktowany jako alternatywa dla właściwego zarządzania ryzykiem. Grupa ocenia i monitoruje prawidłowość funkcjonowania mechanizmów transferu ryzyka.

Monitorowanie i Raportowanie

Za bieżące monitorowanie ryzyka operacyjnego odpowiada Komitet ds. Zarządzania Ryzykiem i Kapitałem oraz Komitety ds. Ryzyka Operacyjnego, Systemu Kontroli i Zgodności. Jakość procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym (w tym proces samooceny) w poszczególnych jednostkach organizacyjnych Grupy są przedmiotem kontroli i oceny przez jednostkę audytu wewnętrznego.

W ramach nadzoru skonsolidowanego, dane o ryzyku operacyjnym Banku i spółek zależnych prezentowane są Komisjom i Komitetom wspierającym Zarząd Banku i Radę Nadzorczą w procesie zarządzania ryzykiem operacyjnym.

Rada Nadzorcza sprawuje nadzór nad systemem zarządzania ryzykiem operacyjnym oraz ocenia jego adekwatność i skuteczność. Rada Nadzorcza jest wspierana przez Komitety Rady Nadzorczej - Komitet ds. Audytu, Komitet ds. Ryzyka i Kapitału oraz Komitet ds. Wynagrodzeń.

Na podstawie syntetycznych raportów ryzyka operacyjnego przedkładanych przez Zarząd co najmniej 2 razy w roku, przygotowywanych w oparciu o dane wynikające z monitorowania ryzyka operacyjnego, określających skalę i rodzaje ryzyka operacyjnego, na które narażona jest Grupa, prawdopodobieństwo jego występowania, jego skutki i metody zarządzania ryzykiem operacyjnym, jak też profil ryzyka operacyjnego i obszary koncentracji ryzyka, Rada Nadzorcza, wspierana przez Komitet ds. Audytu oraz Komitet ds. Ryzyka i Kapitału, monitoruje skuteczność systemów kontroli

wewnętrznej oraz zarządzania ryzykiem (w szczególności w odniesieniu do zasad zarządzania ryzykiem operacyjnym) oraz dokonuje oceny realizacji przez Zarząd założeń strategii zarządzania ryzykiem operacyjnym.

Założenia dotyczące systemu kontroli wewnętrznej w zakresie ryzyka operacyjnego

W ramach Zarządu Banku jeden z jego członków – Członek Zarządu Nadzorujący Sektor Zarządzania Ryzykiem – sprawuje nadzór nad Departamentem Niezależnej Kontroli i Ryzyka Operacyjnego.

Zarząd jest wspierany przez Komitety ds. Ryzyka Operacyjnego, Systemu Kontroli i Zgodności oraz Komitet ds. Zarządzania Ryzykiem i Kapitałem.

Każda jednostka organizacyjna jest zobowiązana do opracowania właściwego systemu kontroli, współmiernego do poziomu ponoszonego ryzyka operacyjnego i ryzyk innego typu, łącznie z odpowiednią dokumentacją procedur kontrolnych oraz stosownym szkoleniem personelu. Również na jednostkach organizacyjnych ciąży obowiązek identyfikacji ryzyka, które jest niedopuszczalne lub przekracza granice ryzyka, jakie dana jednostka może zaakceptować i zaproponowania odpowiednich działań w celu jego ograniczenia lub transferu.

Ustalanie standardów kontrolnych oraz monitorowanie ryzyka dla istotnych kategorii ryzyka wspierane są przez wyspecjalizowane jednostki organizacyjne.

Dodatkowo okresowo dokonywana jest ocena adekwatności i skuteczności procesów kontrolnych, polegająca na testowaniu adekwatności i efektywności kluczowych mechanizmów kontrolnych, z częstotliwością dostosowaną do poziomu ryzyka i częstotliwości kontroli (proces samooceny), monitorowaniu pionowym kluczowych mechanizmów powiązanych z istotnymi procesami oraz badaniu dokonywanym przez niezależny audyt wewnętrzny. W przypadku zidentyfikowania uchybień i obszarów nieakceptowalnego ryzyka, kierownictwo odpowiedzialne jest za opracowanie planu działań naprawczych. Realizacja planów naprawczych podlega niezależnemu monitorowaniu i kontroli. Za zorganizowanie i efektywne funkcjonowanie procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym w podmiotach zależnych Banku odpowiadają ich Zarządy. Zarządy tych podmiotów zapewniają odpowiednie struktury organizacyjne oraz wdrożenie procedur i procesów adekwatnych do podejmowanego ryzyka operacyjnego. Rady Nadzorcze spółek sprawują nadzór nad systemem zarządzania ryzykiem operacyjnym oraz oceniają jego skuteczność i adekwatność. Spójność podejścia do standardów zarządzania ryzykiem operacyjnym jest zapewniana przez powołane do tego celu odpowiednie jednostki kontrolne w spółkach, przy wsparciu jednostek zarządzania ryzykiem w Grupie. Skuteczność zarządzania ryzykiem operacyjnym w podmiotach zależnych Banku i w Banku jest audytowana i oceniana wg spójnych standardów.

Departament Audytu odpowiada za niezależną ocenę efektywności procesów zarządzania ryzykiem operacyjnym i ocenę adekwatności i skuteczności systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym, w tym za jego regularne przeglądy. Rezultaty badań audytu wewnętrznego oraz zewnętrznego są uwzględniane w systemie informacji zarządczej i w procesie podejmowania decyzji związanych z zarządzaniem ryzykiem i zarządzaniem Grupą.

ZARZĄDZANIE KAPITAŁEM WŁASNYM

Zgodnie z obowiązującym w Polsce Prawem bankowym banki są zobligowane do utrzymywania kapitałów własnych w wielkości adekwatnej do poziomu ponoszonego ryzyka.

Na dzień 31 grudnia 2019 roku kapitał własny Grupy wynosił 7 081 072 tys. zł (31 grudnia 2018 roku: 7 056 750 tys. zł), zaś kapitał regulacyjny uwzględniający pozycje i pomniejszenia określone przez Komisję Nadzoru Finansowego (KNF) wynosił 5 126 181 tys. zł (31 grudnia 2018 roku 4 970 103 tys. zł). Taki poziom kapitałów uznawany jest za wystarczający do prowadzenia działalności biznesowej. Poziom kapitału jest regularnie monitorowany przy wykorzystaniu do tego celu współczynnika adekwatności kapitałowej.

Od 2008 roku Grupa rozpoczęła proces szacowania kapitału wewnętrznego. Dokonano klasyfikacji ryzyk ze względu na kryterium istotności, dla ryzyk zidentyfikowanych jako istotne oszacowano kapitał wymagany do ich pokrycia.

W procesie zarządzania kapitałem Grupa określa politykę wypłat przyszłych dywidend dla akcjonariuszy. W procesie tym uwzględnia się szereg czynników, takich jak: zyski Grupy, oczekiwania Grupy w zakresie przyszłych wyników finansowych, poziom wymogów kapitałowych, a także uwarunkowania podatkowe, regulacyjne i prawne.

Poniższa tabela prezentuje dane finansowe do wyliczenia współczynnika wypłacalności na podstawie skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy.

Adekwatność kapitałowa*

W wyniku zakończonej inspekcji, w dniu 22 lipca 2019 r. Urząd Komisji Nadzoru Finansowego sformułował zalecenie dotyczące zasad uznawania umów o kompensowaniu zgodnie z art. 296 rozporządzenia CRR. Zalecenie dotyczy konieczności uzyskania przez Bank, odpowiedniego uznania przez KNF umów o kompensowaniu za zgodne z art. 296 rozporządzenia CRR. W protokole poinspekcyjnym KNF, na podstawie przeprowadzonej w ramach inspekcji weryfikacji wybranych umów, nie wniósł uwag do procesu kompensowania przez Bank zobowiązań.

W IV kwartale Bank otrzymał zgodę KNF na uznanie najbardziej znaczącej dla Banku umowy o kompensowaniu za zgodną z art. 296 rozporządzenia CRR. Bank będzie składał dokumentację do KNF dla pozostałych umów o kompensowaniu, w celu uznania ich przez KNF za ograniczające ryzyko. Szacunkowy wpływ na współczynnik TCR umów o kompensowaniu, które na dzień 31/12/2019 r nie są uwzględniane w rachunku adekwatności kapitałowej Banku, z powodu braku uznania ich przez KNF za zgodne z art. 296 rozporządzenia CRR, wynosi 0,4 p.p.

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018
I Kapitał podstawowy Tier I	5 122 175	4 970 103
II Całkowity wymóg kapitałowy, z tego:	2 379 064	2 361 451
wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka kredytowego	1 889 760	1 893 873
wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka kontrahenta	95 797	50 745
wymóg kapitałowy z tytułu korekty wyceny kredytowej	26 314	28 466
wymóg kapitałowy z tytułu przekroczenia limitu koncentracji zaangażowań i limitu dużych zaangażowań	-	12 459
suma wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka rynkowego	81 802	95 391
wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego	285 391	280 517
Współczynnik kapitału podstawowego Tier I	17,2%	16,8%

* Łączny współczynnik kapitałowy obliczony został według zasad określonych w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 („CRR”).

W 2019 roku jak i w 2018 roku w Grupie wystąpiło po jednym przekroczeniu limitów koncentracji zaangażowań na księdze bankowej. Obydwa przekroczenia zostały niezwłocznie zredukowane i zgłoszone do KNF.

48. Zdarzenia po dacie bilansowej

Najpoważniejszym czynnikiem ryzyka w pierwszej połowie 2020 roku jest wirus SARS-CoV-2, który wywołuje zakaźną chorobę COVID-19. Po raz pierwszy został zidentyfikowany w Chinach, natomiast bezprecedensowa skala jego rozprzestrzeniania się na kolejne kraje spowodowała, że w dniu 11 marca 2020 roku Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) oficjalnie ogłosiła pandemię wirusa. Rozprzestrzenianie się wirusa będzie mieć wpływ na wszystkie duże gospodarki świata, działając na ograniczenie mobilności siły roboczej i konsumentów oraz prowadząc do zaburzeń w łańcuchu dostaw. W rezultacie wzrost gospodarczy w Polsce i wśród jej głównych partnerów handlowych może okazać się znacznie niższy od wcześniejszych przewidywań. Skala spadku wzrostu gospodarczego jest w tym momencie trudna do oszacowania. Z pewnością tak istotne hamowanie gospodarki przełoży się na pogorszenie sytuacji finansowej oraz narastanie problemów płynnościowych głównie sektora małych i średnich przedsiębiorstw. W pierwszym etapie trwania pandemii w Polsce, największy jej negatywny wpływ odczuwają takie branże jak transportowa, turystyczna, odzieżowa czy produkcji sprzętu elektronicznego.

Rząd RP podjął bezprecedensowe kroki w celu ograniczenia rozprzestrzeniania się wirusa w Polsce. Dotyczą one zamknięcia granic kraju dla cudzoziemców, zakaz organizacji zgromadzeń publicznych powyżej 50 osób oraz zamknięcia wszystkich uniwersytetów, szkół oraz przedszkoli. W dniu 20 marca 2020 roku został wprowadzony w Polsce stan epidemii.

Oslabienie wzrostu gospodarczego oraz utrzymująca się niepewność będą miały negatywny wpływ na wolumen sprzedawanych kredytów zarówno dla klientów detalicznych i instytucjonalnych. W konsekwencji przełoży się to na niższe przychody odsetkowe, które stanowią najważniejsze źródło przychodów Grupy. Jednocześnie w dniu 18 marca 2020 roku, Narodowy Bank Polski obniżył stopę referencyjną o 50 punktów bazowych (do najniższego poziomu w historii: 1,00%) co przełoży się na niższą marżę produktów kredytowych oraz na niższą rentowność obligacji skarbowych. Wspomniane pogorszenie sytuacji finansowej kredytobiorców – klientów Grupy wpłynie negatywnie na wynik z tytułu odpisów. W efekcie powyższe czynniki mogą mieć negatywny wpływ na rentowność i bazę kapitałową sektora bankowego. Z drugiej strony, w celu podtrzymania popytu na kredyt wśród klientów detalicznych, Grupa w sposób bardziej zintensyfikowany skupi się na sprzedaży kredytów poprzez kanały zdalne, co może pozytywnie wpłynąć na bazę kosztową Banku.

W celu ograniczenia skutków pandemii dla polskiej gospodarki został powołany szereg inicjatyw ze strony Narodowego Banku Polskiego, Komisji Nadzoru Finansowego, Rządu RP oraz Związków Banków Polskich (przedstawiciela banków). W dniu 16 marca 2020 roku, Zarząd Narodowego Banku Polskiego („NBP”) ogłosił, że wprowadza instrumenty zasilające banki w płynność. Z jednym z tych narzędzi jest pierwszy w historii NBP program luzowania ilościowego („quantitative easing program”), polegający na skupowaniu obligacji skarbowych na rynku wtórnym, wprowadzeniu kredytu wekslowego w celu refinansowania kredytów udzielanych przez banki przedsiębiorstwom sektora niefinansowego oraz przeprowadzaniu operacji zasilające banki w płynność tzw. operacje repo.

W dniu 18 marca 2020 roku Komisja Nadzoru Finansowego („KNF”) powołała Pakiet Impulsów Nadzorczych wzmacniający odporność polskiego sektora bankowego i możliwość finansowania gospodarki. Propozycja KNF opiera się w następujących obszarach: rezerw i klasyfikacji ekspozycji kredytowych, buforów kapitałowych, norm płynności oraz na działaniach w zakresie bieżącego nadzoru. Jednocześnie w tym samym dniu Ministerstwo Finansów wydało rozporządzenie uchylające rozporządzenie w sprawie bufora ryzyka systemowego (wcześniej bufor ten dla Banku wynosił 2,83%, z kolei dla Grupy 2,84%).

W dniu 18 marca 2020 roku rząd RP przedstawił założenia do pakietu anty kryzysowego przeznaczonego dla przedsiębiorców i pracowników. Tarcza anty kryzysowa obejmuje 5 filarów: bezpieczeństwo pracowników, finansowanie

przedsiębiorstw, ochrona zdrowia, wzmocnienie systemu finansowego i program inwestycji publicznych.

Jednocześnie Związek Banków Polskich („ZBP”) ogłosił działania pomocowe ze strony banków, które dotyczą głównie odroczenia rat kapitałowo – odsetkowych lub rat kapitałowych przez okres trzech miesięcy i automatycznie wydłużenie o ten sam okres łącznego okresu spłaty kredytu („wakacje kredytowe”).

Obecne działania Grupy wpisując się w inicjatywy sektorowe dotyczą wprowadzenia specjalnej oferty dla klientów, których pracodawcy zostali dotknięci epidemią COVID-19. W ramach tej oferty, klienci detaliczni mogą skorzystać z programu odroczenia spłat do 3 rat kredytowych. Dodatkowo, Grupa umożliwiła dokonowywanie płatności zbliżeniowych w terminalach POS wszystkimi kartami płatniczymi Citi Handlowy do 100 zł bez konieczności wprowadzenia kodu PIN (dotychczas 50 zł). Dla Grupy bezpieczeństwo klientów jest priorytetem, dlatego oferuje bankowość internetową Citibank Online i aplikację mobilną Citi Mobile, które są dostępne 24/7 i dzięki którym klienci wykonują bieżące operacje bankowe bez konieczności wychodzenia z domu.

Na moment publikacji raportu rocznego, niemożliwe jest skwantyfikowanie wpływu trwającej pandemii oraz powyżej wymienionych pakietów stabilizujących na sytuację finansową i działalność biznesową Grupy oraz całego sektora bankowego. Niemniej jednak sytuacja płynnościowa i kapitałowa Grupy pozostaje dobra. Pojawiające się propozycje legislacyjne podlegają stałemu monitoringowi i ocenie Grupy.

Grupa posiada i wdraża odpowiednie plany, rozwiązania infrastrukturalne i organizacyjne, aby zapewnić ciągłość działania i wykonywania funkcji krytycznych. Prowadzony jest stały monitoring i ocena rozwoju sytuacji epidemiologicznej na szereg wymiarów działalności Grupy jak również współpraca z instytucjami nadzorczymi w celu zachowania stabilności sektora finansowego.

Po dniu 31 grudnia 2019 roku nie wystąpiły inne zdarzenia, nieujęte w tym sprawozdaniu finansowym, mogące w znaczący sposób wpłynąć na wyniki Grupy.

podpisy Członków Zarządu

25.03.2020 roku
.....
Data

Sławomir S. Sikora
.....
Imię i nazwisko

Prezes Zarządu
.....
Stanowisko/funkcja

25.03.2020 roku
.....
Data

Natalia Bożek
.....
Imię i nazwisko

Wiceprezes Zarządu
.....
Stanowisko/funkcja

25.03.2020 roku
.....
Data

Maciej Kropidłowski
.....
Imię i nazwisko

Wiceprezes Zarządu
.....
Stanowisko/funkcja

25.03.2020 roku
.....
Data

Barbara Sobala
.....
Imię i nazwisko

Wiceprezes Zarządu
.....
Stanowisko/funkcja

25.03.2020 roku
.....
Data

James Foley
.....
Imię i nazwisko

Członek Zarządu
.....
Stanowisko/funkcja

25.03.2020 roku
.....
Data

Katarzyna Majewska
.....
Imię i nazwisko

Członek Zarządu
.....
Stanowisko/funkcja